VLADIMIR COLIN

GRIFONUL LUI ULISE

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

VLADIMIR COLIN

GRIFONUL LUI ULISE

Editura Cartea Românească

Desen copertă: *Marcela Cordescu*

— Cum aşa, spuse Zadig, e oare nevoie de crime şi de nenorociri, şi ca nenorocirile să cadă peste oamenii de ispravă ? — Cei răi, spuse Jesrad, sînt întotdeauna nefericiţi : slujesc la încercarea unui mic număr de oameni drepţi răspîndiţi pe pămînt, şi nu se află rău din care să nu se nască un bine. — Dar, spuse Zadig, dacă n-ar exista decît binele şi nici un fel de rău ? — Atunci, reluă Jesrad, pămîntul ăsta ar fi un alt pămînt.

Voltaire, *Zadig*

1

Ca de obicei, se deşteptase devreme. Afară, găina cotcodăcea în cascade, înceta şi proclama din nou un obscur triumf împotriva morţii, dar el ştia că nu strigătele bietei trîmbiţe înfofolite în pene şi fulgi îl treziseră şi, cu ochii închişi, încercă să regăsească sfîşietoarea încîntare care-l smulsese din somn, bucuria atît de pură şi de intensă încît îi dăduseră lacrimile şi nu mai putuse respira, ca şi cum ar fi trăit din nou, ca şi cum s-ar fi aflat din nou *acolo*. Trebuie să-i pot povesti lui Teoclimene... dar alungă gîndul de teamă să nu piardă ce era mai de preţ, ştia că prinsese un capăt al firului şi se concentră luptînd pentru a smulge uitării imaginile colorate ce ţîşneau şi mureau sub pleoape, ardeau şi se stingeau ca pictura de pe pereţii unei încăperi în care, învinse de beznă, torţele au fost suflate pe neaşteptate.

Se făcea (recunoscător, sorbi încîntarea pe care magicul *se făcea* o declanşa prin simpla lui rostire — acorduri de harfă vestind viitoarea cîntare, cufundare în apa încropită a băii — şi repetă ca o incantaţie cele două cuvinte pînă ce visul izbucni cu violenţa unei stihii şi el nu mai auzi chemările discordante răzbătînd din curte sau sunetele se integrară fluxului de imagini şi nu-l mai supărară), se făcea că era într-un pod uriaş, cu bîrne nemaipomenite, dispuse altfel decît ştia că stau bîrnele într-un pod, nelalocul lor dar mai armonios parcă, şi toţi ai lui se aflau acolo, tineri şi strălucitori, Polites, Euriloc, Perimede — ba chiar şi prostănacul Elpenor, la care nu se mai gîndise niciodată,

cine se gîndea oare la Elpenor ? şi pînă şi el zîmbea sfîşietor de bleg — toţi erau tolăniţi într-o lene, o destindere regească, deşi ştiau că scăpaseră dintr-o grea încercare, una dintre multele lor încercări, iar lenea şi bucuria veneau tocmai din faptul că scăpaseră teferi şi acum liniştea aceea fericită îi cuprinsese pe toţi.

Stăteau acolo mult, o zi sau o noapte întreagă, o veşnicie. Se aflau dintotdeauna acolo sau poate că se născuseră chiar în podul sprijinit de bîrnele groase şi dătător de fericire. Dormeau, se trezeau şi din nou adormeau cu simţămîntul de neomenească pace, de timp închis între parantezele unui timp duşmănos, de timp scos din timp, pînă cînd cineva strigă : „Cocorii ! Cocorii !“ şi totul era scăldat în culori calde şi strălucitoare, totul era cum ar fi trebuit să fie şi nu fusese. Au sărit în picioare şi s-au repezit afară, de parcă ar fi aşteptat anume semnalul, de parcă pentru pîndirea lui s-ar fi aflat acolo.

Cînd au ieşit, au văzut că se adăpostiseră într-un fel de hambar pe jumătate dărîmat, înălţat pe o plajă nesfîrşită, sub lumina orbitoare. El s-a uitat pe cer şi a văzut apropiindu-se păsările cu miile, cu sutele de mii şi, cînd au trecut pe deasupra lor, lumina aurie s-a prefăcut într-o baie albastră. Cocorii alcătuiau o masă albă, compactă, un nor uriaş, aveau gîturile perfect întinse şi o expresie de indiferenţă jignitoare, cel puţin el aşa a resimţit-o după o atît de îndelungată aşteptare.

Odată cu trecerea norului, care-i încîntase totuşi, lumina de aur a revenit şi ei s-au întors în hambar. Dar, cocoţate pe bîrne, adunate pe duşumele, agăţate de pereţi, peste tot se aşezaseră sute de păsări

de toate mărimile, de toate culorile. Erau strălucitoare, ca turnate într-o aramă de nuanțele curcubeului, aveau reflexe uluitoare, mai ales porumbeii, grași și înfoiați, îmbinînd lucirile portocalii și violete, argintul și aurul. Părea limpede că fugiseră din calea cocorilor și, extaziați, bărbații înțeleseră că trebuiau să le lase locul.

Au ieșit deci pentru a doua oară, dar nisipul nu mai era acolo, de data asta cît vedeau cu ochii se întindea un cîmp ars de secetă. Pămîntul crăpase, părea făcut din bucăți mari de talpă scorojită, iar lîngă mare, cu spatele către ei, o femeie stătea în picioare. Ea a întins mîna și marea s-a înroșit, apoi, ca niște vietăți, sumedenie de maci au început să înainteze pe apă. El s-a apropiat, femeia s-a întors, un văl îi acoperea fața și nu i-a putut vedea trăsăturile, dar macii se revărsau acum pe plajă și atunci, cu mișcări încete, femeia a început să-l împodobească, bărbații făcuseră roată în jurul lor și-i priveau, toți tăceau, femeia îl umpluse de maci din cap pînă în picioare, îi împletea maci în plete, în barbă, era neînchipuit de frumoasă în ciuda feței acoperite și rîdea, numai rîsul ei răsuna sub cerul albastru, iar soarele sclipea pe platoșe, pe căști, pe pumnale și scuturi...

Își șterse ochii. Deschise ochii. Pentru o clipă îi păru rău că nu simte lîngă șold, cald, trupul Penelopei. Regretă absența răsuflării ei egale, calmă ca torsul unei pisici, așa cum și-o amintea atunci cînd veghea întins pe spate, alături de Calypso, nemuritoarea. Imaginea perfecțiunii. Șapte ani de conviețuire cu perfecțiunea. Calypso, bineînțeles, răsufla neauzit. Pînă și în somn.

Încîntarea visului se destrăma lent, imaginile ardeau acum fără flacără, lăsau un gust de cenuşă. Toţi ai lui. Polites... Tineri şi strălucitori, puternici ca nişte fiare nepăsătoare, lacome de glorie, gata să-şi înfigă colţii în toate ciosvîrtele de viaţă. De ce spun asta ? Vorbesc ca unul dintre cei rămaşi acasă... Şi erau atît de tineri ! Îşi dădu seama că se văzuse şi pe el, cu barba şi pletele de aur, înalt şi drept. Pe zei, aşa fuseseră într-adevăr, toţi ca atunci. Şi-l îmbătă faptul că rămîneau tineri şi strălucitori în amintire, tineri şi strălucitori ca în poemele care-i vor cînta şi cînd amintirile vor fi pierit de mult. De ce, atunci, gustul cenuşii ?

Ca în atîtea dimineţi, pipăi pătura groasă, albă şi moale. Lăsă braţul să lunece. Sub pătură erau covoare, sub covoare stofe de purpură, sub ele, blănuri de preţ. Fuseseră aşternute peste chingile croite din piele de bou, iar chingile erau şi ele vopsite cu purpură şi prinse în găurile pe care le făcuse cu mîna lui, după ce retezase măslinul bătrîn care-şi înălţa coloana groasă în curte. Pusese să se zidească dormitorul în jurul trunchiului, apoi tăiase măslinul la înălţimea potrivită şi, pe butucul ale cărui rădăcini se mai întindeau şi acum sub duşumele, potrivise lemnăria patului.

Degetele-i pipăiră podoabele de aur, de argint şi fildeş pe care tot el le încrustase în tăbliile de măslin. Atunci, demult, cînd se întorsese ca un bătrîn cerşetor şi numai Argus, cîinele bătrîn şi orb îl recunoscuse, murind de bucurie, descrierea patului neobişnuit fusese principala dovadă care o încredinţase pe Penelopa că el era, într-adevăr, Ulise. Şi din ziua răpunerii pretendenţilor se obişnuise să pipăie în fiecare dimineaţă lemnăria

şlefuită de el şi de vreme, ca şi cum ar fi simţit nevoia să-şi repete cine era şi că izbutise să ajungă acasă. Gestul însă nu mai avea de mult semnificaţia pe care i-o dăduseră cei dintîi ani domestici, după cei douăzeci ai războiului şi ai rătăcirii, era acum un simplu obicei, înrădăcinat ca un tic.

Se furişă sub pătură şi trase cu urechea. Pe vremuri, Penelopa se trezea întotdeauna înaintea lui, dar vîrsta îl învăţase să fie îngăduitor. Nu-i uşor să-ţi aştepţi douăzeci de ani bărbatul cînd eşti în plină putere, cînd sîngele te face să te zvîrcoleşti în aşternut. Ce fuseseră cei mai frumoşi ani ai Penelopei ? Povestea cu giulgiul lui Laerte, ţesut peste zi şi destrămat în orele nopţii pentru a înşela nerăbdarea pretendenţilor care-i făgăduiseră să aştepte pînă îl va sfîrşi, a făcut ocolul tuturor ţărilor locuite de Ahei. Pilduitoare, nobilă poveste. N-a întrebat-o niciodată ce era adevărat în şoaptele pretinzînd că ea şi Antinous... Fusese cel dintîi pretendent pe care-l ucisese. Antinous se prăbuşise, cu gîtul străpuns de săgeată, pe cînd ducea la buze o cupă cu vin. Bineînţeles, soarta îi era pecetluită, toţi pretendenţii care-l umiliseră trebuind să moară — de cîte ori, rătăcitor împiedecat de Poseidon să revină în Ithaca, nu visase răzbunarea, măcelul purificator atunci cînd, la curtea vreunui rege, asculta cîntăreţii lăudînd statornicia Penelopei şi veştejind neobrăzarea pretendenţilor cuibăriţi în palatul lui Ulise — dar de ce începuse cu el ? De ce la vederea sîngelui lui Antinous îl încercase bucuria sălbatecă, triumful care nu-i mai întunecase minţile atunci cînd se întorsese împotriva celorlalţi ? Eurimac era mai vestit, Melanţiu îl

jignise cel dintîi... Sărmana Penelopa. Ar fi azi mai îngăduitor ?

În picioarele goale trecu în baie şi cuprinse dintr-o privire mica încăpere. Fusese mîndru de cada de aramă în care se putea cufunda întreg, era o invenţie recentă şi se dădea pe atunci în vînt după ultimele născociri. Cînd o instalase, Penelopa ţinuse să-l frece chiar ea pe spinare. N-o răbdase lîngă ei nici pe Euricleea. Înduioşat, rechemă amintirea intendentei pe care încă Laerte o cumpărase cu preţul a douăzeci de boi, pe cînd era copilă. Îl crescuse pe Ulise, fusese apoi doica lui Telemac, avusese casa pe mînă şi cenuşa îi era demult adunată în urna ce nu păstra nimic din ceea ce Euricleea fusese, credinţă şi zîmbet.

Cenuşă. Gustul cenuşii. Culorile din vis erau înşelătoare, visul nu putuse veni decît pe poarta de fildeş care lăsa să treacă vise ce nu se vor adeveri niciodată. Toţi tineri şi strălucitori. Am să-l întreb, totuşi, pe Teoclimene, îşi spuse apropiindu-se de oglinda de metal. Şi, întîlnind chipul slăbit, barba aproape albă, fruntea înălţată de părul tras spre creştet, dar care mai cădea în plete pe umeri, cercetînd cutele din jurul ochilor şi privirea verde, acum înceţoşată, îşi aminti cum se văzuse în vis, aidoma celui pe care aezii nu osteneau să-l cînte, de parcă şi el s-ar fi oprit o dată pentru totdeauna la vîrsta cînd ceilalţi se opriseră.

— Eu, Polites, se pomeni rostind cu glas tare, am ajuns să semăn cu bătrînul în care m-am deghizat la întoarcere. Înţelegi, am fost mai norocos decît voi toţi... Trăiesc.

Şi-şi mai spuse că viaţa adevărată era a celor ce muriseră, deşi aşa nu se gîndise niciodată la ei, deşi în toţi anii scurşi îl încercase de nenumărate ori dorul după rîsul lui Euriloc, după privirea ageră a lui Perimede. În toţi aceşti ani suferise datorită lipsei lui Polites, şi înţelegea dintr-odată că ei erau laolaltă, tineri şi strălucitori, în timp ce numai el îmbătrînise. Nu ştiu ce-i cu mine, şopti, şi căltină din cap.

Pînă şi dimineaţa era mohorîtă. Soarele nu ieşise din nori şi afară era, cu siguranţă, umed şi rece. Auzi din curte lătratul unui cîine, fîşîitul măturii, cumpăna scrîşni, acum cineva crăpa lemne, dar totul se petrecea încet, într-o depărtare vătuită. De bună seamă, îşi spuse nemulţumit, cred că mai dorm. Dar simţi că adevărul era altul, şi refuză să stăruie.

Atunci auzi un glas de femeie, una dintre fetele Penelopei ; măcina făina şi cînta în şoaptă, dar glasul nu izbutea să acopere uruitul rîşniţei de mînă şi el se surprinse trăgînd cu urechea pentru a încerca să desluşească vorbele. Nu era însă decît un lălăit care-l nemulţumea, stîrnea în el o amintire nedesluşită, supărătoare deşi nostalgică parcă, dorul unei supărări apuse. Toţi tineri şi strălucitori. Pe drumurile întoarcerii, care nu-i duseseră nicăieri. În oaza de timp unde, zei tineri şi strălucitori, urmau să rîdă în soare.

— Încetează, auzi ?

Glasul se frînse. Telemac, bineînţeles. Ca întotdeauna, primul în picioare. Acum îl auzea certînd, ameninţînd în şoaptă. Crede că mai dorm. Îi fu milă de biata fată căreia i se strivea cîntecul pe buze şi, dînd în lături pînza, se plecă pe fereastră.

— Ei, Telemac, ce-i acolo ?

— L-ai deşteptat, ticăloaso, vezi ?

Strigase şi amîndoi, tînărul şi fata (care o fi ? aşa, cu părul în ochi, nu-mi dau seama !), îşi ridicaseră privirile spre el.

— Las-o în pace, băiete. Eram treaz.

Dar Telemac ocoli altarul lui Zeus ridicat în curte şi se apropie de fereastră. Bine făcut, se mişca sigur de el, muşchii braţelor şi picioarelor erau lungi, armonioşi, aşa că Ulise zîmbi, bucuros de unda fierbinte care-i năpădi inima. Tînărul avea nasul subţire şi buzele lui, dar ochii erau ai Penelopei, căprii. De fapt, are vîrsta pe care o aveam cînd am pornit atunci, cu cele douăsprezece corăbii. Şi eu, vîrsta lui Laerte. Totul reîncepe.

— Nu te mai încrunta, spuse Ulise. Nu dormeam.

Ajuns în dreptul ferestrei, Telemac îl privi neîncrezător.

— Tată...

Îşi muşcă buzele.

— Spune, băiete.

Sub streaşină, fata încremenise asupra rîşniţei, cu faţa îndreptată spre ei. Nu făcuse nici o mişcare, nu-şi înlăturase părul din ochi. Telemac îşi trecu degetele prin barba creaţă, dar lupta pe care o dădea cu el însuşi fu scurtă. Hotărîndu-se, întrebă :

— N-ai auzit ce cînta ?

— Parcă nu rostea nici un cuvînt. Să mă fi înşelat ?

— Nu-i vorba de cuvinte. Melodia... Chiar n-ai recunoscut-o ?

Ulise își îndreptă trupul. Nu-i plăcuse niciodată să pară nătîng, dar nerăbdarea îi sporise cu vîrsta. Se răsti :

— Ei bine ?

— Era un cîntec troian, spuse Telemac, parcă fără a nuanța cuvintele.

Și aşteptă, privindu-l cu o ciudată curiozitate.

Dorul unei supărări apuse. Ecoul supărării de demult, schimbat de trecerea anilor în nostalgie. Un cîntec troian. Și nu mi-am dat seama ! Doar, în adîncurile ființei, amintirile tresăriseră... Acum recunoștea, bineînțeles, tristețea leneșă, senzuală, farmecul adormitor al cîntecului. Miresme care prind glas, dansul pîntecului, moliciune. Tot ce urîse cîndva.

— Dar a trecut atîta vreme...

Fără să vrea, gîndise cu glas tare. Fața lui Telemac se întunecă și curiozitatea făcu loc îndîrjirii amare.

— *Tu* vorbești așa !

Întunecați, ochii Penelopei acuzau.

— Prostule, zise Ulise. Spuneam că n-am recunoscut melodia pentru că a trecut atîta vreme de cînd n-am mai auzit un cîntec troian.

— Ieși rar din casă, tată...

Toți tineri și strălucitori. Dar însemnați cu toții de mușcătura bronzului. Cînd Ulise vorbi, cuvintele se înșiruiră cu o ciudată blîndețe. Sunau însă așa numai pentru că erau neutre, simplă comunicare a unei informații.

— Călători sosiți la răstimpuri ne-au înștiințat că Troia s-a ridicat din ruine...

— Călătorii nu ți-au spus tot ce știau ! izbucni Telemac.

Nu putea sta locului şi-şi muta greutatea trupului de pe un picior pe altul. Broboane de sudoare îi acoperiseră fruntea. Vorbea repede, înghiţea jumătăţi de cuvinte ca şi cum s-ar fi temut că nu va avea răgazul să spună tot ce avea pe inimă, tot ce adunase în el şi nu-şi îngăduise să împărtăşească omului intrat în legendă care-i era tată.

— Călătorii ştiu cine le dă găzduire şi-şi cîntăresc cuvintele. Doar tu nu ştii... Fetele noastre împrumută pieptănătura troienelor şi tinerii se arată mai dornici să deprindă dansurile urmaşilor lui Paris decît mînuirea arcului. De la Troia sosesc sulimanuri şi cîntece neruşinate. Ithaca a uitat, tată... Tu n-ai adus sclave pe insulă, zeii s-au îngrijit să-ţi risipească în valuri prada dobîndită pe drept, dar toţi cei întorşi din război au împrăştiat molima printre Ahei şi, dacă Troia şi-a refăcut zidurile, o sută de Troie nevăzute se înalţă acum din Creta pînă în Chalcidica, din Chefalonia pînă în Eubeea. Am vegheat cu străşnicie ca duşmanul să nu pătrundă şi aici, în palatul tău, dar el n-a trebuit să se ascundă într-un cal de lemn. Primul cîntec troian a răsunat în dimineaţa asta în curtea lui Ulise.

Cu pumnii strînşi, Telemac tăcu. Gîfîind, aştepta. Acum, că spusese tot ce se străduise să ascundă, se simţea uşurat. Nu trebuia să mai hotărască de unul singur şi nici să se prefacă. În răcoarea dimineţii umede se înfioră şi-şi trecu mîna peste frunte. Cu ochii aţintiţi departe, acolo unde nevăzutul se arată, Ulise tăcea.

— Ai făcut rău cu nu m-ai vestit din vreme, spuse în cele din urmă. Cine cînta ?

— Eurinoma.

— Să mi-o trimeți.

Dădu să se tragă îndărăt, dînd drumul pînzei ce acoperea fereastra.

— Tată !

Descumpănit, Telemac aştepta. Ulise se milostivi de nopțile în care se va fi perpelit, singur cu gîndurile lui, cum singur cu gîndurile se perpelise şi el amar de vreme, înaintea întoarcerii.

— Înțeleg. Ai vrut să mă cruți. Dar eu sînt Ulise.

Ochii Penelopei se luminară şi pînza căzu peste bucuria lor mîndră. Dar mai sînt eu Ulise ? Fericirea visului se vădea amăgitoare. Totul reîncepea, vîrstele erau un semn. Tineri şi strălucitori, eroii cereau răzbunare. Ştiau ce nu ştiuse şi nu se resemnau la gîndul că muriseră degeaba, exilați pe tărîmul legendei. Atunci ? Un nou război ? Nu mai sînt tînăr. Să plece Telemac ? Visul putea însemna şi reînvierea gloriei celor căzuți sub zidurile Troiei sau pe lungile căi ale întoarcerii. Tineri şi strălucitori, nu păreau mînioşi, nu arătau mîhniți. Dreptatea fusese de partea lor. Doar dacă n-au aflat... În oaza cu tineri strălucitori poate că Troia mai arde încă. Trebuie, totuşi, să vorbesc cu Teoclimene...

Cuvintele lui Telemac sfîşiaseră o lume de fantome. Într-adevăr, cu prieteni şi slugi credincioase, ieşea din palat tot mai rar. Ştia Ithaca aşa cum îşi cunoştea liniile din palmă. Ajunsese la vîrsta vorbelor domoale schimbate în jurul mesei, cînd cupele trec de la prieten la prieten şi amintirile țin locul faptelor. Iar amintiri, pe zei, aveau destule. Atîtea încît cineva spusese într-un rînd că urmaşii

lor se vor putea hrăni cu ele timp de secole... Şi nu aflase nimic, se legaseră cu toţii să-l mintă. De teamă ? De milă ? Sigur, veştile nu puteau fi oprite cu desăvîrşire şi el auzise de refacerea Troiei. Doar nu voiseră s-o nimicească pentru totdeauna, chiar dacă nu se gîndiseră că se va ridica atît de repede din ruine şi, mai ales, că va urma să le dea de furcă. Aveau să gîndească la atîtea. Soarta lumii era în mîinile lor şi trebuiau s-o croiască în aşa fel, încît să poată privi în ochii orişicui. Căci acolo, atunci, îşi făcuseră datoria. Elena se înapoiase la Sparta... O undă fierbinte, Elena, fericire violetă, dar nu mai era, desigur, decît o frumoasă îmbătrînită ferecată de stînca propriei sale legende, ca el însuşi, prizonier al tînărului Ulise, ca toţi cei porniţi cu flota grecească de dragul ei. De dragul ei s-au jertfit, deşi se iviseră tineri şi strălucitori în visul care îi lăsase amarul gust de cenuşă.

Afară, Telemac îi aştepta hotărîrea. Oftînd, Ulise începu să se spele.

Mai apoi, în marea sală care văzuse atîtea vesele ospeţe, dar şi dezmăţul şi uciderea pretendenţilor, se aşeză lîngă foc pe scaunul împodobit cu fildeş şi argint de vestitul meşter Icmaliu, care nu uitase să-i potrivească şi rezemătoarea pentru picioare. Castianira, urmaşa Euricleei la grija casei, aşternuse blăni de rîs peste tăblia şi spătarul scaunului. Penelopa coborîse în încăperile de la subsol pentru a da porunci şi femeile ei scoteau acum din lăzi ţesăturile de preţ, le întindeau la aer, frecau tipsiile de argint şi vînturau boabele din chiupuri. Ziua era atît de asemănătoare cu fiecare din-

tre cele ce o pregătiseră încît, pentru o clipă, Ulise simţi îndemnul de a se supune obişnuinţelor : cu o seară înainte, cînd se culcase, îşi pusese în gînd să inspecteze beciul în care mormanele de aur şi aramă erau gospodăreşte stivuite de-a lungul pereţilor, apoi să cerceteze armele de care nu se mai atinsese de ani de zile. Dar pe pragul de frasin al sălii, rezemată cu umărul drept de tocul de chiparos, Eurinoma aştepta pe locul unde, cu atîta vreme în urmă, Ulise, cerşetor necunoscut, răbdase batjocurile pretendenţilor.

În lumina de afară rotunjimile trupului tînăr se citeau prin pînza subţire şi regele le urmări, nehotărît dacă să cheme fata, parcă nemaiştiind ce să-i spună. Cu degetul mare de la picior, Eurinoma desena pe prag linii şi cercuri. Părea plictisită, se prefăcea că nu-l vede, dar el ştia că se teme. Oftînd, se înălţă în scaun :

— Eurinoma !

Simpla rostire a numelui însemna trecerea unui hotar, pătrunderea în necunoscut. Din nou îl ispiti trecutul, dar era prea tîrziu, fata tresări şi, pe măsură ce înainta, pînza devenea tot mai opacă, ascunzînd amănuntele trupului. Eurinoma păşea cu fereală, privea în jos ca şi cum fiecare lespede ar fi însemnat locul unei trape gata să i se deschidă sub picioare şi Ulise o privea înaintînd şi nu se mai gîndea la nimic. Răsuflînd scurt şi repede, fata se opri apoi în dreptul scaunului. Şi se făcu deodată o linişte, care era a altui timp.

— Nu te teme, începu Ulise.

Glasul răsunase mai aspru decît ar fi dorit, nici nu ştia ce spusese. Fata nu-şi ridică fruntea. Şi el

se întrebă dacă se gîndeşte la cele douăsprezece femei ale Penelopei care petrecuseră, în timpul de demult, cu pretendenţii. Poruncise să li se treacă o frînghie pe după gît şi toate douăsprezece fuseseră spînzurate cu una şi aceeaşi frînghie. Cîţi ani să fi avut Eurinoma atunci ?

— Cîţi ani ai, Eurinoma ?

— Douăzeci.

Poate că le privise dînd din picioare, douăsprezece osîndite albe înşirate în cele douăsprezece laţuri ale frînghiei.

— Te-ai născut în palat ?

— Nimeni nu s-a plîns niciodată ! Întreab-o pe Castianira... făina pe care o macin e mai fină decît a tuturor şi o cern pînă curge ca apa...

Îşi dădu capul pe spate şi-l înfruntă, strigînd. I se zbătea pieptul. Pe faţa rotundă, nasul era mic şi buzele pline. Peste cîţiva ani, îngreunată, va fi moale şi puhavă.

— Mi se pare că strigi la mine, spuse Ulise.

Zîmbetul lui îngăduitor se adresa celei ce avea să-şi piardă obrajii de caisă, trecînd în tagma femeilor asupra cărora Afrodita nu se mai osteneşte să-şi oprească privirile. Dar acum era încă un animal de casă, plăcut ca o pisică şi prost ca un căţelandru.

Descumpănită de zîmbetul celui de la care aştepta ameninţări, dacă nu o pedeapsă, Eurinoma rămase cu gura căscată. Noul cal troian. Totul se degradează, pînă şi duşmanul.

— Cîntecul de azi-dimineaţă... îi ştii cuvintele ?

Zîmbea. Dar întreba de cîntec, aşa că, pentru orice eventualitate, Eurinoma căzu în genunchi, întinse braţele şi începu să plîngă.

— Iartă-mă... Un duh rău mi-a luat minţile... Eu, niciodată... Castianira ştie...

Atunci, uluită, îl văzu pe Ulise ridicîndu-se, apucînd de pe scaun una dintre preţioasele blănuri de rîs şi aşternînd-o lîngă rezemătoarea pentru picioare.

— Ţi-am spus, nu te teme. Aşează-te aici. Vreau să-ţi aud cîntecul, cu cuvinte.

Şi regele se lăsă din nou pe scaunul lui Icmaliu, în vreme ce fata se smiorcăia, îşi ştergea ochii cu podul palmei şi se cuibărea pe blana roşcată. Ulise îşi lăsă mîna pe creştetul ei, mîngîie coada groasă ca un şarpe cald. Furîndu-l cu privirea pe bărbatul ale cărui isprăvi făcuseră ocolul lumii, Eurinoma oftă şi-şi mai trase o dată nasul. Părea blînd şi trist, dar ea ştia că bărbaţii nu sînt aşa nici măcar după ce, istoviţi, gîfîie lîngă trupul ei. Bărbaţii sînt nişte fiare, toţi, pînă şi Polimel, care i-a dat agrafa de bronz pe care piatra albastră străluceşte ca ochiul unei nereide.

— Ascult, spuse Ulise trăgînd-o încetişor de coadă.

Şi, cu un firicel de glas, răsucind între degete capătul cingătorii şi neluîndu-şi privirile de la crăpătura lespezii pe care se afla unul dintre picioarele scaunului, ea începu să cînte :

Apropie-ţi gura de buzele mele,
Lasă-i pe cei ce se-ntrec să te-nşele.
Unde-i Ahile ? Iubite, mi-e lene,
Uită de arc şi de coiful cu pene.
Clipei te-nchină. Trăim doar acum,
Mîine pe rug şi noi vom fi scrum...

— Nu știu mai departe, zise Eurinoma. Dacă vrei, îl întreb pe Polimel... Oh !

Palma îi strivi buzele. Ochii mari, stupizi, păreau ai unei junci așteptînd cuțitul.

— Întreabă-l, spuse Ulise. Deocamdată însă, du-te. Și nu mai cînta... asemenea cîntece. Adăugă încet : Se supără Telemac.

Neînțelegînd, Eurinoma nu se clinti.

— Pot să plec... așa ? Nu-mi faci nimic ?

— Ce să-ți fac ?

Și o văzu deodată îndreptîndu-și trupul, umflîndu-și pieptul și trecîndu-și alene peste buze vîrful trandafiriu al limbii. Dar totul dură foarte puțin ; sub privirile lui verzi, puțin tulburi și care străpungeau făptura fetei, Eurinoma se chirci de parcă ar fi așteptat o lovitură. Se trase îndărăt de-a bușilea, apoi se ridică și țîșni, alergă către poartă și dărui încă o dată bărbatului viziunea curbelor săltărețe de care nu se atinsese.

Neclintit lîngă foc, își repetă în minte cuvintele care-l izbiseră și se roteau acum sub fruntea lui pleșuvă : Unde-i Ahile ?... Tînăr și strălucitor în visul cuiva, dar nu mai puțin mort. Și se întrebă ce însemnau ei toți, eroii poemelor, pentru Eurinoma și pentru Polimel. Era o întrebare pe care pînă atunci nu simțise nevoia să și-o pună. Totul păruse limpede din clipa cînd cei mai buni dintre cei buni au așezat lumea pe făgașul sănătos al datoriei. Păruse. Gîndea la trecut.

Tulburat, se ridică și începu să umble de-a lungul coloanelor ce sprijineau tavanul, iar fiecare coloană i se năzări deodată a purta un chip. Acum îl priveau Agamemnon, Menelau, Nestor și Diomede, Ahile și Idomeneu și Aiax și Tlepolem, și toți erau

întunecaţi la faţă, nemulţumiţi şi trişti. Ar fi vrut să-i întrebe ce se întîmplă, prieteni, ziua de azi e bolnavă, doar ştim cine sîntem şi ce avem în urmă, dar se făcu o mare lumină şi pereţii, scaunele, lambriurile şi coloanele părură de foc. Chipurile întunecate fură mistuite de văpaie. Drept care Ulise nu se miră văzîndu-l deodată pe Mentor, prietenul credincios căruia îi lăsase casa în grijă în ziua plecării şi care murise demult.

— Ca întotdeauna, mă bucur să te întîmpin, rosti Ulise fără a lăsa să se înţeleagă că ştie cine se ascunde sub trăsăturile bătrînului şi-şi vesteşte prezenţa prin focul fără flăcări.

Iar Pallas Atena îi fu recunoscătoare.

— Sfătuieşte-te cu Teoclimene, aşa cum ai avut de gînd, divinule Ulise, căci visul de azi-noapte nu te-a ajuns trecînd pe poarta de fildeş.

— Mă urmăreşte gustul cenuşii.

— Nu eşti tu cel ce vrea să ştie ? Ulise, cel mai înţelept dintre oameni ?

— Am fost... Şi, cum celălalt se mulţumea să zîmbească tăcînd, adăugă : — Sînt bătrîn, dragul meu Mentor... Şi, totuşi, ai dreptate. Aş vrea să ştiu.

Focul din pereţi se stinse, scaunele, lambriurile şi coloanele se întoarseră la ce erau. Mentor pierise.

— Tată, strigă Telemac năvălind pe poartă, arde ?

Întors cu spatele către el, Ulise răspunse liniştit :

— Nu, fiule... Focul e în noi !

Şi zîmbi. Abia se plînsese de bătrîneţe, dar bătrîneţea i se păru deodată străină, ca o boală

despre care auzise de la alţii. Şi i se făcu foame.

— Eram în curte, spunea Telemac. Am văzut vîlvătaia ţîşnind de aici, dinăuntru...

Deşi se liniştise, nu înţelegea şi nu se îndura să plece. Ridică de jos blana de rîs pe care se ghemuise Eurinoma, o aşeză peste celelalte potrivite pe scaunul lui Icmaliu, mişcă o cupă.

— Iart-o pe Eurinoma, spuse Ulise, cu faţa la perete.

— Mă învinovăţeşti, ţi-am ascuns adevărul...

Amărăciunea din glasul lui Telemac îl înduioşă. Dar urmă să vorbească încet, fără să se întoarcă, ascultîndu-şi mirat sunetul cuvintelor :

— Ţi-am povestit cum am ajuns în insula Lotofagilor, cum oamenii mei au gustat din fructul lotusului şi au uitat de toate. Ar fi vrut să rămînă pentru totdeauna acolo, pe insulă.

— Tată !

Încet, ca o statuie care ar fi prins viaţă, Ulise se răsuci pe călcîie. Văzu pe chipul lui Telemac mirare şi spaimă şi bucurie, apoi tînărul căzu în genunchi, iar şoapta lui era pură fervoare :

— Zei nemuritori !

— Ce este ?

— Aşteaptă, şopti Telemac. Mă întorc îndată.

Şi se ridică pentru a se năpusti pe scara ce ducea la încăperile de la etaj. Ulise îl auzi tropăind. Întreaga sală era schimbată, culorile păreau mai proaspete, pînă şi zgîrietura de pe coloana lîngă care stătea fusese parcă făcută adineauri. Dincolo de tocul porţii, curtea sclipea într-o poleială şi miresmele se întăriseră.

Telemac coborî sărind treptele din două în două.

— Priveşte! gîfîi ridicînd în faţa lui Ulise oglinda de mînă după care se repezise în încăperile de la etaj.

Şi, ca în visul lui, Ulise îşi văzu barba şi pletele de aur. Întinsă, pielea obrajilor; agere, privirile verzi. Zîmbi, şi dinţii îi fulgerară printre buze neofilite. De parcă n-aş fi dat cu piciorul nemuririi, părăsind-o pe Calypso... Nu uita însă nimic, era cel întors în Ithaca unde, ca să nu fie recunoscut, Atena îl deghizase odinioară în bătrîn cerşetor. Iar înţelegînd că se cuvenea să-şi caute tinereţea, spuse cu glas tare, deşi vorbea pentru el însuşi:

— Acum m-a deghizat în Ulise.

Teoclimene era prezicător, moştenind astfel darul tatălui său Polifide. Cobora dintr-o ilustră familie ai cărei reprezentanţi avuseseră în repetate rînduri de-a face cu zeii, dar, ucigînd în împrejurări nelămurite un cetăţean de vază, fusese nevoit să fugă din Argos. Cu ani în urmă, pe cînd Ulise încă nu se întorsese şi Telemac pornise în lume să afle dacă mai trăieşte, Teoclimene îl întîlnise într-un port şi-l rugase să-l ia pe corabia lui, ca să scape de răzbunarea fraţilor celui răpus. Telemac îl adusese cu el în Ithaca şi prezicătorul i se dovedise credincios. Mai apoi, murind bătrînul Haliters, unul dintre puţinii prieteni ai lui Ulise, priceput să citească viitorul în zborul păsărilor — îi proorocise că se va întoarce acasă, singur şi necunoscut, abia după douăzeci de ani de rătăciri — Teoclimene rămăsese în Ithaca să prezică celor ce veneau să-i ceară sfaturi.

Chemat la palat, îl asculta acum pe Ulise povestindu-şi visul. Întinerirea regelui nu-l mirase,

Teoclimene fiind deprins să sondeze intenţiile zeilor şi primind liniştit dovezile, oricît de năstruşnice, ale amestecului lor în viaţa muritorilor. Asculta deci cu pleoapele lăsate, încercînd să vadă visul cu ochii lui. Mîinile împreunate îi odihneau pe măciulia toiagului de care nu se despărţea şi şedea la loc de cinste pe scaunul lui Icmaliu, în vreme ce Ulise umbla nerăbdător de colo-colo, povestind. Nu se opri nici după ce sfîrşi, dar bătrînul tăcea.

— Visul nu ţi-a fost trimis pe poarta de fildeş, zise într-un tîrziu, fără a deschide ochii, ci pe cea de corn, care lasă să treacă visele ce nu înşeală. Dealtfel, te-ai văzut tînăr şi strălucitor, şi tînăr şi strălucitor te văd, divinule Ulise, în chiar palatul tău. Dar soarta ta e să te afli mereu pe drum, şi acesta e al doilea tîlc al visului. Iar, după ce vei întîmpina ce-ţi este scris, aşa cum şi înţeleptul Tiresias ţi-a prezis în împărăţia lui Hades, după ce a băut din şanţ sîngele jertfelor tale, cel ce te va ucide va veni de pe mare. Nu-mi cere însă să-ţi destăinui şi ultima taină, căci omul nu trebuie să ştie chiar tot ce-l aşteaptă.

— E vorba de numele ucigaşului ?

— Da.

— Teoclimene, spuse atunci Ulise oprindu-se în faţa bătrînului, nu te socoti mai înţelept decît zeii. De vreme ce au deschis visului poarta de corn înseamnă că au ţinut să-mi descopere viitorul.

— Poate. Dar eu, bătrîn prost, cred că măsura zeilor nu-i şi măsura noastră.

— Nu mi se spune divinul Ulise ? Nu m-ai numit şi tu aşa, chiar adineauri ? Măsura mea e a celor din Olimp.

Teoclimene deschise ochii abia acum şi Ulise văzu că erau verzi şi înceţoşaţi cum şi ochii lui fuseseră, de dimineaţă.

— Ai să te căieşti, slăvite. Zeii nu mor... Jură că, vorbind, nu-mi pun viaţa în primejdie.

Ulise nu stătu la cumpănă :

— Jur. Zeus şi ocrotitoare Atena, ascultaţi-mi jurămîntul !

— Fie, oftă Teoclimene sprijinindu-se în toiag şi ridicîndu-se. Află deci că omul care te va răpune va fi sînge din sîngele tău.

Undeva, departe, tunetul se rostogoli bubuind şi palatul trosni din încheieturi.

— Telemac ? Ulise strigase şi-şi repezise dreapta, apucîndu-l de piept. Bătrîn fără minte !... am să te fac să-ţi înghiţi minciuna şi am să aflu a cui unealtă eşti !

Îl zgîlţîia răcnind, iar ochii înceţoşaţi îl priveau aşa cum îl priviseră de dimineaţă, în oglinda din baie. Ochii lui, pe faţa celuilalt.

— Ai şi început... să te căieşti, rosti întretăiat bătrînul. Dar... ai jurat.

Ulise îl împinse scurt şi Teoclimene se prăbuşi pe scaunul lui Icmaliu.

— Da, tată ! M-ai chemat ?

Telemac se ivise în prag :

— Tu ? răsucindu-se ca o fiară, regele privi încruntat. Apoi se repezi spre tînărul încremenit : Ce gînduri roiesc sub fruntea asta, Telemac ?

— Ulise, şopti Teoclimene.

Dar sîngele bubuia în auzul celuilalt şi lumea se prăbuşea, cutremurîndu-se.

— Tată...

— Îndrăzneşti ?! Mai rosteşte o dată vorba asta !

Alb ca varul, Telemac se trase îndărăt. Şopti răguşit :

— Nu înţeleg...

— Nici eu ! Fusese un răcnet al măruntaielor zdrobite şi Ulise gemu, clătinîndu-se. Şi nimeni, în ceruri şi pe pămînt, n-ar înţelege...

— Ulise, şopti Teoclimene din nou, iar glasul lui pătrunse de astă dată în auzul tînărului rege, care părea fratele lui Telemac.

Bubuitul sîngelui descrescu, răsuflarea şuierătoare se potoli.

— Încă de pe acum ? întrebă, nepierzîndu-l din ochi pe cel ce avea să ridice arma împotriva lui.

— Măsura zeilor nu e măsura noastră, repetă bătrînul în vreme ce privirile lui Telemac alergau îngrozite de la unul la altul.

— Tată...

— Eu, spuse cu greu Ulise, nu te-am chemat. Ai auzit greşit. Mă certam cu Teoclimene.

— Din pricina mea ? M-am făcut vinovat cu ceva ?

— Încă nu ! Înciudat, Ulise bătu cu piciorul în lespedea pardoselei. Eu sînt vinovat. Aşa-i, Teoclimene ?

Şi rîse scrîşnit.

— Nimeni nu-i vinovat, spuse Teoclimene. Toţi sîntem vinovaţi.

— Ciudate cuvinte, răspunse Telemac. Dar e o zi ciudată...

— Uită-te în ochii mei, strigă Ulise. Şi îndată, dînd din mînă, şopti : Degeaba. Din tine mă priveşte Penelopa...

Apoi, cuprinzînd în braţe coloana lîngă care se afla, îşi lipi fruntea de lemnul lustruit. I se păru că lemnul frige.

— Poate că-i mai bine să plec, şovăi Telemac. Înţelegea că se petrecuse ceva cumplit, ar fi vrut să-şi ajute tatăl, dar Ulise îşi întorcea faţa de la el.

— Lasă-ne, băiete, spuse Teoclimene. Şi mergi în pace.

— Du-te, încuviinţă şi Ulise. Iar cînd Telemac ieşi în curte, se apropie de bătrînul rămas pe scaunul lui Icmaliu şi-i puse mîna pe umăr: — Ei bine, da, nu trebuia să ştiu. Sînt doar un om... Dar pînă şi prezicătorii se pot înşela.

Era singura speranţă de care se putea agăţa.

— Azi-dimineaţă mi-am prezis şi mie ceva, răspunse bătrînul.

— Îţi dai seama că sîntem de aproape aceeaşi vîrstă? întrebă Ulise ca şi cum nu l-ar fi auzit. Dar tu eşti singur.

— A fi tînăr şi bătrîn, bărbat şi femeie, rege şi sclav. A prezice înseamnă a înţelege.

— Ajută-mă atunci să înţeleg. Vino cu mine.

Trist, zîmbetul lumină faţa lui Teoclimene cînd bătrînul răspunse încet, uitîndu-se lung la tînărul rege:

— Azi-dimineaţă mi-am prezis că voi porni la drum.

— Nici o speranţă, aşa-i? Toate cercurile se închid, pe rînd. Telemac... Agamemnon ucis de Clitemnestra. Ulise ucis de Telemac... Nu cumva era vorba de Penelopa?

— Ţi-ar fi mai uşor?

— Nu știu. Nu mai știu nimic. Dar Telemac... Oricum, plecînd, îl feresc de ispită.

Pe scaunul lui, Teoclimene oftă. Nu-i aminti tînărului strălucitor care era Ulise că moartea avea să-i vină de pe mare și că, plecînd, nu făcea decît să ușureze realizarea profeției. Știa că și Oedip încercase să împiedice sentința oracolului. Înțelegea zbuciumul lui Ulise. Era prezicător.

— Nu știu cît am să lipsesc, spuse mai apoi Ulise, cu lancea în mîna dreaptă, ca pe vremuri. Tu, Telemac, poți foarte bine cîrmui Ithaca.

— Nu atîta vreme cît ești în viață.

Ulise se posomorî. Schimbă o privire cu Teoclimene, care aștepta în picioare și părea departe, apoi aminti cu o blîndețe amenințătoare:

— Plecarea e un fel de moarte, fiule. Și, uneori, te scutește de a muri într-adevăr.

— Nu te înțeleg, spuse Penelopa. Nu te înțeleg deloc. Timp de douăzeci de ani te-ai străduit să te întorci acasă...

Repeta întruna aceleași cuvinte, ca și cum ar fi înfățișat un argument. Faptul că plînsese n-o făcea mai frumoasă, n-o făcea măcar înduioșătoare. Mare, împovărată de conștiința demnității ei, Penelopa nu mai era decît o femeie jignită, care se cutremura ori de cîte ori dădea cu ochii de tînărul Ulise. Avea dreptul la liniște, o spusese de nenumărate ori, își făcuse datoria. Dacă era Ulise, ea era Penelopa. Un rol greu, un rol ingrat pe care-l jucase cu toată noblețea de care fusese în stare. Nu i se putea cere acum să reintre în scenă, mai mult, să-și schimbe personajul. Avea dreptul la liniște.

— Înțelege, Penelopa...

— Nu înțeleg. Timp de douăzeci de ani...

Într-adevăr, noul rol nu i se potrivea. Ulise simțea că plecarea lui o mulțumea, deși vărsase rîuri de lacrimi. Retrasă îndărătul cuvintelor pe care nu se ostenea să le schimbe, regina se putea întoarce la caierul ei. Dînd din umeri, Ulise ieși pe poartă.

Din curtea întinsă, înconjurată de ziduri înalte cu acoperișul în două ape, se uită la palatul cu mai multe etaje pe care-l părăsea acum, ca odinioară. Laerte îl ridicase, Ulise îl mărise și adunase între pereții lui averi și glorie. Avea dreptate Penelopa. Încotro pornea ? Profeția. Fără ea ar fi rămas în palat, nu-i nevoie să te vînturi pe drumuri pentru a afla adevărul. Dar nu mai sînt cel pe care îl știe. Nu era nici cel de odinioară. Cine sînt eu, bătrîn pornit să-și întîlnească tinerețea ? Nu Polites, cel mai drag dintre prieteni, se află lîngă mine, ci Teoclimene. Și Penelopa e femeia greoaie care repetă cu încăpățînare că nu înțelege, ca și cum din partea ei m-aș putea aștepta la înțelegere. Sînt rău și nedrept. La ce să mă aștept ? Soarta Penelopei e să fie părăsită și credincioasă. Dar Antinous ?... Se rușină de fantoma geloziei de pe vremuri, cu atît mai mult cu cît Penelopa nu mai putea stîrni gelozie. Dar putea unelti. Cu Telemac. Punînd la cale uciderea prezisă de Teoclimene. Își aminti de Agamemnon, regele regilor, namila de bărbat care făptuise tot ce-și pusese în minte și se întorsese biruitor pentru a sfîrși ca un șobolan ucis în baie, și se bucură că se poate înfuria, deși nu era atît de naiv încît să nu înțeleagă că își legitima, anevoie, furia.

— Nu de înțelegere am nevoie, ci de ascultare, spuse încruntat.

Şi se apropie de altarul din curte, pe care Laerte şi el însuşi, apoi el şi Telemac arseseră coapsele atîtor tauri închinaţi lui Zeus. În clipa plecării s-ar fi cuvenit să-i aducă jertfe, dar sufletul îi era tulburat. Nu în starea asta se putea apropia de altar.

— N-aş fi vrut să plec aşa, adăugă, amintindu-şi de cealaltă plecare, cînd durerea despărţirii se topea în vuietul uralelor.

Acum totul era altfel. În pragul marii săli, cu braţul trecut pe după umerii Penelopei, Telemac îl privea mustrător. Nu spunea nimic, dar ochii Penelopei îl priveau de două ori, pe chipul femeii, pe chipul fiului. Era o neînţelegere, îi iubea pe amîndoi, singurii pentru care inima lui sîngerase, şi fusese fericit alături de ei, în toţi aceşti ani. Ce-i îndîrjea acum, de se înfruntau ca şi cum scuturi nevăzute i-ar fi despărţit ? Prezicerea lui Teoclimene. Dar Penelopa şi Telemac încă nici nu bănuiau, poate, ce le fusese scris.

Se răsuci pe călcîie şi, cu paşi mari, se apropie de pragul de frasin. Aruncă sulița şi-şi desfăcu braţele :

— Soţia şi fiul meu...

Hohotind, Penelopa i se aruncă la piept. Telemac îngenunche. Capetele slujitorilor se iţeau pe la porţi, pîndeau pe după pînzele ferestrelor.

— Ne-a fost scrisă şi această despărţire, spuse Ulise. Nu plînge. Telemac e acum bărbat.

— Nu te înţeleg... Te-ai străduit timp de douăzeci de ani...

— Ştiu, răspunse deodată răbdător Ulise. Nici eu nu înţeleg totul. Dar trebuie să plec.

— Tată... măcar să fi plecat împreună !

— Nu, fiule. Ithaca are nevoie de tine. Şi maică-ta.

Îi îmbrăţişă. Dar totul era încurcat, dragoste, neîncredere, lehamite şi milă. Bucuria plecării. Teama. Tinereţea, ştia, nu va veni nicăieri la întîlnire. Vor fi alţi oameni şi alte flori, nu se va recunoaşte în oameni şi nu va recunoaşte florile. Doar macii. Sîngele lui... Să nu plece oare decît pentru a ajunge mai repede acolo unde sîngele trebuia să curgă, după ce trupul îi va fi străbătut cele o sută de Troie nevăzute ?

— Rămîneţi cu bine, spuse. Şi, aplecîndu-se, ridică lancea. Gata, Teoclimene. Plecăm.

Ieşind din ascunzători, bărbaţii şi femeile palatului se înghesuiau să-i sărute mîinile, umerii. Penelopa şi Telemac încremeniseră pe pragul marii săli. Iar el păşea sprinten, mantia verde îi sălta în mers, lancea grea era din nou uşoară.

— Ulise ! strigă Penelopa în clipa cînd el trecu pe poartă.

Dar Ulise nu se întoarse. Poarta ferecată se închise în urma lui. Şi lumea îi întinse sute de braţe.

2

— Ce vrei să înţelegi ? întrebă Teoclimene.

Urcau de două ore poteca şi-i venea tot mai greu să se ţină după Ulise, care mergea cu sporul

noii lui vîrste. De cînd plecaseră nu scosese o vorbă şi bătrînul nu-i tulburase tăcerea, dar, dacă întineritul voia să înţeleagă ceva, ar fi putut începe prin a înţelege nevoile celorlalţi. Nevoia de popas a prezicătorului, în primul rînd.

— Totul, răspunse Ulise, continuînd să urce.

— Mai ţii minte bătrîneţea ?

— Da şi nu.

Era limpede că răspunde gîndindu-se la altceva ; nici nu întorsese capul. Soarele strălucea pe pletele lui şi Teoclimene se surprinse invidiindu-l pe bărbatul care părea să fi redescoperit nepăsarea tinereţii, odată cu noua lui înfăţişare. Apoi îşi spuse că, dacă i-ar fi lăsat şi înţelepciunea la care anii îi dădeau dreptul, zeii l-ar fi făcut deopotrivă cu ei. Poate că-l şi făcuseră ? Cu atît mai mult se cuvenea să-l domolească.

— Opreşte, Ulise. Mi se taie răsuflarea şi de tălpi mi s-au prins toţi anii pe care îi număr.

— Încă puţin, bătrîne. Poteca mai coteşte de două ori şi îndată ajungem pe un tăpşan.

— De ce să ne oprim abia acolo ? întrebă Teoclimene apăsîndu-şi cu amîndouă mîinile pieptul în care plămînii şuierau.

Dar Ulise o luase înainte şi un bot de stîncă îl şi ascunsese privirilor. Păsările se chemau, mirosea a iarbă, a flori şi ace de pin. Dimineaţa mohorîtă rămăsese undeva jos, în jurul palatului, şi prezicătorul desluşi un semn în faptul că, pe măsură ce se depărtau de zidurile lui, ziua se făcea mai frumoasă, de parcă părăseau amîndoi un anotimp pentru un altul. Un zeu ţine cu omul ăsta... o zeiţă, se îndreptă. Şi avu presimţirea fabuloasei lumi în care legile oamenilor îşi pierd

puterea, a lumii căreia se deprinsese să-i descurce semnele, dar în care nu i se îngăduia să pătrundă. Sus, în albastrul vioriu, plana un vultur.

Cînd ajunse pe tăpşanul pomenit de Ulise îl află pe rege cu faţa în jos, cu braţele desfăcute în iarbă. În stînga se ridica un perete de piatră în care Teoclimene văzu gura unei peşteri, în dreapta era o prăpastie. Jos, mărunt, zări portul adăpostit de două şiruri de stînci înaintînd departe în mare şi-şi aminti cum debarcase acolo, fugind de răzbunarea neamurilor bogatului chefliu pe care îl ucisese. Acum, o corabie ieşea din port. Eforturile vîslaşilor se materializau într-o tăcută succesiune de semnale, sclipirea în răstimpuri a soarelui pe lopeţi. De la înălţimea aceea nimic nu mai avea însemnătate, lumea oamenilor se reducea la mişcări tot atît de obscure ca lunecarea peştilor prin apă, a gîzelor prin iarbă. Era nivelul măruntei lumi căreia se străduia să-i descopere un viitor şi se întrebă cu umilinţă dacă peştii şi gîzele n-au şi ei prezicătorii lor, ascultaţi cu respectul de care se bucurau în lumea oamenilor. În splendida, sălbateca şi înmiresmata lume a oamenilor. Clătinînd din cap, se apropie de Ulise.

— Frumos loc, spuse, lăsînd în iarbă desaga şi toiagul.

Se aşeză. Ulise deschise ochii, îi închise din nou.

— Aici am ţinut pentru prima dată în braţe o fată, mărturisi cu glas domol. Aici am devenit bărbat, Teoclimene. Nu mai ştiu cum o chema, era blondă şi sfioasă şi lîngă ea mă simţeam puternic. Cunoşti fetele de felul ăsta, Teoclimene ? Întredeschise ochii pentru a întîlni zîmbetul bătrînului, apoi pleoapele se lăsară din nou peste fărîmele

de iarbă ce păreau lipite de albul ochilor lui. O ascundeam în peşteră şi făceam tăraboi afară, luptînd pentru ea cu fiare şi balauri... Mai tîrziu aveam să lupt la fel pentru Elena.

— Se ştie, balaurii pot lua orice înfăţişare, spuse prezicătorul. Paris, un balaur... de ce nu?

Rîzînd, Ulise se răsuci în iarbă şi rămase cu faţa în sus.

— Eram cu toţii îndrăgostiţi de Elena. Tu n-ai văzut-o... Acum vorbea încet, cu ochii închişi, ca şi cum ar fi vrut să păstreze imaginea celei pe care o evoca. Dureros de frumoasă, Teoclimene, făcea parte tot din tagma celor lîngă care te simţi puternic, ocrotitor, lîngă care te simţi bărbat. Cred că pînă şi Menelau ştia că o iubim şi-şi cam rîdea în barbă. Atunci cînd am petrecut-o în cortul lui mi s-a părut că sînt Menelau şi totodată l-am urît aşa cum uram balaurii pe care îi răpuneam aici, pe iarba asta...

— Şi iată şi pricina războiului troian, spuse din nou Teoclimene. O armată de tineri îndrăgostiţi, porniţi să răpună balaurul Paris şi să elibereze femeia care-i făcea să se simtă bărbaţi.

Ulise se aşeză în iarbă, îşi cuprinse genunchii cu braţele.

— Glumeşti, bătrîne, spuse încet privindu-l visător, dar sîntem un popor tînăr. Iar războiul nostru a fost şi el tînăr... Îţi închipui că fiica lui Zeus avea nevoie de braţele atîtor eroi pentru a se întoarce în palatul din Sparta?

— Dacă dorea, într-adevăr, să se întoarcă...

— Dacă dorea, într-adevăr, să se întoarcă, încuviinţă Ulise. Elena a fost un simbol, un steag...

Bietul Paris ! Lîngă ea se va fi simţit şi el întreg şi om în toată firea.

— Hotărăşte-te, zîmbi Teoclimene. Balaurul ? Sau bietul Paris ?

— Şi una şi alta. Vezi tu, războiul nostru n-a fost o greşeală.

— Dar ce a fost ? întrebă Teoclimene, iar Ulise îl privi de parcă atunci l-ar fi văzut pentru întîia dată. Apoi îl ispiti, la rîndul lui : Teoclimene, cum se face că n-ai plecat şi tu ? Nu te-am întrebat niciodată...

— Ştiu eu, poate că mă simţeam bărbat şi fără război...

Ulise îşi lăsă bărbia pe genunchi. Şi amîndoi tăcură, aproape de cer.

— Altă dată nici nu ţi-aş fi vorbit, reluă regele, într-un tîrziu, firul întrerupt. Erai unul dintre cei rămaşi acasă... şi cei rămaşi în urma noastră nu puteau fi decît ticăloşi sau vînduţi.

Teoclimene oftă :

— Şi eu am crezut că voi, care porneaţi cu gîndul să ucideţi, eraţi uşuratici, cruzi sau nebuni...

— Adevărat ? se miră Ulise.

Privirile li se întîlniră şi amîndoi începură să rîdă. Dar era un rîs peste timp, drojdia unui rîs cu amintiri strivite.

— Şi totuşi, războiul n-a fost o greşeală, repetă Ulise. Dacă ai şti cu cît avînt, cu cîtă bărbăţie am pornit pentru dreptate...

Teoclimene se pregătea să răspundă, cînd un bărbat se ivi pe tăpşan. Suise pe altă potecă şi păşea cu ochii în jos, cocîrjat de burduful pe care îl căra în spinare.

— Îl cunoşti ? întrebă Ulise.

— Nu ştiu... parcă l-am mai văzut...

— E Eupites. Hei, veteranule, ce cauţi aici ?

Bărbatul se clătină, burduful căzu în iarbă. Eupites dădu să fugă, apoi se apropie în silă, neliniştit :

— Eşti chiar tu, divinule, sau un zeu ţi-a împrumutat chipul ?

— Eu sînt, nu te teme. Nu aşa m-ai cunoscut ?

— Ba da, dar demult, pe corabia care ne purta spre Troia.

Mărunt de stat, slab, Eupites avea un nas lung cu care parcă tot adulmeca şi ochii îi fugeau în lături, la adăpostul sprîncenelor ţepoase şi groase cît nişte mustăţi. O bărbiţă de ţap, blondă cîndva, acum sură, îi ascundea bărbia şi tremura la fiecare vorbă pe care stăpînul ei o rostea.

— Vino-ţi în fire şi stai lîngă noi, prietene, îl îndemnă Ulise. Şi spune-i şi lui Teoclimene ce vînt te aduce.

— Am auzit de Teoclimene. Prezicătorul, nu ?... Iertaţi, dar nu pot zăbovi.

Ulise îl trase de braţ şi omuleţul se pomeni şezînd lîngă el. Tot mai neliniştite, privirile îi fugeau în toate părţile în vreme ce Ulise îi povestea lui Teoclimene că Eupites era singurul dintre cei care îl însoţiseră în război şi avusese norocul să se întoarcă. Nimeni nu-l putuse găsi pe plaja Troiei în ziua plecării, aşa că triremele porniseră fără el în îndelungata călătorie care avea să le poarte prin ţara Ciconienilor, a Lotofagilor, pe insula lui Polifem şi pe ostrovul Eolia, printre Lestrigoni, pe insula Aeaea şi pe cea a Sirenelor, printre Scilla şi Charibda, pe insula Trinacria, pe cea a nimfei

Calypso şi pe ţărmul Feacienilor pentru a le risipi rînd pe rînd echipajele, îngăduindu-i doar lui Ulise să pună piciorul în Ithaca. Aici află într-un tîrziu că Eupites se îmbătase şi adormise la adăpostul unei tufe de leandru, fiind nevoit să se roage de Menelau să-l primească pe una dintre corăbiile sale. Dar scăpase cu viaţă, în vreme ce tovarăşii lui piereau şi ajunsese acasă cu mult înaintea lui Ulise.

— Căci Dionisos îşi ocroteşte închinătorii, încheie Teoclimene.

— Aşa-i, recunoscu Eupites. Dar acum trebuie să plec.

— Tot nu te-ai obişnuit să mă vezi tînăr ? Uite, pune mîna pe braţul meu.

Ulise rîdea, Eupites însă nu părea să-şi găsească liniştea.

— Iartă-mă, divinule, mă aşteaptă treburi ce nu suferă amînare.

Şi-şi tot sucea gîtul, zvîrlind priviri înspăimîntate spre cele două poteci ce se uneau pe tăpşan.

— Încep să mă supăr, zise Ulise.

Atunci, vîrîndu-şi capul între umeri, Eupites se apucă să turuie :

— Am ştiut de dimineaţă că ziua de azi e o zi deosebită. Mi-a amintit de ziua cînd slăvitul Agamemnon, Diomede şi tu, divinule Ulise, aţi fost răniţi, iar Agamemnon voia să fugim, părăsind Troia. Dar tu l-ai dojenit cu vorbe aspre şi Agamemnon şi-a luat seama, îţi aminteşti ? Tot aşa umed fusese şi acolo, sub un cer mohorît, apoi a ieşit soarele...

— E mult de atunci, spuse Ulise, dar Eupites rosti cu o patimă cucernică :

— Tot ce s-a petrecut pe ţărmul Troiei e încă viu. Da, Teoclimene, se întoarse el apoi către bătrînul care-şi mîngîia barba în tăcere, noi am fost bărbaţi dintr-o bucată şi regii noştri nu greşeau dăruindu-ne femei şi tripiede de aur !

— Nu mă îndoiesc, răspunse Teoclimene. Dar tu, Eupites, de ce ai plecat la război ?

— Ca să-mi fac un nume. Şi s-o aduc pe slăvita Elena. Ţii minte, Ulise, cum ne-ai adunat pe toţi şi ne-ai spus ce prăzi vor fi răsplata vitejiei ?

— Şi, totuşi, unii au rămas acasă, stărui Teoclimene. De ce ?

— Nişte femeiuşti de teapa troienilor, zvîrli Eupites răspunsul, cu dispreţ. Bărbaţii au plecat cu toţii, bucuroşi de luptă.

Ulise schimbă o privire cu Teoclimene. Prezicătorul tăcea. Şi regele găsi că lumea e la fel de frumoasă ca în anii primei lui tinereţi, intrată în legendă. De aceea, lăsîndu-şi palma pe umărul lui Eupites, întrebă :

— Şi dacă ar fi să pornim din nou ?

— Cînd ? tresări omuleţul. Noi doi ?

— Acum, strigă Ulise. Dacă aş aduna acum bărbaţii din Ithaca şi i-aş îndemna să urce pe corăbii...

Privirile lui Eupites alergau de la Ulise la Teoclimene. Cînd vorbi, cuvintele se legară anevoie :

— Noi... Ulise... am fost bărbaţi dintr-o bucată...

— Răspunde, porunci regele.

— Astăzi n-ai putea umple nici o corabie, răspunse Teoclimene în locul celui întrebat, iar Eupites răsuflă uşurat şi se grăbi să încuviinţeze :

— Vorbe de aur, Teoclimene ! Cine să se suie pe corăbiile tale, divinule ?... Dedulciţii la trîndăvie, care se tem pînă şi de umbra lor ? Nu mai e

bărbăție, Ulise, nu mai e credință. Lumea s-a stricat, ți-o spune Eupites.

— Chiar toată lumea ?

De ce mă mir ? Telemac m-a prevenit M-am bucurat degeaba.

— Noi nu, se sumeți bătrînul războinic. Uite, vrei să-ți spun ? Chiar ieri mă aflam în port. Și stătea un vlăjgan pe chei, rezemat de niște baloturi și lălăia un cîntec... ții minte cîntecele troienilor, divinule ?... „Să-ți fie rușine, zic, fătălăule, acum vreo treizeci de ani pentru un cîntec ca ăsta te alegeai cu burta spintecată !"

— Așa, spuse Ulise. Și ?

Eupites se foi în iarbă.

— S-a întrerupt din lălăit, a scuipat la picioarele mele și...

— Ei bine ? întrebă Teoclimene, văzînd că Ulise tace.

— Și, cu ochii în ochii mei, s-a apucat să lălăie mai departe.

— Și tu ? întrebă posomorît Ulise.

— A, eu... i-am arătat eu cum se vorbește cu un veteran de la Troia, strigă Eupites, încruntîndu-și măturoaiele sprîncenelor pentru a părea cît mai fioros.

Dar privirile îi fugeau în lături și se vedea că șade ca pe ace.

— Polimel, șopti Ulise.

— Îl știi ? se miră Eupites. Pe ăsta l-am pus cu botul pe labe, dar ceilalți ?... Dacă mi-ar fi spus cineva acolo, în tabără, sub zidurile Troiei, că într-o bună zi...

— Nimeni însă nu ți-a spus nimic.

Ulise vorbise în şoaptă. Lumea nu mai era frumoasă. Ştiam că n-am să mă recunosc în oameni, totul se întîmplă prea repede şi am totuşi nevoie de un punct de sprijin, Pallas Atena, am vrut să încep cu începutul, tăpşanul ăsta, dar ce lăsăm în urmă se schimbă sau moare, viitorul năvăleşte în trecut şi-l răvăşeşte.

Eupites schimbă o privire cu Teoclimene. Voia să spună ceva, dar tresăriră cu toţii cînd strigătul străpunse liniştea.

— Am plecat, spuse Eupites sărind în picioare şi repezindu-se către burduful căzut în iarbă.

Strigătul se repetă, de mai aproape. Părea o chemare, dar pornită dintr-un gîtlej neomenesc. Păsările încetară să cînte, pînă şi frunzele parcă nu mai fremătau. Eupites îşi săltase burduful pe umeri şi se grăbea să străbată tăpşanul.

— Stai, omule, îl îndemnă Ulise. Ce se aude?

Atunci, ca pentru a-i răspunde, un tropot crescu dinspre vîrful muntelui şi pămîntul se zgudui. Miraţi, Ulise şi Teoclimene se uitară la centaurul care năvălise pe tăpşan.

— Eupites, blestematule, te aştept de o oră încheiată... Şi ăştia cine mai sînt?

Plecat sub greutatea burdufului, Eupites se întoarse către centaur, dar Ulise nu-i lăsă răgaz să răspundă.

— N-am văzut niciodată un centaur, spuse, ridicîndu-se şi apucînd sulița.

Vîrful de bronz luci în soare.

— Eu văd oameni mai des decît aş vrea, răspunse centaurul, şi pe Eupites pînă mi se face lehamite.

Avea un glas gros, plăcut, deşi nici un om n-ar fi putut scoate sunete atît de joase. O tobă catifelată... Curios, Ulise se uită la namila a cărei faţă albă răsărea din mijlocul pletelor şi bărbii negre. Centaurul era păros pe umeri, pe braţe şi pe piept, dar, de la mijloc în jos, perii scurţi şi deşi ai pielii lui de cal străluceau mătăsos. Coada îi zvîcnea scurt, după care firele stufoase unduiau moale, pierzîndu-se în iarbă. Ca un armăsar nărăvaş, centaurul juca pe loc. Şi era mai negru decît pana corbului, decît cărbunele, decît tot ce e negru pe lume.

Eupites schimba feţe-feţe şi ochii-i fugeau atît de tare într-o parte încît părea saşiu.

— Divinule Ulise, îngăimă, Astipil nu-i un centaur oarecare. E nepotul lui Chiron, cel mai bun şi mai înţelept dintre centauri...

Nu era limpede dacă voia doar ca Ulise să ştie cu cine are a face sau dacă încerca să se justifice.

— Ulise ? repetă centaurul. Cel cu calul troian ? şi începu să rîdă. Hohotele zguduiau tăpşanul şi Astipil îşi pleca partea omenească a trupului, se pocnea cu palmele peste burta de cal, izbind ca într-o tobă. Îmi plac glumele, lămuri apoi, cînd se mai potoli. Sînt un centaur vesel. Şi soarta mi l-a scos în cale pe nepricopsitul ăsta, adăugă, îndreptînd o mînă cît o lopată către Eupites. Ai adus vinul ?

— Vezi bine, burduful e plin.

— Numai să fie vinul de care ţi-am vorbit. Dacă mi-ai adus un altul...

— Am înţeles bine, Eupites ? întrebă Ulise. Ai intrat în slujba acestui Astipil ?

— Slăvite... începu omuleţul clătinîndu-se sub greutatea burdufului, dar Teoclimene, care tăcuse pînă atunci şi nici măcar nu se ridicase din iarbă, îi tăie vorba :

— Ca să ajungi aici nu era nevoie să treci marea şi să dai foc Troiei...

— Ce ştii tu ? se înfurie Eupites. Partea mea de pradă s-a dus repede... Nu poţi trăi din amintiri.

— Într-adevăr, zise Ulise. Dar un centaur... De ce n-ai venit la mine ?

— Ia ascultă, Ulise, cum vine asta... un centaur ? se răsti Astipil. Ai ceva împotriva centaurilor ?

— Ştiam că neamul lor locuieşte în Tesalia, ocoli Ulise răspunsul. Cum de ai ajuns tocmai în Ithaca, Astipil ?

— M-am plictisit de Tesalia, de vrăjitoarele de acolo, de poveştile cumplite cu Hercule şi Ahile, mărturisi centaurul. Sîngele lui Nessus, rana lui Chiron... Sînt o fire veselă, Ulise, ţi-am spus. Şi într-o ţară nouă te simţi alt centaur. Vreau să trăiesc cum îmi place.

— Asta-i tot ce doreşti ? Să trăieşti cum îţi place ?

Uimit, Astipil se scărpină cu amîndouă mîinile în blana de pe piept.

— Tu ai vrea să trăieşti cum nu-ţi place ?

Teoclimene zîmbi şi-şi întoarse faţa către Ulise.

— N-am urmărit niciodată discuţia filosofică a unui centaur, dar cred că rău am făcut.

— Nu mi-aţi spus cine-i bătrînul ăsta, aminti Astipil şi, cum mîinile amîndouă îi erau ocupate, îndreptă spre Teoclimene piciorul drept din faţă.

Văzură astfel cu toţii că avea copita mai curată decît s-ar fi putut bănui.

— Teoclimene e prezicător, răspunse morocănos Ulise.

Nu uita observaţia lui Teoclimene.

— Mă rog, de ce nu, zise Astipil. Poate că-i totuşi un om de treabă.

— Îţi mulţumesc, cuvîntă Teoclimene. Dar nu-i îngădui lui Eupites să lase jos burduful ?

— Lasă-l, îngădui centaurul. Şi, cînd Eupites îşi şterse sudoarea de pe frunte, îi porunci să aducă nişte cupe din peşteră. Faceţi-mi plăcerea şi gustaţi cu mine din vinul ăsta, îi rugă apoi pe Ulise şi Teoclimene, care se învoiră, dar cerură ca vinul să le fie îndoit cu apă.

— Aşadar, te-ai mutat aici, în peşteră, zise Ulise, parcă îmblînzit.

— E un loc liniştit, răspunse Astipil. Cred că nimeni n-a mai folosit-o... Şi, neţinînd seama de privirea ucigătoare a lui Ulise, adăugă senin : Încă nu mi-ai spus dacă-ţi doreşti să trăieşti cum nu-ţi place.

— Ei da, m-am exprimat greşit. La urma urmei, cu toţii am vrea să trăim cum ne place. Totul e cum ne place să trăim.

— Am răspuns şi la asta, îl asigură centaurul. Vezi tu, Ulise, lumea a fost făcută pentru fiecare dintre noi şi fiecare avem dreptul să ne bucurăm de ea.

— Crezi că te bucuri de lume la fel ca Eupites ?

— La fel, dar nu într-acelaşi fel. Amîndoi avem dreptul la bucurie, numai că mie îmi place să beau glumind, iar lui, amintindu-şi de războiul lui.

— Şi îţi închipui, într-adevăr, că îşi poate îngădui tot atîtea bucurii ca tine, care-i eşti stăpîn ?

— Uite ce-i, Ulise, zîmbi centaurul, nu eu sînt rege. Dacă ar avea cap, Eupites s-ar lega de tine. Nu eu am schimbat legile vîrstei de aur şi nu eu trag foloase de pe urma schimbării lor.

Ulise tăcu. Lucrul i se întîmpla destul de rar ca să-l mai mire. Pe deasupra, îl auzi şi pe Teoclimene rostind :

— Adevărul vorbeşte azi prin gura centaurilor.

— Staţi puţin ! strigă atunci. Încă nu se obişnuise cu gîndul că regii chezăşuiau împărţirea oamenilor, cîndva deopotrivă, în vîrsta de aur. Întotdeauna e nevoie de un arbitru. Dacă cineva stînjeneşte bucuria celorlalţi nu-i firesc să fie împiedecat ?

— N-aş vrea să fiu împiedecat să mă culc atunci cînd poveştile despre Troia ale lui Eupites încep să mă plictisească peste măsură, zise Astipil, deşi ştiu că, nemaiascultîndu-l, îi stric plăcerea.

Înciudat, Ulise zvîrli lancea pe care o păstrase în mînă.

— Fleacuri, reduci totul la fleacuri !

— Poate că fleacurile fac totul mai limpede, îşi dădu cu părerea centaurul.

Nu ridicase glasul. Mari, ochii lui negri erau catifelaţi ca nişte ochi de cal.

— Nu-i adevărat, se îndîrji Ulise. Din pricina copacilor nu mai vezi pădurea. Una e să descurci neînţelegerile tale cu Eupites şi alta să dezlegi probleme de care atîrnă soarta popoarelor.

— Te gîndeşti la ceva anume ? întrebă Astipil.

— La războiul nostru, răspunse Ulise. I-am cam stînjenit pe troieni, recunosc, dar războiul a fost singura cale pentru a-i sili să respecte dreptatea.

— Hm, mormăi centaurul.

Între timp Eupites adusese din peşteră cîteva piei mari de capră sălbatică, pe care le aşternu pe iarbă. Aduse ţîri, brînză şi măsline, aduse pastramă, usturoi şi pîine, precum şi un ulcior mare cu apă proaspătă, din izvorul ce şuşotea în peşteră. Umpluse apoi cupele, avînd grijă să-i dea centaurului vin curat şi celorlalţi vin îndoit cu apă. Iar cupele fură repede golite.

— Slavă zeilor, e vinul pe care mi-l doream, se bucură Astipil.

Apoi umplu cupa din care băuse şi i-o întinse lui Ulise, care o primi bucuros de cinstea pe care i-o arăta centaurul. Acesta reluă vorba :

— Înseamnă că acum domneşte dreptatea.

— Sper, răspunse Ulise. Adevărul e că am pornit la drum tocmai ca să văd cum stau lucrurile. Poate că o singură încordare nu-i de ajuns pentru a o înstăpîni.

— Să fie nevoie de un nou război ?

— Poate, recunoscu Ulise.

Centaurul oftă.

— Nimic nu îndreptăţeşte războiul. Vezi tu, Ulise, răul pe care-l fac în lume fleacurile mele e un rău mărunt şi el sare în ochi cît ai clipi. Aşa cum ţi-am spus, fleacurile fac totul mai limpede. Cum ai început să vorbeşti în numele popoarelor ai trecut însă cu uşurinţă peste suferinţele războiului, peste cei ucişi de o parte şi de alta, şi te gîndeşti senin la noi măceluri... Îţi place vinul ?

Ulise tăcu. Logica lui Astipil îl sîcîia ca un tăun. Știa că centaurul nu are dreptate și-i venea greu s-o dovedească, deși era atît de limpede că ridicarea de scuturi a eroilor fusese o mișcare binecuvîntată. O frîntură din visul nopții trecute retrăi în el și-și repetă în minte cuvintele : tineri și strălucitori. Abia îi pomenise lui Teoclimene de avînt, de bărbăție și dreptate.

— Nu credeam să-ți fi pus o întrebare atît de grea, zîmbi Astipil. Apoi adăugă cu tristețe : Pricepi, logica oamenilor se deosebește de cea a centaurilor. De asta nici n-au loc pe pămînt amîndouă neamurile noastre. Unul dintre ele va trebui să piară... Să bem pentru el !

— Într-adevăr, vinul e bun, răspunse Ulise. Așadar, pentru neamul care va pieri.

Și, înălțînd cupele, omul și centaurul băură, privindu-se în ochi.

— Mai e pînă la moarte, dădu atunci glas Teoclimene. Se străduia să pară vesel, dar semnele erau în jurul lui, și strigau. Să ne bucurăm de liniște, de aer, de cîntecul păsărilor. Să ne bucurăm de vin, dar, mai presus de toate, de prietenie.

Și, grăind așa, goli cupa, iar Epites se grăbi să i-o umple. Ulise își aminti de cîntecul Eurinomei. Ceva se răzvrăti în el.

— Am avut toate astea pe insula nimfei Calypso, și mai mult decît atît, aminti. Am avut dragostea celei mai frumoase femei și nemurirea. Și am respins nemurirea, dragostea lui Calypso, liniștea, aerul, cîntecul păsărilor, și am respins vinul și hrana și poate chiar prietenia, dacă în dragostea femeii e loc și pentru prietenie...

— De ce ? se miră centaurul.

— Pentru că sînt om, Astipil. Şi cred în datoria mea faţă de oameni.

— Înţeleg. Ai o datorie faţă de Eupites. N-are a face că-i leneş, laş şi mincinos.

— Ce... ce ? tresări omuleţul. Ascultă, Astipil... Dar tăcu, înghiţindu-şi cuvintele. Ca de obicei, ochi-i fugeau într-o latură.

— Taci, prostănacule, porunci cu blîndeţe Astipil, deşi celălalt tăcuse. Tu nu eşti nimeni. Eşti un exemplu.

— Un exemplu bun, întări Ulise. A fost la Troia.

— Eu n-am fost la Troia, aminti Teoclimene. Sînt un exemplu prost. Şi totuşi zeul mi-a deschis ochii şi deslueşesc viitorul.

— Prezicerile nu cer bărbăţie, spuse Ulise.

— Crezi ? întrebă Teoclimene.

— Sper, răspunse Ulise.

Nu era sigur, nu mai era sigur de nimic. Chiar îndoit cu apă, vinul centaurului rămînea bun şi tare, totul începea să se amestece şi marginile lucrurilor nu se mai aflau la locul lor. Ce vor de la mine ? se întrebă. Era Ulise. Agerul, iscusitul, învingătorul Troiei. Cel ce înfruntase primejdii fără număr şi peregrinase pe unde picior de om nu călcase pentru a se întoarce în cele din urmă, aşa cum îşi pusese în minte. Dar pleca din nou... Nu înţeleg. Te-ai străduit timp de douăzeci de ani...

— Nu prea înţeleg nici eu, mărturisi Ulise, ba chiar întinse mîna să mîngîie obrajii Penelopei.

— Divinule... m-ai iertat ! Doar ştii... împreună, la Troia...

Degetele-i atinseseră barba aspră. Ochii lăcrimoşi ai lui Eupites nu-l priveau nici acum, dar to-

tul se învîrtea şi poate că Eupites se uita totuşi în ochii lui. Exemplul bun. Şi Penelopa era un exemplu, deşi nu mai putea spune de ce fel. Dealtminteri, nu era Penelopa, ci un moşneag năsos, care-i şoptea la ureche suflînd aburi rău-mirositori şi gîdilîndu-l cu barba :

— ...ca dovadă ! Şi ai să vezi... oameni dintr-o bucată... femei... şi tripiede de aur...

Tresări auzind sforăitul cumplit şi-l împinse pe Eupites. Centaurul se prăvălise pe o rînă, iar Ulise îi văzu pielea fragedă a burţii de cal, pepene imens cu patru picioare ce zvîcneau în răstimpuri. Jumătatea omenească a lui Astipil se răsucise de la brîu ; centaurul adormise dintr-odată, cu faţa spre cer şi buzele lui roşii vibrau slobozind sforăitul ce părea că vine din partea de cal a trupului alcătuit din două bucăţi străine şi totuşi armonios îmbinate. Faţa lui Teoclimene acoperi pentru o clipă trupul lui Astipil, dar două copite ieşiră din ochii prezicătorului şi începură să se bălăngăie, aşa că Ulise oftă lungindu-se pe pielea de capră. Puntea corăbiei se legăna sub el. Şi acum, bunul meu Polites... dar Polites era un centaur, Calypso se destrămă ca un fum şi Telemac rosti deslușit cu glasul Penelopei nu înţeleg, deşi Teoclimene lămurise cum nu se poate mai bine semnul ivit pe cer, cupa mare din care picura sînge.

Ulise se trezi pe seară. Avea capul limpede şi, îndată ce deschise ochii, simţi că-i e foame. Îi stăruia în nări mirosul de capră. Boarea înfiora frunzişurile, un liliac fîlfîi în zigzag deasupra tăpşanului, sub luna cît se poate de rotundă. Totul era cenuşiu şi albastru.

Se ridică într-un cot şi văzu că Astipil şi Teoclimene mai dormeau. Eupites se făcuse nevăzut. O lumină slabă ieşea din gura peşterii şi regele îşi spuse că sluga centaurului trebăluia acolo, la lucirea unui opaiţ. Nu-şi amintea mare lucru din convorbirea cu Astipil, dar regăsea în el o nemulţumire şi, ciudat, un fel de prietenie pentru făptura monstruoasă pripăşită pe locul de care-l legau amintirile monştrilor răpuşi de dragul primei lui iubite. Ce-ar fi făcut dacă s-ar fi pomenit atunci faţă în faţă cu centaurul ? Zîmbind, privi burta de cal care-i ascundea jumătatea omenească a lui Astipil şi-l chemă în şoaptă pe Teoclimene.

Bătrînul se deşteptă îndată. Adormise cu faţa în miţele blănii de capră şi, cînd îşi ridică fruntea, păru şi el o făptură neobişnuită, obraz de om răsărind dintre şuviţe încîlcite. Dar se aşeză şi barba i se despărţi de blana roşcată. Teoclimene se întinse, căscă.

— Nu mai sforăie, spuse Ulise, iar prezicătorul se întoarse atunci către Astipil.

— Pe toţi zeii !

N-ar fi trebuit să tresară, semnele se arătaseră pretutindeni în jur, dar bătrînul abia se trezise. Glasul îi sună atît de răguşit încît Ulise sări în picioare. Centaurul stătea tot cu faţa spre cer, aşa cum adormise, dar avea în jurul capului o mare pată întunecată, care nu era de vin. De-a curmezişul gîtului barba se adîncea într-o linie înspăimîntător de dreaptă, pe care o prelungeau la un capăt plăselele de os ale cuţitului, rămas în tăietură.

Din cîţiva paşi, Ulise ajunse la intrarea peşterii. Fosta ascunzătoare a dragostei lui era de nerecunoscut. Podeaua şi pereţii piereau sub mulţimea

blănurilor şi în jurul pereţilor se înşirau lăzi cu capacul ridicat. La lumina opaiţului, Eupites răscolea într-una dintre ele şi tocmai zvîrlea o cupă de metal peste o grămadă de lucruri îngrămădite pe ţesătura întinsă pe jos. Erau trei asemenea pînze desfăşurate şi pe toate se afla cîte un morman de vase, de tipsii, de suluri de blană şi suluri de ţesături.

— Eupites, şopti neîncrezător Ulise.

— Aha, te-ai trezit, divinule ! Ţinînd într-o mînă opaiţul, omuleţul lumină cele trei grămezi : Priveşte... cinstit, ca la Troia. Am îmbătrînit, Ulise, dar am rămas bărbatul de pe vremuri. Să nu-mi spurce nimeni ce-am avut mai sfînt !

— Dar, în somn ? Nenorocitule...

Eupites ridică din umeri. Şi lămuri îndată :

— Treaz era prea puternic pentru mine, înţelegi ?... Dar zeii mi-au luminat mintea.

Încă buimăcit, Ulise asculta cuvintele care ajungeau la el ca de pe celălalt mal al unei ape late. Parcă fără vlagă, bîigui :

— Era... bun...

Şoptise, de teamă să nu-l audă Astipil. Eupites ridică din umeri.

— Eh, un centaur !

O clipă amîndoi părură nişte chipuri cioplite. Liniştit, Ulise luă apoi opaiţul de lut din mîna celuilalt şi, închizînd cu băgare de seamă capacul unei lăzi, îl aşeză pe capac. Apoi, tot atît de liniştit, fără să se încrunte măcar, îl apucă pe Eupites de piept şi-l ridică pînă ce faţa îi ajunse în dreptul feţei lui. Curios, o privi de aproape. Piele roşie, zbîrcită, peri albi, nas lung, buze scofîlcite. Ochii lunecau şi acum.

— Divinule...

Zîmbetul ruşinat pieri sub impulsul unei spaime care-l făcu pe Eupites să bîţîie din mîini şi din picioare. Barba-i zvîcnea, prelungind tremurul bărbiei. Voi să strige, dar cuvintele se preschimbară într-o bîlbîială, în vreme ce Ulise îl privea cu ochi de piatră. Apoi întinse braţul, depărtă trupul celuilalt. Se răsuci tot, dintr-o bucată. Şi aşa, cu braţul întins de care omuleţul atîrna ca o păpuşă străbătută de ticuri, ieşi din peşteră, se apropie de cadavrul lui Astipil şi, cu faţa la fel de împietrită, dădu cu Eupites de pămînt. Apoi îşi şterse mîna pe una dintre pieile de capră. Eupites icnise şi nu mai mişca.

— A fost... un centaur bun, spuse ca în vis Ulise.

Şi faţa îi vădi deodată durere, de parcă ar fi învăţat din nou să fie vie.

— Aşa e, răspunse Teoclimene. Era din neamul care va pieri.

Umăr lîngă umăr, priveau chipul lui Astipil luminat de lună. Atît de alb.

— Umbră a lui Astipil, vorbi cu glas scăzut Ulise, treci în pace pe porţile Soarelui în ţara viselor şi ia-ţi locul pe pajiştea cu asfodele.

Se făcuse răcoare. Ulise se înfioră. Intrînd în peşteră, se întoarse cu o toporişcă. Începu să taie trunchiurile copacilor din jurul tăpşanului, iar Teoclimene apucă un cuţit şi le curăţă de ramuri. Apoi clădiră rugul. Încropiră apă, spălară de sînge partea omenească a centaurului şi se opintiră să-i aşeze trupul pe rug. Într-o latură a peşterii, ascunse de tufişuri, găsiră o cuşcă în care se aflau cîteva găini şi un ţarc cu două oi. Le uciseră pe toate în jurul rugului, acoperiră jumătatea ome-

nească a lui Astipil cu grăsimea victimelor, apoi așezară în jurul lui amforele cu undelemn și cu miere găsite în peșteră, așezară tot ce Eupites îngrămădise pe cele trei bucăți de țesătură și aprinseră rugul. La poalele lui zăcea Eupites.

Și privind amîndoi flăcările lui Hefaistos se gîndiră că pînă în dimineața aceea nici nu auziseră de Astipil, își amintiră de alte ruguri și se întrebară cine urma să le aprindă pe cele deasupra cărora aveau să se înalțe cîndva. Apoi stinseră cenușa cu vinul din care băuseră și căutară oasele centaurului. Ulise fu ispitit să adune doar oasele omenești, dar își luă seama. Nu mai aveau grăsime ca să le învăluie și nu găsiră un vas destul de mare pentru a le cuprinde. Atunci le așezară într-una dintre lăzile din peșteră, pe care o căptușiră cu blănuri. La plecare, Ulise luă cuțitul pătat de sîngele centaurului. Se lumina de zi.

3

Cînd ajunseră în piață se făcuse tîrziu, dar destulă lume se mai învîrtea de colo-colo și culorile țîșniră din coșuri, de pe rogojini, îmbulzindu-se care mai de care să steargă din ochii lui Ulise amintirea cenușii lui Astipil. Ca într-un iureș, privirile îi lunecau peste trupurile caracatițelor, peste sepii, stele și arici de mare, peste peștii ce păstrau

pe solzi licărul îngheţat al adîncurilor albastre, argintii, însîngerate, privirile i se loveau de mormane de nuci, de migdale, de fisticuri şi seminţe de floarea-soarelui, urmăreau albinele şi viespile îmbătate de cleiul dulce mustind din grămezile de smochine negre (una era despicată pentru a i se vedea carnea trandafirie ca taina marilor scoici ţepoase ce nu uită nici pe uscat răsuflarea mării), privirile jucau pe pieliţa lucioasă a roşiilor şi ardeilor, lunecau pe funiile de usturoi şi poposeau pe globurile incandescente ale cepelor, cîntăreau sacii cu grîu şi mei, se căţărau pe dealul de căpăţîni al verzelor, admirau coşuri şi rogojini şi suluri de pînză, sandale, scuturi de piele şi corzi pentru arcuri, oale cu miere şi oale cu untdelemn, descopereau ciuperci, ierburi de leac şi seminţe mărunte cu sclipiri de pietre preţioase, apoi cazane şi seceri şi topoare, vîrfuri de lance şi vîrfuri de săgeţi, brăţări, cercei, pandantive şi inele, zile şi luni de trudă concentrată, întărită în forme şi culori ce căpătau atîtea nume încît, îşi spuse Ulise, oamenii uitau ce le era comun şi le rîvneau pentru a-şi astîmpăra foamea sau lăcomia, pentru a se bucura sau a dărui bucurie. Era un gînd care nu l-ar fi încercat niciodată pe regele Ithacăi şi omul deghizat în Ulise îl primi cu mirare, întrebîndu-se dacă Teoclimene l-ar înţelege la fel. Dar, moleşindu-l căldura şi larma îi fu lene să deschidă gura. Fără să-şi dea seama, lăsa paşii să-l poarte către oborul de vite, lîngă care se frigeau hălci de carne şi de unde suia fumul ce înmiresma norul de praf stîrnit din frămîntatul lut al pieţii. Iar din strigătele amestecate se ridică atunci un glas :

— Ia minunea nemaivăzută, nemaipomenită, ia minunea din ţara Solgomogilor, unde nici Ulise n-a ajuns, ia ciudăţenia, că n-are să-ţi pară rău şi ai să mă pomeneşti pînă la sfîrşitul zilelor tale, ia minunea... minunea... ia minunea !

Era un bărbat scund, tuciuriu, cu ochi de guzgan. Ulise se strîmbă pentru că îi aminti de Eupites, dar, stînd pe vine, bărbatul întinse mîna şi-l apucă de poala mantiei :

— Aruncă o privire, slăvite !

— Ţara Solgomogilor, hai ? rîse Ulise.

— Dincolo de gaura din cer prin care fluviul Egipt se prăvale ca să facă să rodească ogoarele lui faraon. O ţară mare, slăvite. Cu oameni mici şi negri.

— Aşa, mormăi, puţin convins, Ulise.

Dar privirile nu i se mai dezlipeau de pe cuşca ce închidea un pui de leu cu cap şi aripi de vultur, atît de nemişcat încît părea împăiat. De parcă îmbinarea n-ar fi fost destul de ciudată, vietatea mai avea urechi de cal şi o creastă, zimţată ca înotătoarea unui peşte.

— E viu ? întrebă Ulise.

Tuciuriul nu răspunse. Neliniştit, se uita acum ţintă la puiul de grifon. Acesta îşi umflă deodată aripile şi se roti încet, atît cît îi îngăduia spaţiul restrîns al cuştii, apoi încremeni din nou. Ochii ageri aveau reflexe sîngerii.

Ca la un semn, faţa tuciuriului se destinse.

— Am avut noroc ! Credeam că nu mai apuc să-l dau... şi, liniştit, deschise uşa cuştii.

— Stai, ce faci ? strigă Teoclimene, dîndu-se îndărăt.

Grifonul ieşi din cuşcă. Se întinse leneş ca o pisică aurie, vîrfurile de pumnal ale ghearelor îi ţîşniră din pernuţele labelor şi se retraseră lent. El îşi desfăcu apoi aripile, care părură deodată nepotrivit de mari faţă de trupul puiului de leu, mult mai mari decît fuseseră în cuşcă. Şi, căscînd pliscul, grifonul se înălţă în văzduh.

Pe vine, tuciuriul nici nu ridicase fruntea.

— De ce i-ai dat drumul ? întrebă Ulise.

— Pentru că e acum legat... Aşteaptă.

Pe cer grifonul devenise un punct care se rotea, o părere, şi nici atît.

— Aşteaptă-l tu, dacă vrei, zise Ulise ridicînd din umeri. Hai, Teoclimene.

Dar tuciuriul zîmbi. Fără a privi spre cer, ridică arătătorul mîinii drepte şi în clipa aceea Ulise auzi bătaie de aripi : grifonul se lăsa în faţa lui.

— Nu tu l-ai ales, slăvite, spuse bărbatul chircit pe vine. El te-a ales ! De azi de dimineaţă aştept aici strigînd pentru a-i aduce tot felul de oameni lîngă cuşcă şi-mi luasem nădejdea să-l văd hotărîndu-se. Ai văzut cum stătea, ca împăiat ?... Dar pentru tine s-a mişcat şi am înţeles că aşteptarea mea s-a încheiat.

— Ce să fac cu el ? întrebă Ulise.

Mare cît o oaie, grifonul i se freca de picioare.

— Ai să afli, răspunse tuciuriul. Eu doar l-am adus.

— Şi ce să-ţi dau pe el ?

Încetişor, omul se ridică în picioare. Cînd vorbi, glasul îi coborî pînă la şoaptă, de parcă amîndoi s-ar fi aflat între pereţii unui templu :

— Acolo, în ţara Solgomogilor, am săvîrşit un păcat. Puteau să mă ucidă. Dar m-au osîndit să

iau cu mine grifonul și să-l dau cui o vrea el. Acum eu sînt liber.

Și, plecîndu-se în fața lui Ulise, tuciuriul se pierdu în mulțime. Cușca rămăsese uitată, cu ușa deschisă.

— Dă-mi un nume, ceru atunci grifonul ridicînd pliscul și uitîndu-se la Ulise dintr-o parte, cu un singur ochi.

— Vorbești ? întrebă regele, cam prostește.

— Sînt un grifon, îi aminti grifonul.

Era tare cald. Ulise se simțea toropit și fără chef, i se părea greu pînă și să deschidă gura. Spuse în silă :

— Nu știu nimic despre grifoni. E ciudat că vorbești, dar nu văd ce să fac cu tine.

— Deocamdată, dă-mi un nume. Oamenii nu știu niciodată ce le lipsește.

— Și ce le lipsește ? se amestecă în vorbă Teoclimene, mereu dornic să afle răspuns la cîte o întrebare, iar grifonul îl privi cu dispreț și răspunse :

— Un grifon.

— Înțeleg, șopti Teoclimene.

Dar semnele jucau anapoda în jurul grifonului și felul cum prezicătorul își scărmăna barba în răspăr, privind pierdut, îi dezmințea cuvintele. Ulise căscă, apoi se hotărî :

— Evip ! Ți-ar plăcea să te numești Evip ?

— E un nume frumos. Întotdeauna mi-am dorit să mă numesc Evip.

Și, fără a se desprinde de pămînt, grifonul bătu din aripi. În jurul lor se aduna fel de fel de lume, ascultînd în tăcere.

— Ce-i asta ? întrebă un nou venit, iar cineva îi lămuri îndată :

— E grifonul Evip. N-ai mai văzut grifoni ?

Toate capetele se răsuciră spre noul venit, care se simți dator să se dezvinovățească :

— Știți, locuiesc sus, în munte. Cobor doar de două ori pe an...

Dar nimeni nu-l mai asculta.

— Și acum ? întrebă Ulise.

— Nu te îngriji de mine, îl liniști Evip. Du-te în port, după cum aveai de gînd.

Iar, neștiind că dorea să se ducă în port, Ulise se miră că grifonul îi ghicise gîndul. Dar nu-și arătă mirarea și, trecînd printre oamenii care se dădură în lături să-i facă loc, porni cu pași mari. Curînd începu să coboare poteca deschisă în marginea oborului și, pătrunzînd în răcoarea crîngului de măslini, lăsă în urmă larma și căldura pieței. Gîndurile i se limpeziră, sau cel puțin nu-i mai fu lene să gîndească. Neastîmpărat ca un cățelandru, grifonul o lua înainte sau rămînea în urmă, așa că Ulise se folosi de un răgaz în care rămaseră singuri pentru a-l întreba pe Teoclimene :

— Ce zici de Evip ? E ceea ce pare ?

— Nu știu. E destul de neobișnuit, chiar de-ar fi doar ce pare.

— Poate că nu-i, într-adevăr, decît un grifon. Nici bietul Astipil nu era decît un centaur.

— Toate sînt, oricum, destul de încurcate, încuviință bătrînul. De ce s-ar apuca zeii să le încurce și mai tare ? Atena ți se arată sub chipul lui Mentor... Evip e, poate, un simplu grifon. Dacă grifonii sînt simpli...

— Dimpotrivă, spuse Evip oprindu-se în faţa lor. Şi tocmai într-asta ne stă farmecul.

— Ştii, zise Ulise, mă tem că am ajuns să preţuiesc simplitatea.

— Mă îndoiesc, răspunse Evip. Nu eşti Ulise?

Cînd ajunseră în dreptul peşterii Nereidelor văzură marile urne şi amfore de piatră pe care albinele le prefăcuseră în stupuri. Ştiind că nimfele îşi lucrează ţesăturile de purpură la uriaşele războaie de piatră din peşteră, Ulise nu voi să intre, de teamă să nu le tulbure, dar Evip se strecură sub bolta întunecată:

— Nu-i nimeni înăuntru, vesti, ieşind îndată din nou la lumină.

— Nu se cade, totuşi, să intrăm, spuse Teoclimene. Nu putem aduce nici o jertfă.

Îi dădură ascultare şi Ulise le povesti cum, după întoarcerea în Ithaca şi înainte de a se răzbuna pe pretendenţi, ascunsese în peşteră, la îndemnul Atenei, tripiedele şi ligheanele de aramă, drugii de aur şi veşmintele de preţ dăruite de feacieni. Înduioşat, aminti de Nausicaa, fecioara care-l găsise pe ţărm.

— Muntele Nerit îşi înalţă ca atunci cocoaşa împădurită, portul bătrînului Forcina se întinde la picioarele noastre, ca atunci... Dar atunci mă întorceam din peregrinările mele şi acum am pornit din nou la drum.

Revăzu faţa plînsă a Penelopei (Nu te înţeleg. Timp de douăzeci de ani te-ai străduit să te întorci acasă...), apoi auzi glasul lui Evip:

— Viaţa e o lungă căutare, Ulise.

În jurul lor, pietrele purtau blănuri de muşchi verde, izvorul susura, ferigile şi pămătufurile de coada-calului încremeniseră.

— Uneori ai vrea să te odihneşti, zise Teoclimene.

Neliniştit, se întreba de ce semnele se şterg în jurul lui Evip.

— E adevărat, oftă Ulise. Dar, lungă sau scurtă, oprirea nu e decît un popas înaintea celui din împărăţia lui Hades.

Şi, luîndu-i cuvintele drept un semnal, Evip porni primul pe potecă. Ulise şi Teoclimene îl urmau în tăcere. Aşa, ieşind din crîngul de măslini ce încununa portul, coborîră între cele două braţe stîncoase înaintînd departe în mare pentru a ocroti corăbiile de valuri şi vînt. Trecură aşadar pe dinaintea atelierelor, a depozitelor şi se opriră pe chei, unde bărbaţi plecaţi sub lăzi şi baloturi descărcau o corabie greoaie. Lîngă podişcă, un scrib ţinea socoteala mărfurilor, în vreme ce căpitanul trăgea o chelfăneală unui marinar înalt şi slab, care se vădi a fi căpetenia vîslaşilor.

— Ah, aveţi un grifon ! îi întîmpină căpitanul. Făcu semn căpeteniei vîslaşilor că poate pleca şi întrebă mieros : Îmi fac cinstea să-mi spună dacă a primit un nume ?

— Căpitane El-Melek, mă cheamă Evip.

— Slăvit fie Baal Hadad ! strigă căpitanul. Sînt într-adevăr nevrednicul El-Melek din portul Ugarit, aşezat de mîna lui El în marginea de sus a pămîntului său, cunoscut de egipteni ca ţara Amurru şi, iată, descarc acum topoare de aramă

şi săbii, aur şi mirodenii, ca să nu mai pomenesc de sclavi.

Rotofei, chel, cu faţa smeadă şi parcă unsuroasă, cu ochii prinşi în cearcăne violete, căpitanul vorbea uşor şi repede, dădea din mîini şi, cînd pomeni feluritele mărfuri pe care le adusese, îşi îndoi pe rînd degetele încărcate cu inele. Teoclimene îşi spuse numele, dar Ulise se dădu drept Castor, negustor din Creta.

— Ştiţi ceva ? spuse El-Melek. Mi-e dor să mai schimb o vorbă cu alţii decît marinarii mei. Vă poftesc pe corabie. De ce să ne uscăm la soare, cînd putem tăifăsui la umbră ?

— Nu-mi place să urc pe corăbii străine, zise Teoclimene, dar faţa căpitanului se întunecă atunci şi mai tare, iar cearcănele de sub ochii lui se învineţiră.

— El să mă aibă în sfînta lui pază şi Yam să mă ocrotească ! Oare n-aţi auzit de fenicieni cinstiţi ? Oare credeţi că toţi fenicienii calcă legile ospeţiei ?

Şi, neaşteptînd să primească răspuns, căpitanul se trînti la pămînt, adună praful cu amîndouă mîinile şi şi-l presără pe creştet, ba chiar dădu să-şi sfîşie caftanul.

— Linişteşte-te, cinstite El-Melek, spuse Ulise. De bună seamă, nu credem că toţi fenicienii atrag oamenii prin porturile în care ajung, îi îmbie să urce pe corăbii şi pornesc cu ei în căutarea altui port, unde îi vînd ca sclavi.

— Atunci ? gemu rotofeiul căpitan. Nu vedeţi că abia descarc ? Să vreau, şi nu pot pleca.

— Teoclimene e acasă aici, în Ithaca, aminti Ulise. Îngăduie-ne nouă să te poftim la masă, că tot e ora cînd foamea începe să-şi spună cuvîntul.

— Numai dacă-mi îngăduiţi să aduc eu vinul de pe corabie, răspunse căpitanul sărind în picioare cu o sprinteneală uimitoare şi uitînd pe loc că fusese cît pe ce să-şi dea duhul de supărare.

— Bine, încuviinţă Evip, care nu făcuse decît să asculte, plecîndu-şi capul spre fiecare dintre vorbitori.

Curînd se aflau cu toţii în marginea crîngului, la umbra unui măslin. El-Melek adusese cu el o sclavă tînără, îmbrăcată după moda egipteană cu o rochie de pînză albă care-i strîngea trupul ca o teacă, lăsîndu-i braţele goale. Părul des şi negru era prins într-o panglică galbenă, două discuri de bronz îi acopereau urechile şi peste ele coborau şuviţe de păr împletite în cozi subţiri, care se opreau pe gulerul galben, rotund şi lat, al rochiei. Încheieturile şi braţele fetei erau strînse în brăţări groase de bronz.

Sclava aşternu o ţesătură pe iarbă şi aşeză pe ea vasele de lut pictate pe care un bărbat, cu inel de aramă trecut prin lobul urechii, le căra într-un coş. Tot el purta amfora cu vin, cupele şi craterul pe care îl umplu cu apă de izvor. Ulise şi Teoclimene luaseră din piaţă pîinea, peştii şi carnea friptă, smochinele şi alte mărunţişuri. Cînd se aşezară cu toţii, bărbatul cu cercel de aramă se făcu nevăzut, iar sclava îngenunche în spatele lui El-Melek. Avea acum în mîini o lăută cu gîtul tare lung şi degetele îi jucau pe strune.

— Ascultați-o pe Regedet, prieteni, îi îndemnă căpitanul înălțînd cupa.

Și sclava cîntă :

Apele curg spre miazănoapte,
Vînturile suflă spre miazăzi ;
Tot omul se îndreaptă spre ora sorocită.
Bună să-ți fie ziua !
Și inima nu-ți ostenească a fi cu prieteni !
Nu-ți călca pe inimă cîtă vreme trăiești.
Bună să-ți fie ziua !
Doar cîntece să afli în dreptul feței tale !
Îmbată-ți inima cît e ziua de lungă,
Pînă la sosirea zilei depărtate
Cînd vei trage la mal.

Cu ochii mijiți, Ulise asculta în el ecoul cîntecului Eurinomei. N-au învățat nimic. Ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat... Se uită la fata care încremenise cu mîinile pe lăută și privirile li se încrucișară. Ochii ei se măriră cînd Regedet schiță, vinovată, un zîmbet sfios și trist.

— Să bem, spuse El-Melek, căci ziua neagră e încă departe.

— Cine știe ? hîrîi Evip, iar căpitanul făcu repede cu degetele semnul care alungă piaza rea.

Apoi vorbi mustrător :

— Chiar dacă nu bea, nu se cuvine ca nobilul Evip să arunce umbră peste fețele noastre.

Dar grifonul îi întoarse spatele. Degetele sclavei deșteptau din nou zumzetul strunelor, iar Teoclimene privea cearcănele violete de sub ochii lui El-Melek, căci un prezicător nu vorbește neîntrebat.

— Ai auzit de războiul Troiei, cinstite căpitan ? îl ispiti Ulise.

— Am auzit de multe războaie, bunule Castor.

— N-a fost un război ca celelalte, stărui Ulise, dar El-Melek dădu din mînă a lehamite :

— Şi de ce nu, dacă îmi îngădui să întreb ?

— Pentru că a fost războiul dreptăţii.

Acum sclava pişca strunele şi sunetele picurau unul cîte unul, ca nişte mărgele de mărimi şi materiale diferite scăpate pe o piatră netedă.

— Aşa spun luptătorii despre toate războaiele la care iau parte. Ai auzit vreun războinic lăudîndu-se cu războiul nedrept pe care l-ar fi purtat ?

— Dar n-o spun numai cei ce s-au bătut la Troia ! Zeii înşişi...

— Zeii au legile lor, oftă El-Melek. Şi sînt atîţia... M-aş mira să nu se fi aflat nici unul de partea troienilor.

Ulise tăcu şi strunele se grăbiră să umple tăcerea. Apollo şi Afrodita. Zeus, chiar...

— Războiul a fost urmărit cu sufletul la gură tocmai pentru că zeii au luat parte la luptă, rosti apoi. Şi lumea a arătat altfel.

— Iartă-mă, spuse El-Melek, ai luat parte la războiul ăsta ? N-a început acum mai bine de treizeci de ani ? Pari destul de tînăr...

— Tatăl meu s-a bătut la Troia, răspunse cu jumătate gură Ulise şi căpitanul se grăbi să rostească împăciuitor :

— Înţeleg. Dar pămîntul e poate mai mare decît credea slăvitul tău părinte şi, de la facerea lumii, nenumărate războaie au făcut să curgă rîuri de sînge. Mă întreb dacă pînă şi înţeleptul nostru

Sanşoniaton din Tir, care a scris o istorie unde a pomenit destule, a izbutit să le însemne pe toate...

— Hărţuieli nenorocite pentru o cireadă furată, se supără Ulise. Certuri pentru un loc de păşunat... Eu îţi vorbesc despre războiul războaielor, despre sute de corăbii care au străbătut marea pentru a trage la ţărmul Troiei, despre înfruntarea celor mai de seamă eroi pe care-i slăvesc cîntăreţii şi tu îmi pui în cumpănă ciocnirile unor barbari de care nimeni n-a auzit niciodată.

El-Melek făcu un semn şi sclava se grăbi să umple cupele.

— N-or fi auzit nici ei de eroii tăi, cinstite Castor... Dar îndată adăugă, la fel de împăciuitor: Poate că ai dreptate... La urma urmei, ce ne privesc pe noi războaiele ? Sîntem amîndoi negustori.

— Dar lumea nu mai e ce a fost, stărui Ulise. Un război care schimbă faţa lumii...

— Faţa lumii să fie schimbată ?

Tineri şi strălucitori. În vis... Telemac, Eurinoma, Astipil. Şi acum acest El-Melek, cu unsuroasa lui înţelepciune negustorească.

— Sper, răspunse Ulise, plecîndu-şi privirile.

Atunci sclava folosi clipa de tăcere pentru a susura :

Trupul mi-e mulţumit
Cînd umblăm alături
Şi inima se bucură.
Ameţesc cînd îţi ascult glasul
Şi trăiesc dacă-l aud.
Cînd mă uit la tine
Fiecare privire-mi pare mai bună
Decît băutura şi hrana.

— Dragostea, oricum, nu s-a schimbat, rîse El-Melek, iar fata îşi împlîntă încă o dată privirile în ochii lui Ulise şi-i zîmbi iar, sfios şi trist. Ce-i drept, ai un grifon, îşi aminti cu o bruscă nelinişte căpitanul.

— Îmi pare bine că nu m-ai uitat, spuse Evip.

Şi se făcu din nou tăcere. Nici Regedet nu cuteză să-şi mai plimbe degetele pe strune, într-atît de răutăcios sunaseră cuvintele grifonului. Mirat, Ulise îi aruncă o privire. Ugariteanul şoptea neauzit.

— Ai ceva cu El-Melek ? întrebă Teoclimene.

De cînd se aşezaseră sub coroana măslinului deslușea în jur sumedenie de semne, dar nu se pricepea să tălmăcească decît cearcănele căpitanului.

— Nimic comun, răspunse Evip.

După care bătu din aripi şi, înălţîndu-se peste crengile măslinului, pieri în văzduh. Stînjeniţi, bărbaţii evitară să se privească. Sclava le umplu cupele şi Ulise fu cel ce rupse tăcerea, mărturisind :

— Nu ştiu nimic despre grifoni. Oare la Ugarit li se cunosc obiceiurile ?

— Baal ne-a ferit de grifoni, şopti El-Melek.

— Dar ce ştiţi despre ei ?

— Nu devin primejdioşi decît atunci cînd omul pe care şi l-au ales le dă un nume.

— Primejdioşi ? Cum aşa ?... Pentru cine ?

El-Melek făcu din nou semnul menit să alunge piaza rea.

— Pentru cine e primejdioasă spada ? Grifonul e o spadă ascuţită.

Apoi, auzind bătaie de aripi, căpitanul îşi vîrî gîtul între umeri şi toţi îşi înălţară privirile. Gri-

fonul se ridicase însă din nou în văzduh. El-Melek părea adormit. Zadarnic încercă Ulise să-l mai tragă de limbă, ugariteanul era acum posac și nu-și mai descleștă buzele. Respectînd tăcerea stăpînului ei, sclava nici nu sufla. Iar semnele fiind tare încurcate, Teoclimene oftă.

Ivit de nicăieri, grifonul Evip le sporea taina și prezicătorul se întrebă dacă zeul care îi descoperea viitorul nu-și întorsese fața de la el. Mai avea atunci viața lui vreun rost ? De obicei, pe măsură ce îmbătrîneau și se depărtau de cele lumești, prezicătorii urcau treptele profesiunii și se apropiau de desăvîrșire. Am greșit oare învoindu-mă să-l însoțesc pe rege și prețul greșelii e orbirea de care mă simt lovit ? Își aminti, totuși, că singur își prezisese plecarea. Dar era poate vorba de o altă plecare ? Ar trebui să-i aduc o jertfă lui Apollo.

Nici Ulise nu se simțea la largul lui. Ca și Astipil, El-Melek pusese la îndoială însemnătatea războiului. Era greu de crezut că Atena îl împinsese din greșeală în greșeală. Tineri și strălucitori, eroii pe care îi revăzuse în vis aveau să fie uitați ca nenumărații anonimi căzuți în puzderia războaielor evocate de ugaritean ? Și, mai ales, din sîngele lor să nu fi crescut nimic ? De ce îl alese grifonul tocmai pe el, stăruind să-i dea un nume ? Și ce primejdie însemna Evip ? Înălțîndu-și privirile, întîlni din nou ochii mari, zîmbetul sfios și trist care se ivi pe fața sclavei, de parcă Regedet l-ar fi pîndit ca să-i amintească : „Sînt aici". Ar fi putut s-o cumpere. El-Melek i-ar fi dat-o probabil, după inevitabila tocmeală. În ciuda protestelor lui, răpea de bună seamă imprudenții de

pe țărmurile la care acosta și-i vindea apoi, în primul port. Dar ce să facă el cu o sclavă ? Pornise să afle adevărul. Și zîmbi, dîndu-și seama că, deghizat în Ulise, nu era totuși Ulise. Sau nu era chiar cel ce fusese. În ciuda înfățișării tinerești, rămăsese bătrînul retras în atît de mult doritul palat din Ithaca. Sclava era înduioșător de fragilă și, pe vremuri, tînărul Ulise n-ar fi trecut nepăsător pe lîngă ea.

— Mai cîntă-ne ceva, Regedet, spuse înainte de a ști ce avea să spună, iar fata se uită întrebător la El-Melek, care dădu din cap cu un fel de nepăsare posomorîtă.

Atunci, cu ochii în ochii lui Ulise, sclava cîntă :

Pătrunse de mirt,
Toate păsările din Punt coboară spre Egipt.
Cea dintîi care apucă viermele nadei
Aduce miresme
Și ghearele-i sînt pline de balsam.
Aș vrea să-i dăm drumul împreună,
Să fiu singură cu tine
Și să te fac s-auzi
Țipătul păsării mele pătrunsă de mirt.

— S-a făcut tîrziu, căscă El-Melek, dar, fără a-și lua privirile de la sclava egipteană, Ulise îi aminti că Evip încă nu se întorsese.

— Te găsește el, nu te teme, mîrîi căpitanul. Nimeni nu scapă de grifonul lui.

De la înălțimea unde se aflau vedeau cheiul și corabia din Ugarit. Forfota din jurul ei încetase.

— De fapt, încotro pornești ? întrebă Ulise.

— Spre Creta, patria ta.

— În drum te oprești, fără doar și poate, la Pylos ?

— Nu cumva vrei să vii cu mine ? întrebă El-Melek.

— Mă bate gîndul ! Ce zici, Teoclimene ?

Bătrînul tresări. Apoi, fără a rosti vreun nume, răspunse :

— Îți amintești că feciorul tău m-a luat de la Pylos, unde fugisem venind din Argos... Nu mă încumet să mă întorc acolo.

— A trecut atîta vreme... Crezi că te-ar mai recunoaște careva ?

— Nu știu. Mă tem... Ar trebui să primesc un semn.

— Mi-ar părea rău să ne despărțim atît de repede, mai spuse Ulise, dar Teoclimene se mulțumi să clatine din cap.

Oare asta îi cerea zeul ? Să se dea pe mîna răzbunătorilor ? În cer și pe pămînt nu vedea nici un semn.

— Rămîi aici, Regedet, porunci El-Melek. Am să trimet pe careva să te ajute să aduceți lucrurile pe corabie.

Ridicîndu-se, Ulise mîngîie pletele fetei și, ca o pisică, Regedet se frecă de palma lui. Ochii ei mari îl priveau cu o nouă îndrăzneală, dar zîmbetul rămînea la fel de trist.

Tăcuți, coborîră în port. Lîngă corabie, Berkat-El, căpetenia vîslașilor, stătea de vorbă cu un vlăjgan, care tocmai rîdea. Își lăsase capul pe spate și omușorul îi sălta, în vreme ce ugariteanul rînjea. Dar cînd El-Melek se apropie, făcu un semn vlăjganului să aștepte și începu să șoptească la urechea căpitanului.

— Tinere, spuse Ulise, vin tocmai din Creta, unde sînt un negustor de vază. Nu cunosc pe nimeni în Ithaca, dar mi s-a vorbit de un tînăr care mi-ar putea fi de folos.

— Oricine ar fi, nu-l mai căuta, străine, răspunse vlăjganul. Tînărul acela sînt eu.

— Îl cheamă Polimel.

Vlăjganul începu să rîdă. Era gălbejit de parcă şi-ar fi dus viaţa în beciuri, dar ochii-i luceau.

— Nu ţi-am spus ? Eşti norocos, străine. Sînt Polimel. Spune-mi ce doreşti şi te vei încredinţa că în insula lui Idomeneu nu ţi s-au îndrugat verzi şi uscate. N-ai unde trage ? Ai adus ceva de vînzare ? Vrei o fată ?

Dar Ulise nu mai apucă să întrebe dacă fata se numea Eurinoma. Auzind strigăte se întoarse către căpitanul rotofei. Acesta smulsese din mîna lui Teoclimene toiagul de care bătrînul nu se despărţea şi, răcnind şi blestemînd, izbea în căpetenia vîslaşilor, în vreme ce Berkat-El bolborosea, ridicînd braţele pentru a se feri de lovituri.

— El-Melek, încetează, porunci Ulise, dar Polimel se şi repezise.

Smulse toiagul din mîna căpitanului, care gemu :

— Baal Hadad ! Cu ce m-am făcut vinovat ?

Îşi legăna înainte şi înapoi trupul rotofei şi se izbea cu pumnii în piept. Încremenit, Berkat-El avea faţa udă de parcă şi-o cufundase într-o găleată şi buzele-i tremurau.

— Ce-aţi păţit, oameni buni ? se interesă Polimel, făcînd cu ochiul către Ulise, căruia îi şopti : Nu-i lua în seamă. Aşa-s fenicienii... Cînd nu-i cunoşti, parcă i-ai crede. Dar totul nu-i decît praf aruncat în ochii străinilor. Acum începe tocmeala.

— Ce tocmeală ?

— Le-am vîndut ceva, şopti Polimel. Apoi, ridicînd glasul: Ei bine, căpitane, facem tîrgul ?

Dar El-Melek nu părea să audă. Se legăna întruna, bolborosind pe limba lui, iar căpetenia vîslaşilor aştepta cu capul plecat. Privindu-i, Teoclimene deslușea întunericul care le apăsa umerii.

El-Melek zvîrli în cele din urmă o poruncă şi Berkat-El tresări, privindu-l cu teamă. Dar, dîndu-i ascultare, se căţără pe podişcă şi urcă pe corabie.

— O năpastă, spuse căpitanul. Cinstite Castor, ştii bine că n-am nici o vină. Eram împreună, vorbeam prieteneşte...

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Ulise.

— O năpastă. O nenorocire.

— Dacă-ţi închipui că las din preţ... începu Polimel.

Ca toţi ceilalţi, se uita spre puntea corăbiei, pe care Berkat-El se ivise din nou. Căra în spinare un sac şi, coborînd podişca, îl lăsă la picioarele căpitanului, care se legăna şi se bătea cu pumnii în piept.

— Ia ascultaţi, fenicienilor ! se răsti Polimel.

Căpetenia vîslaşilor desfăcu gura sacului. Apoi, trăgînd de fundul ţesăturii, dezveli treptat o cuşcă. În cuşcă, nemişcat cum i se arătase în piaţă, Ulise recunoscu trupul lui Evip. Dar nu apucă să spună o vorbă, că El-Melek şi căzuse în genunchi:

— Slăvite Evip, tu ştii, sărmanul El-Melek n-are nici o vină...

Şi deschise uşa cuştii.

— Hei, ce faci ? Ai înnebunit ?

Polimel se repezi să-l împiedice, dar grifonul i-o luă înainte. De unde părea lipsit de viaţă, ţîşni

din cuşcă atît de repede încît Polimel se dădu îndărăt, de teamă să nu-l atingă.

— Întreb din nou ce s-a întîmplat.

Glasul lui Ulise nu mai semăna cu molcoma vorbire a cretanului Castor şi mîna îi strîngea atît de tare lemnul suliţei că degetele îi albiră dintr-o dată.

Evip se întinse ca o pisică, apoi bătu din aripi. Polimel se ascunse îndărătul lui Berkat-El.

— Mie să-mi plătiţi ! strigă, dar mai-marele vîslaşilor îl pocni cu cotul şi rosti gîtuit :

— N-am ştiut. L-a adus în cuşcă...

— Ce atîta zarvă ? strigă din nou Polimel, întinzîndu-şi gîtul peste umărul ugariteanului. Pusesem capcane în pădure şi l-am găsit în capcană. Ei şi ?

— Te-ai lăsat prins ? se minună Ulise, privind spre grifonul care părea plictisit şi-şi făcea de lucru cu smocul din vîrful cozii.

Evip tăcu.

— E un ticălos, reluă El-Melek, arătînd spre Polimel, dar Berkat-El e un prost. Nu s-a întrebat dacă ai un nume, slăvite Evip...

— Cum să-mi închipui ? se răzvrăti căpetenia vîslaşilor. A căzut în capcană ca un rîs oarecare. Şi n-a scos o vorbă.

— Taci ! scrîşni căpitanul luîndu-se cu mîinile de cap. De ce m-a blestemat Baal Hadad cu o asemenea căpetenie a vîslaşilor ?... Am să pun să fie biciuit, sfîrtecat, am să-i tai urechile...

— Destul, spuse însă Evip. Voi doi, urcaţi pe corabie şi aşteptaţi.

Arătase cu laba către fenicieni.

— Desigur, cum binevoieşti.

Ridicîndu-se în grabă, El-Melek îl apucă de mînă pe Berkat-El şi îl trase către podişcă. Amîndoi suiră pe punte şi se făcură nevăzuţi.

— Nu voiai să vorbeşti cu Polimel ? îi spuse apoi Evip lui Ulise. Uite, ţi l-am adus.

Şi, înţelegînd că nu Polimel venise cu grifonul, Ulise începu să rîdă.

— Trebuia să ghicesc cine a căzut, de fapt, în capcană... Şi acum ?

— Vorbeşte cu el, răspunse Evip.

— Am vorbit destul.

— Ucide-l, atunci.

Necrezîndu-şi ochilor, Polimel asculta cu gura căscată.

— Să... să nu îndrăzniţi, bîigui, trăgîndu-se îndărăt.

— Cu lancea asta am fost la Troia, spuse rar Ulise, iar cuţitul ăsta e al lui Astipil. Mi-ar trebui o frînghie.

Dar Polimel o luase la fugă. Ochii lui Ulise erau trişti.

— Ai făcut bine cruţîndu-l, spuse Teoclimene. Eupites a plătit pentru toţi.

Pentru Polites, pentru Euriloc, pentru Perimede. Dar pentru Eurinoma ?

— În ce lume m-am întors ? întrebă cu glas tare Ulise.

— În lume, răspunse Evip. Nu sînt mai multe.

Şi Teoclimene înţelese că-l va urma pe bătrînul rege întinerit, chiar dacă moartea avea să-l aştepte pe drum sau la capătul drumului, căci lumea era una şi orbirea lui în mica insulă Ithaca fusese semnul aşteptat, făgăduiala că ochii i se vor des-

chide, poate, după ce o va fi părăsit. Lumea fiind una, cer şi pămînt, nu putea muri în cer fără să moară pe pămînt. Şi, iată, deşi mai trăia printre oameni, murise în cer, ca un semn că trebuia să-şi schimbe locul de pe pămînt pentru a pune de acord cele două talgere ale balanţei. Acolo unde urma să ajungă va deschide ochii, înviind în cer, sau, dimpotrivă, se va stinge pentru a potrivi moartea de sus cu cea de jos. Oricum, în Ithaca nu mai putea rămîne.

— Să mergem, spuse înviorat, arătînd spre corabie.

Elastic, Evip urcă primul podişca, străbătu puntea şi se opri la proră, chiar deasupra lemnului sculptat care înfăţişa un cap de cal.

4

Era o corabie bondoacă şi murdară, cu extremităţile ridicate aproape vertical. La proră, imediat după capul de lemn al calului vopsit într-o culoare roşie ce făcea şi mai negre coastele smolite ale ambarcaţiunii, un marinar pîndea într-o colivie de şipci şi, cu prăjina, sonda din timp în timp adîncimea apei. Corabia naviga mai mult de-a lungul ţărmului. Avea un catarg cu o pînză pătrată, dar o pînză mai mică, tot pătrată, se afla la proră, pentru a ajuta la cîrmit. La pupă, două vîsle

late aşezate la dreapta şi la stînga alcătuiau cîrma propriu-zisă, iar două rînduri de vîslaşi îngăduiau butoiului plutitor să înainteze chiar şi cînd vîntul nu-i umfla pînza. De jur împrejurul punţii, o balustradă din stîlpi scunzi, legaţi la capătul de sus cu o copastie de bîrne geluite, împiedeca prăbuşirea în mare la eventuale aplecări neaşteptate ale punţii.

El-Melek pusese să se aştearnă în jurul catargului cîteva piei de oaie peste care întinsese o pînză şi pasagerii lui stăteau mai tot timpul pe punte, evitînd mirosul neplăcut ce stăruia în pîntecul corăbiei. Nu-i ceruseră să jure că-i va duce într-adevăr la Pylos, aşa cum ar fi făcut în alte împrejurări, de teamă să nu se pomenească debarcaţi cine ştie unde şi scoşi în vînzare: ştiau că groaza de neînţeles cu care căpitanul se uita la grifonul instalat la proră constituia o apărare mai bună decît eventualele sale jurăminte.

După ani de zile, Ulise înfrunta din nou valurile celei Tare Verzi, cum numise Regedet marea, şi lina legănare a punţii sub tălpile lui schimba călătoria spre viitor într-o continuă cufundare în trecut. Atunci cînd ţăruşul fusese smuls din pămînt şi odgonul încolăcit la locul lui, cînd prăjina împinse coasta corăbiei şi vîntul umflă pînza, cuprinse dintr-o privire portul, crîngul de măslini ce-l înconjura şi înălţimile împădurite ale muntelui Nerit, căutînd zidurile palatului său, deşi ştia că, de unde se afla, nu le putea vedea. Şi, cu intensitatea unui timp apus, îl încercă dorul după Penelopa şi Telemac, de care îl despărţeau doar o zi şi o noapte. Nu se gîndea la profeţia lui Teoclimene, rezemat alături de el de balustrada corăbiei

ugaritene și cufundat în propriile lui gînduri, nici la lipsa de înțelegere a celei ce nu știa decît să aștepte. Înceata depărtare a Ithacăi reînvia vechile temeri, dragostea adormită în anii petrecuți sub acoperișul familiar. Acum, plecînd, se întrebă dacă se va mai întoarce și-și aminti de gestul cu care pipăia în zori încrustațiile patului spre a se încredința că se înapoiase, că izbutise să-și domine destinul. În spatele lui răsunau comenzile rostite în aspra limbă a ugaritenilor și el se afla alături de străinii în veșminte țipătoare, în vreme ce tot ce iubea se micșora treptat, pierzîndu-se în bruma sclipitoare.

Mai apoi, cînd cerul și marea îi înghițiseră măruntul regat, viața i se legă atît de firesc de trecut încît anii petrecuți în Ithaca se topiră ca imaginea insulei și el fu din nou rătăcitorul Ulise pe care vînturi și valuri se sileau să-l abată din drum. Corabia înainta domol, nici un glas nu mai tulbura aducerile-aminte și, lipindu-și spinarea de catarg, Ulise închise ochii. Îndată Sirenele își înălțară cîntecul și el îl auzi atît de limpede încît, încercînd să se îndepărteze de catarg, se miră că nu se simte legat de mîini și de picioare. Dar Perimede și Euriloc nu se grăbiră să-i întărească legăturile și, cînd deschise ochii, Regedet îi zîmbi, sfios și trist.

— De ce nu te uiți la cea Tare Verde ? E mai frumoasă ca niciodată.

Atunci, așezîndu-se cu ea lîngă catarg, Ulise îi povesti despre Sirene, despre nevăzutele lanțuri cîntătoare cu care ele îi leagă pe oameni în marea pajiște din care nu mai pot pleca, deși își cunosc soarta, căci soarele usucă alături de ei leșurile

altora, răpuși lîngă oasele albite ale unor și mai vechi ademeniți de vraja cîntărilor, îi povesti despre ciclopul Polifem, despre sora Medeei, vrăjitoarea Circe, despre Calypso și Nausicaa, îi povesti despre Elena, dar nu pomeni numele Penelopei.

Cînd tăcu, sclava șopti :

— Sirenele cîntau mai bine decît mine, știu, dar nimeni nu moare lîngă Regedet...

Doar amintirile murea lîngă ea și Ulise îi mîngîie îndelung sînii în seara ce începuse să aprindă stelele. Mai apoi, cînd El-Melek îi porunci lui Berkat-El să oprească și corabia poposi pentru noapte într-un mic golf ferit, îl întrebă pe căpitan dacă nu vrea să-i vîndă sclava.

— Tot ce am e al tău, răspunse El-Melek însoțindu-și cuvintele cu gesturi largi dînd a înțelege că nu numai Regedet, ci însăși corabia, toți oamenii de pe corabie, stelele de pe cer și întunecata mare așteptau bunul-plac al lui Ulise.

Acesta puse în palma ugariteanului un vîrf de săgeată turnat din aur curat.

— Mă jignești, bunule Castor, strigă căpitanul. Am cheltuit de trei ori pe atît numai cu învățătura pe care i-am dat-o, ca să nu mai pun la socoteală hrana aleasă, veșmintele de preț, îngrijirile... Egipteana asta m-a lăsat în sapă de lemn, cinstite Castor, dar Anat știe că ți-o dăruiesc din toată inima. Vezi tu, mi-ai plăcut de cum te-am văzut.

— Îți prețuiesc mărinimia, îi întoarse vorba Ulise, așezînd un al doilea vîrf de săgeată în palma ugariteanului.

— Încă un tîrg ca ăsta și mă tocmesc vîslaș ca să-mi țin zilele, se tîngui El-Melek. Ce să fac dacă întotdeauna am pus prietenia mai presus de

toate ?... Bucură-te, dar, de Regedet şi nu-ţi întrista inima cu lacrimile mele.

Apoi, suspinînd, căpitanul se duse într-ale lui. Iar Ulise se întoarse la locul de lîngă catarg, unde fata îl aştepta în genunchi.

— Eşti liberă, Regedet.

De cealaltă parte a catargului, Teoclimene dormea. Evip era o sculptură de întuneric împrumutînd mister capului de cal de la proră.

— Oare n-ai înţeles nimic ? întrebă sclava. Niciodată n-am să mai fiu liberă.

Şi, lăsîndu-se pe blana de oaie, uitîndu-se în ochii mari din care nici sfiala, nici tristeţea nu pieriseră, Ulise se simţi deodată departe de toate, ajuns din nou pe una dintre insulele destinului său. Era linişte, doar cîte un val clipocea moale spărgîndu-se de coasta corabiei, iar mirosul mării era mirosul neîncetatelor lui peregrinări. Atunci, cu gesturi melancolice pe care tînărul Ulise, brutal şi nerăbdător, nu le cunoscuse, o iubi îndelung pe Regedet. Lustruit de şiruri de înaintaşi acoperiţi de nisipuri, trupul de sub el avea netezimea trunchiului uitat pe o plajă bătută de valuri şi vînt, dar era fierbinte şi viu şi, deschizîndu-i poartă după poartă, îl trăgea în lumi colorate pe care el le străbătu lepădînd mereu cîte o povară, pînă ce plesni şi ultimul înveliş iar Ulise pătrunse în cea din urmă dintre lumi, acolo unde nu mai fu decît răsuflare grea, legănată.

În zori corabia îşi urmă drumul. Parcă nerăbdător, Evip se rotea deasupra punţii, cobora şi se freca de picioarele lui Ulise, îşi relua locul la proră.

— Evip, îndrăzni într-un rînd Regedet întinzînd mîna pentru a-l mîngîia pe spinare, aş vrea...

— Nu-i nevoie, ştiu.

Fata zîmbi vinovat, dar zîmbetul nu-i lumină privirile. Evip se lăsă mîngîiat.

— Păcat, şopti Teoclimene.

După cum bănuise, începea să vadă din nou.

— Regedet ? întrebă Ulise.

Apoi, trăgîndu-l pe prezicător către balustradă, îl îndemnă să vorbească.

— Păşeşte spre ţara de umbră, spuse Teoclimene, închizînd ochii. A şi început să plece.

— Tocmai acum ? De ce ?

Pleoapele lui Teoclimene se înălţară descoperind doi stropi de ceţuri verzi.

— De ce se opreşte vîntul ? De ce se scutură trandafirul ?

Privirile lui Ulise lunecau peste valuri. Încercă să urmărească una dintre bărcuţele de aur legănate în soare, dar bărcuţele erau puzderie, toate aidoma şi nu le putea deosebi. De cînd privesc au pierit, de bună seamă, o mulţime. Şi nu s-a schimbat nimic...

Regedet îşi lăsă palma peste mîna lui, care strîngea lemnul copastiei. Luîndu-şi seama, Ulise îşi înghiţi cuvintele. Fusese gata s-o întrebe de ce voia să moară.

— Vorbeşte cu mine, îl rugă Regedet.

Ştia acum că El-Melek o furase de pe ţărmul Libiei, împreună cu două însoţitoare, pe care le vînduse la prima oprire. Regedet era însă fiica nobilului, adevăratului Cunoscut al faraonului Viaţă, Sănătate, Putere, Însoţitorul Gedi, şi ugariteanul

nu se grăbise s-o vîndă pentru că spera să obţină pentru ea un preţ mai bun în Creta, unde avea să tragă la înapoiere.

— Vrei să te întorci acasă, Regedet ? Poate că tînjeşti după soarele Egiptului... Ţi-am spus că eşti liberă.

Ochii mari, încercuiţi de o subţire linie neagră, îl priviră cu tristeţea pe care Ulise se pricepea acum s-o tălmăcească.

— Şi eu ţi-am răspuns, Castor, că niciodată n-am să mai fiu liberă.

Aerul tremura, ca ţesut din văluri străvezii fluturînd mărunt. Corabia luneca apropiindu-se de ţărmul unei insuliţe pustii. Stîncile ei albe sclipeau în soare. Undeva, departe, un delfin sălta pe valuri. Cînd butoiul plutitor al lui El-Melek ajunse în dreptul insulei, o altă corabie, ascunsă pînă atunci de stînci, ţîşni fără veste şi-i tăie drumul. Marinarul de veghe la proră scoase un strigăt, dar o ploaie de săgeţi se şi năpustise asupra corăbiei ugaritene.

Cu ochii la galera de război, Ulise o trase pe Regedet culcînd-o lîngă el, la adăpostul nesigur al balustradei. Capul ei izbi puntea şi Ulise văzu abia atunci coada săgeţii ieşind din pieptul egiptenei. Ochii mari se întoarseră către bărbatul care-i amintise, numai cu o clipă înainte, că era liberă. Regedet zîmbi pentru ultima dată, sfios şi trist. O spumă trandafirie îi înflori în colţul gurii şi trupul i se destinse.

Surd la larma glasurilor, la şuierul săgeţilor, Ulise apucă suliţa. O mînie sălbatică îi încleşta fălcile, dar rămăsese prevăzătorul Ulise şi nu se ridică în picioare înainte de a zvîrli o căutătură

printre stîlpii scunzi ai balustradei. Uluit, văzu că Evip se năpustise de la locul lui la proră, izbind chiar dedesubtul vîslelor, aproape de faţa valurilor, trupul galerei care-i atacase. Nevenindu-i să-şi creadă ochilor, văzu trupul grifonului pierind în pîntecul galerei pentru a apărea îndată, străpungînd din nou lemnul la o depărtare de cîteva braţe. Două găuri se căscau acum în trupul galerei, dar Evip nu se opri să privească apa ce năvălea în nava piraţilor. Liniştit, bătu din aripi şi se lăsă pe punte, lîngă Ulise.

— Ar fi trebuit să faci asta mai devreme, spuse regele.

Amîndoi priveau trupul egiptenei. Ochii ei se deschiseseră pentru nemărginirea cerului. Evip întinse o aripă plimbînd-o peste trupul încremenit şi Ulise îşi aminti că Regedet mîngîiase grifonul cu puţin înainte.

— Ţi-am spus că a şi început să plece, rosti Teoclimene, ieşind de după catarg.

— Ştiai că au să ne atace ?

— Ştiam că viaţa îi mai atîrna de un fir de păr.

Vorbea cu glas scăzut, îi părea rău că Regedet murise, dar în înfăptuirea profeţiei se regăsea pe sine. Aş fi putut s-o ucid ca să-mi dovedesc că am dreptate ? se întrebă înspăimîntat, descoperind cu cîtă nerăbdare aşteptase moartea fetei. Nu erau gîndurile unui adevărat prezicător şi, umilit, se trase îndărăt sub privirile sîngerii ale grifonului.

— Cretani ticăloşi ! Piraţi nemernici !

El-Melek se ivise pe punte. Avea în fiecare mînă cîte un cuţit şi-şi rotea braţele clătinîndu-se pe picioarele lui scurte, dar piraţii aveau altceva de făcut decît să-i asculte ocările. Galera lor se pleca

pe o rînă şi ei săreau în apă, înotînd voinicește spre ţărmul stîncos al insulei. Berkat-El încordă un arc şi trase cîteva săgeţi care se înfipseră în coasta galerei.

Furia lui Ulise se risipea, o durere neliniştită îi lua locul şi privirile nu i se dezlipeau de pe faţa lui Regedet, care se făcea tot mai frumoasă ca şi cum veşnicia s-ar fi apucat să-i netezească pielea, înlăturînd cele mai mărunte imperfecţiuni pentru a-i dărui puritatea desăvîrşirii. Nu e veşnicia, e ea. Face asta pentru mine, ca s-o păstrez în minte alături de Elena, de Calypso, de Nausicaa... Îi auzi glasul. Revăzu zîmbetul sfios, nu, vinovat şi trist. Ştia. Îşi cerea iertare că intră în viaţa lui pentru a ieşi din ea în vîrful picioarelor, atît de repede. De ce ? Întîi Astipil, acum Regedet. Cine se apropie de mine trebuie să moară ? Grifonul i se frecă de picioare.

— Altădată aş fi răzbunat-o, îi spuse Ulise, mirat că nu află în el decît durere.

— Nu eşti întru totul cel ce pari a fi, îi aminti Evip, apoi i se culcă la picioare.

Piraţii se căţărau pe stîncile insulei, îi ameninţau cu pumnii pe cei de pe corabie, care le răspundeau cu batjocuri. Doar ciocul ascuţit al galerei cretane mai ieşea din valuri, arătînd spre cerul fără nori.

După obişnuitul popas de noapte, corabia îşi urmă drumul. Pe ţărmul pustiu El-Melek se împotrivise din răsputeri atunci cînd Ulise îşi arătă dorinţa de a ridica un rug pentru Regedet. După ugaritean, arderea trupului era o nelegiuire şi biata Regedet suferea destul datorită faptului că

nu putea fi îmbălsămată, așa cum cerea credința ei. Să i se îngăduie măcar să fie îngropată. Nehotărît, Ulise asistă așadar la truda vîslașilor care săpară o groapă la marginea plajei, acolo unde marea nu părea să ajungă. Așternură un pat de scoici, apoi coborîră trupul și-i potriviră o piatră sub cap. Regedet își păstra brățările și cele cîteva cutiuțe de os cu sulimanuri, o fiolă de parfum, un ulcior de lut. Ulise ceru cea mai scumpă dintre țesăturile pe care El-Melek le avea în cală și acoperi cu mîna lui trupul celei ce știuse că nu va mai fi niciodată liberă. Ugaritenii psalmodiau pe limba lor. Gîndul că greutatea pămîntului va strivi sînii, pîntecul, fața egiptenei i se păru monstruos și refuză să-și închipuie soarta trupului pe care îl iubise. Nu știa dacă făcuse bine dînd ascultare superstițiilor barbare ale ugaritenilor, oasele și cenușa erau curate și ar fi preferat să le știe adunate într-o urnă, dar chiar Regedet s-ar fi împotrivit, pesemne.

Nu așteptă deci ca pămîntul s-o ascundă și se îndreptă spre corabie, unde privi îndelung locul de lîngă catarg și locul de lîngă balustradă. Cîțiva pași despărțeau dragostea de moarte. Era acesta răspunsul la întrebările lui? La provă, deasupra capului de cal, trupul lui Evip. Oare grifonul știa? Ithaca, Penelopa, Telemac erau departe și certitudinile rămăseseră alături de ei, în palatul de care fusese întotdeauna mîndru. Tineri și strălucitori, tovarășii lui de luptă erau și mai departe (se vor întîlni oare cu Regedet pe pajiștea cu asfodele și vor afla de la ea de noua peregrinare pe care o începuse? Nu era sigur. Pînă și morții au patriile lor și umbra lui Regedet plecase, poate, să-și în-

tîlnească strămoşii acolo unde nu cresc asfodele şi unde totul e altfel, limbă obiceiuri şi straie). Singur. Sub stelele căutărilor mele...

Uimit, descoperi că nu ţine să primească nici un răspuns. Noaptea era calmă, valurile clipoceau lîngă corabie, apoi lingeau tăcute plaja, se întindeau către mormîntul proaspăt. Nu se schimbase nimic, totul continua fără Regedet, aşa cum ar fi continuat şi dacă ea ar mai fi fost de faţă. Cum ar fi continuat dacă nu ea, ci el s-ar fi aflat între patru pereţi de pămînt umed. Cum continuase fără Ahile... Nu-şi putuse închipui o lume fără Ahile şi o străbătuse totuşi, iubind, hrănindu-se şi dormind.

Acum, pe puntea tăcută, îşi aminti cîntecul Eurinomei, revolta lui Telemac. Am fost nebuni ? Ce speram noi, nebunii, pornind spre Troia ? Dar ceva în el se împotrivea, striga n-am fost nebuni ridicîndu-ne, tineri şi strălucitori, în soarele Troiei !... De fapt, recunoscu, era doar o speranţă pe care se apucase s-o verifice. Şi nu voia să primească răspunsul, oricare ar fi fost, pentru că puntea îl legăna acum între dragoste şi moarte, noaptea era umedă şi valurile clipoceau, iar el nu mai era decît legănare amară, amară, amară şi începuse să se obişnuiască pînă şi cu gustul cenuşii...

Dar asta fusese. În zori corabia pornise şi Regedet nu se mai afla lîngă el pentru a istovi amintirile. Briza i se juca prin pletele blonde şi el era din nou Ulise, scrutînd apele cu nerăbdarea tinereţii regăsite. Se îndreptau spre ţara Lestrigonilor ? Spre Scilla şi Charibda ? Spre insula necunoscută pe ţărmul căreia nu eşuase în trecutele-i rătăciri ? Pentru o clipă îi fu milă de rotofeiul

El-Melek, neştiutor de primejdiile la care se expusese luîndu-l la bord pe osînditul la lupta cu valurile, apoi privirile i se îndreptară către grifonul veghind neclintit la proră. Şi îndată se întrebă dacă El-Melek nu era cumva mai puţin vrednic de milă decît îşi închipuise, dacă ugariteanul, cu siguranţă mai familiarizat cu rostul grifonilor, nu-l îngăduise pe corabie numai pentru că prezenţa lui Evip îi garanta că va ajunge cu bine măcar pînă la Pylos. Fără Evip, butoiul plutitor al lui El-Melek n-ar fi ţinut piept piraţilor... Ulise se afla în siguranţă pentru că grifonul veghea asupra lui (de ce ?), dar Evip nu-l putea ocroti fără a ocroti şi corabia. El-Melek, totuşi, se temea de grifon. Ori de cîte ori Ulise încerca să afle cîte ceva despre ciudatul lui însoţitor, ugariteanul schimba vorba, se arăta grăbit şi găsea o pricină pentru a se îndepărta. Nici Teoclimene nu ştia mai multe, semnele ştergîndu-se în preajma lui Evip.

Călătoria se desfăşura însă fără surprize, uneori vîntul umfla pînza pătrată şi atunci vîslaşii se odihneau sporovăind sau îşi treceau vremea cu jocuri de noroc. De vreo două ori se iscară certuri, dar Bekar-El ştiu să-i potolească pe cei înfierbîntaţi. De la o vreme se vedea întruna coasta Peloponezului. Şi într-o bună zi, ajungînd în dreptul oraşului lui Neleu, corabia opri în port.

Cu lancea în mîna dreaptă, Ulise privea plaja plină de lume. Evip coborîse de la proră, iar, temîndu-se că ar putea descoperi un chip cunoscut, Teoclimene cerceta feţele celor ce păreau adunaţi la o serbare. Dar nici unul nu-i aminti nimic.

— A sosit clipa despărţirii, oftă El-Melek. Nădăjduiesc că nu ai a te plînge de ceva, nobile Castor, dacă nu punem la socoteală moartea sărmanei Regedet. Dar de uciderea ei nici unul dintre noi nu se face vinovat, doar Baal Hadad ştiind ce ne aşteaptă pe fiecare.

— Poate că ar mai fi trăit şi azi printe ai ei dacă n-ar fi întîlnit un anume căpitan de corabie, răspunse Ulise. Faţă de noi însă te-ai purtat bine şi ţi se cuvin mulţumiri, pe drept. Rămîi în pace, El-Melek.

Nemişcat, Teoclimene privea cearcănele ugariteanului. Atunci Evip bătu din aripi. Faţa lui El-Melek vădi o mare mirare înainte de a trăda suferinţă, el îşi duse mîna la inimă şi încet, cu băgare de seamă, lunecă de-a lungul catargului, se lăsă pe vine, se răsturnă pe o rînă. Şi nu mai mişcă.

— Tu ai făcut asta ? întrebă Ulise întorcîndu-şi faţa către Evip şi înfiorîndu-se la gîndul că ugariteanul era al treilea trup neînsufleţit cu care se întîlnea, de cînd părăsise palatul.

— Cei ca El-Melek au inima slabă, răspunse grifonul.

Se uita la Ulise dintr-o parte, cu un singur ochi. Nici un om neputînd citi masca unui vultur, Ulise tăcu. Îngroziţi, ugaritenii răsăreau pe punte.

— Aici a fost să se încheie călătoria lui El-Melek, spuse Ulise. Îngropaţi-l după datinile voastre.

Apoi, urmat de Teoclimene şi Evip, părăsi corabia. Pe ţărm, aşa cum bănuise, pylenii făceau praznic. Văzînd cele nouă şiruri de bănci pe care încăpeau cîte cinci sute de oameni, Ulise îşi aminti că şi atunci cînd Telemac sosise la Pylos, cu ani în urmă (îndemnat de Pallas Atena să afle de

soarta lui, încă rătăcitor şi despre care nimeni nu mai ştia nimic, ceea ce sporise neobrăzarea pretendenţilor) îi găsise pe pyleni tot adunaţi pe ţărm, pe aceleaşi nouă rînduri de bănci şi aducînd sacrificii lui Poseidon. Din nou i se păru că totul nu e decît o mare întoarcere, că totul se repetă şi numai personajele se schimbă, ca şi cum Parcele ar fi avut la îndemînă un număr restrîns de împrejurări sau nu s-ar fi obosit să închipuie altele, viaţa oamenilor fiind destul de scurtă pentru a nu îngădui nimănui să-şi dea seama că nu face decît să repete gesturi reluate din generaţie în generaţie, gesturi obosite, previzibile, ce par mereu noi. Furîndu-l cu coada ochiului pe Teoclimene se întrebă chiar dacă taina prezicătorilor nu ţinea cumva de darul amintirii. Nu era însă momentul potrivit să-l întrebe, Teoclimene privea încă neliniştit în jur, cu teama de a nu fi recunoscut.

— Vin tocmai din Creta, deschise vorba Ulise tăind drumul unui bărbat care-şi părăsise locul de pe bancă şi căuta, pare-se, să se uşureze. Mă aflu pentru întîia dată în oraşul nobilului Neleu. Oare înţeleptul Nestor mai domneşte peste cetate ?

— Slăvitul Nestor s-a stins încărcat de ani şi de glorie, străine, răspunse bărbatul. Feciorul lui cel mare, regele Pisistrate, domneşte astăzi peste pyleni. Iată-l colo, şezînd în mijlocul feciorilor lui, în vreme ce se frig cărnurile pentru sacrificiu. Nu te sfii, îndreaptă-te către el şi te va pofti la ospăţ, căci ziua de azi e zi sfîntă în Pylos.

Vorbind aşa, bărbatul arunca priviri uimite spre Evip.

— Iartă-mi o ultimă întrebare, spuse Ulise făcîndu-se că nu-i ia în seamă privirile. Călătoresc

de mult şi mi se pare că am pierdut chiar şirul zilelor. Ce prăznuiesc pylenii ?

— Ciudată întrebare, străine, dacă vii din insula slăvitului Idomeneu. Dar poate că nu mai ştii, într-adevăr, în ce zi soseşti... Bucură-te deci aflînd că prăznuim ziua, sfîntă între toate, a căderii Troiei.

Şi, aruncînd o ultimă privire către Evip, bărbatul se îndreptă către o tufă, după care pieri.

Pururi fecioară Atena ! Căderea Troiei... Doar în palatul lui sărbătorea şi el an de an victoria, cîntăreţii slăveau isprăvile celor deopotrivă cu zeii şi în marea sală făcliile ardeau pînă tîrziu. Dar poporul întreg se veselea la Pylos. Am avut dreptate. Fericit, îşi plimba mîna pe lemnul suliţei şi zîmbea. Iată de ce eroii mi s-au arătat tineri şi strălucitori. Ştiau. Pentru întîia dată de cînd plecase, acolo, pe ţărmul străin, răsuflă în voie. N-a fost în zadar, cuvintele cîntau în el şi, la marginea mării, cu lancea în mîna dreaptă, se simţi crescînd. Ar fi strîns lumea la piept. Simţi nevoia să sară, să chiuie şi se încordă, stăpînind zbaterea muşchilor şi fierberea sîngelui.

Un tînăr venea spre el :

— Fiţi bine veniţi la Pylos, străini. Regele Pisistrate vă pofteşte la ospăţ. Dar... nu trebuieşte legat ? întrebă tînărul, arătînd spre Evip.

— Nu-i nevoie. E un grifon.

— Se poate, răspunse tînărul, aşezîndu-se totuşi în aşa fel încît Ulise să se afle între el şi Evip.

Apoi îi duse pînă în dreptul băncii pe care Pisistrate îi aştepta, zîmbitor. Regele se ridică, lat în umeri şi, deşi era mai scund decît Ulise, părea un luptător de temut. Luîndu-i de mînă, îi aşeză pe străini la masă pe blănurile întinse pe plajă,

le înfăţişă bucăţi din măruntaiele victimelor şi, umplînd cu vin o cupă de aur, o întinse către Teoclimene, spunînd :

— Străine, cinsteşte amintirea eroilor căzuţi sub zidurile Troiei şi fă libaţiile cuvenite, căci azi le sărbătorim victoria. Prietenul tău va bea după tine, ca unul mai tînăr. Cît despre grifonul care vă însoţeşte, bănuiesc că ştiţi mai bine decît mine ce are de făcut.

— Mă plec în faţa voastră, umbre ale eroilor, rosti Teoclimene, apucînd cupa.

Vărsă cîţiva stropi, sorbi şi i-o trecu lui Ulise, care spuse :

— Tineri şi strălucitori aţi rămas în amintirea noastră, eroi ai grecilor, şi tineri şi strălucitori veţi rămîne atîta vreme cît oamenii vă vor cinsti asemenea pylenilor.

Făcu libaţiile şi bău. Apoi se uită la Evip. Spre mirarea celor de faţă, grifonul îşi muie vîrful aripei drepte în cupa de aur şi, scuturînd aripa, făcu să picure stropi de vin pe nisip. Nu rosti nici un cuvînt, ceea ce nu-i miră pe pyleni, dar Ulise se întrebă din nou ce taină ascundea prezenţa grifonului.

Între timp coapsele şi grăsimea victimelor fuseseră arse pe altar şi acum se frigeau cărnurile. De îndată ce fură scoase din foc, toţi cei de pe ţărm îşi primiră partea. Dar numai după ce mîncară şi îşi astîmpărară foamea Pisistrate luă din nou cuvîntul :

— Străini, v-am primit la masa noastră. Cred că nu ne veţi lua în nume de rău dorinţa de a afla acum cine sînteţi şi ce vă aduce la Pylos.

Dacă Teoclimene privise tot timpul în jur cu teama că putea fi recunoscut, nici Ulise nu se simţise la largul lui pînă nu se încredinţase că nici un veteran de la Troia nu se afla printre cei ce prăznuiau victoria: toţi pylenii erau prea tineri, ceea ce îl făcu să se întrebe de ce nu vede pe plajă nici un bătrîn. Dar Pisistrate aştepta un răspuns.

— Strălucit vlăstar al ilustrului Nestor... începu aşadar Ulise.

Apoi, hotărît să nu se obosească născocind, nu făcu decît să schimbe prea puţin din ceea ce, cu ani în urmă, îi povestise porcarului Eumeu care îi dăduse adăpost atunci cînd, deghizat în cerşetor, se întorsese în Ithaca. Era o poveste destul de încurcată pentru a părea adevărată.

Se înfăţişă drept Castor din Creta, fiul unui om bogat, cu mulţi copii. Dar atunci cînd Parca îl trimisese în palatul lui Hades, fraţii împărţiseră averea părintească în aşa fel încît bietului Castor, feciorul unei străine pe care tatăl lui o cumpărase, nu-i rămase mai nimic. Din fericire, se însură cu fiica unui om bogat, bucuros să-şi dea fata după un tînăr de treabă, despre care se ştia că, în luptă, nu dă bir cu fugiţii. Plăcîndu-i tot ce ţine de galere, de război, de suliţi şi săgeţi, comandase cîteva expediţii pe mare împotriva unor străini şi, avînd dreptul să-şi aleagă din pradă partea leului, se îmbogăţise şi ajunsese un om cu vază.

Într-un rînd, după ce se întorsese dintr-una din expediţiile lui, i se năzări să se repeadă pe fluviul Egipt. Zis şi făcut. A pornit cu nouă corăbii care străbătură cu bine marea şi intrară în apele fluviului. Acolo, lăsînd flota, coborî pe mal cu o mică

ceată, pentru a cerceta locul. Dar nechibzuiții lui tovarăși se apucaseră să prade ogoarele egiptenilor, punînd mîna pe femeile și copiii lor. Vestea se lăți și, în zori, tot ținutul fu împînzit de călăreți și pedestrași care-i uciseră o parte din oameni și-i luară pe ceilalți în robie.

Cu gîndul la trista lor soartă și-a lepădat coiful, pavăza și lancea și, apropiindu-se de carul regelui, i-a cuprins genunchii cu brațele. Regelui i se făcu milă de Castor și-i dărui viața. Mai mult, suindu-l în car lîngă el, îl duse la palat. Și Castor rămase în palatul lui faraon timp de șapte ani de zile, adunînd averi nenumărate, pînă ce un fenician îl îndupleca să plece cu el în Fenicia, unde avea casă și avere. A stat și acolo un an, cînd ticălosul de fenician a început să stăruie pe lîngă el să-i dea bani ca să încarce o corabie cu care să plece amîndoi în Libia. Planul fenicianului era să-l vîndă în Libia pe bani buni și să rămînă cu corabia și cu încărcătura. Stăruințele lui îi dăduseră de gîndit, dar, neavînd încotro, Castor îi făcu pe plac.

Și porniră deci pe corabie, dar se iscă îndată un vînt puternic care-i mînă spre miazănoapte, pînă prin dreptul Cretei. Și tocmai cînd Căstor își spunea că soarta se pregătea să-l aducă acasă, se stîrni o furtună și fiul lui Cronos adună deasupra corăbiei un nor gros, care întunecă marea. Mînios, zeul zvîrli un trăsnet. Și, în miros de pucioasă, întreg echipajul fu înghițit de valuri. Doar Castor se bucură de mila lui Zeus, căci se pomeni cu marele catarg în brațe și rătăci timp de nouă zile pe valuri. Iar într-a zecea fu cules de o corabie egipteană al cărei căpitan îl recunoscu pe ocrotitul regelui. Drept care, la rugămintea lui Castor, îl lăsă

în drum în Ithaca, egipteanul avînd de dus la capăt niscai treburi tocmai în Corcyra.

De astă dată norocul îi surîse lui Castor, căci află în port o corabie ugariteană care pleca spre Creta. Era chiar corabia ce se vedea la chei, echipajul hotărînd să poposească o zi şi o noapte înainte de a-şi urma drumul. Dar suferinţele lui Castor nu luaseră sfîrşit, de vreme ce, în clipa cînd opri la Pylos, căpitanul ugaritean se prăbuşi pe punte, fără suflare. Acum, cretanul rîvnea să uite pentru cîteva ore toate cîte i se întîmplaseră şi mulţumea din inimă nobilului Pisistrate, care-l poftise la ospăţ.

Cît despre Teoclimene, pe care Ulise îl boteză Agenor, era un cinstit locuitor din Ithaca al cărui fecior făcuse avere în Creta şi care se urcase şi el pe corabia ugariteană, cu gîndul să ajungă pe insula lui Idumeneu pentru a-şi sfîrşi zilele în casa feciorului său. Iar grifonul, făptură ciudată dar neprimejdioasă, era plin de bunăvoinţă şi de înţelepciune, după cum măritul rege îşi va fi dat seama încă de cînd grifonul făcuse libaţiile în cinstea eroilor.

— Într-adevăr, exclamă Pisistrate, care ascultase cu sufletul la gură vorbele lui Ulise, zadarnic spunem că doar părinţii noştri au avut parte de întîmplări nemaipomenite. Iată, oamenii trec şi în zilele noastre prin încercări vrednice de neasemuitul Ulise.

Cei de faţă încuviinţară zgomotos şi cupele fură umplute. Ulise citea în ochii tuturor atîta admiraţie, încît îşi spuse că l-ar fi adorat, dacă ar fi ştiut cine era. Astipil şi El-Melek greşiseră, marea ridicare de scuturi schimbase, într-adevăr, faţa lu-

mii. Nimic nu fusese în zadar, fiecare strop de sînge îşi afla îndreptăţirea şi (gîndul se înfiripă în mijlocul poporului lui Pisistrate) cei doi muriseră poate tocmai pentru că nu înţeleseseră şi nu-şi aflau de aceea locul în bărbătească lume a învingătorilor.

Aici, pe plajă, se simţi fericit ca în visul în care se văzuse printre ai lui. Telemac exagerase ca de obicei, Eupites, Eurinoma şi Polimel nu erau decît umbrele mărunte ale unui mare şi falnic tablou. Îl încercă părerea de rău pentru pripeala cu care părăsise Ithaca înainte de a se încredinţa de adevărul spuselor lui Telemac, apoi îşi aminti de prezicerea lui Teoclimene. Lîngă el, bătrînul tăcea.

— E timpul să-l ascultăm pe Diomede, vesti Pisistrate şi un bărbat cu faţa ca de piatră se ridică în picioare.

Ulise băgă de seamă că era orb.

— Ştiu, adăugă regele, n-are să ne cînte căderea Troiei, deşi în sfînta zi de azi inimile noastre s-ar bucura să asculte povestea calului de lemn şi a izbînzii lui Ulise... Tot n-ai aflat cîntarea, Diomede ?

Cîntăreţul ridică din umeri. Degetele i se plimbară pe strunele lirei.

— Să-ţi cînt mînia lui Ahile, slăvitule ?

Dar Ulise dădu glas mirării :

— Chiar nu cunoşti căderea Troiei ? Cum e cu putinţă ?

Posomorît deodată, Pisistrate se răsuci către Ulise :

— Vii de departe, nobile Castor, şi n-ai de unde ştii... Te lămuresc mai tîrziu.

— Am să vă cînt eu căderea Troiei, spuse atunci Evip, stîrnind uimire printre pylenii care nu-l auziseră încă vorbind şi nu-l bănuiau înzestrat cu darul vorbirii. Dar Diomede să facă lira să răsune.

Nedumeriţi, bucuroşi, pylenii se pregătiră să asculte. Şi Evip povesti întocmirea calului de lemn prin arta fără seamăn a Atenei, tragerea la sorţi a războinicilor care se furişară în pîntecul de lemn şi zvonul răspîndit de Ulise potrivit căruia calul uriaş era un dar al păcii. Povesti retragerea corăbiilor greceşti pe după stîncile insulei Tenedos, aflată în faţa Troiei, şi ieşirea troienilor din cetate, felul cum pătrunseră în tabăra părăsită de greci şi gîlceava iscată de propunerea lui Timoetes de a duce darul Atenei în cetate ; mînia lui Laocoon, preotul lui Poseidon, care, necrezînd în greci nici cînd aduc daruri, şi-a înfipt suliţa în pieptul calului de lemn, apoi vorbele prefăcute ale lui Sinon, lăsat anume de Ulise pe ţărm pentru a-i înşela pe dardani. Povesti cum Laocoon a înjunghiat un taur pentru sacrificiu şi cum doi şerpi gigantici au venit atunci dinspre mare, s-au încolăcit în jurul celor doi fii ai săi, apoi în jurul bătrînului preot sărit să-i scape şi cum, strivindu-i în inelele lor cumplite, muşcîndu-i, i-au ucis pe cîteşitrei sub ochii îngroziţi ai troienilor, înainte de a se repezi în cetate şi în templul Atenei, ascunzîndu-se sub scutul zeiţei. În sfîrşit, cum înţelegînd troienii că Laocoon fusese pedepsit de zeiţă pentru că îndrăznise să-şi împlînte suliţa în calul de lemn trimes de ea, s-au apucat cu toţii să aşeze roţi sub copitele calului, i-au prins funii de gît şi, cu mic cu mare, l-au tras în cetate, cîntînd şi jucînd. Povesti sărbătoarea fiilor lui Dardan, templele împodobite cu ra-

muri verzi, ospățul vesel din cetatea ce se credea mîntuită.

Apoi, cînd se lasă noaptea și, istoviți de petrecere, troienii adorm, flota grecească iese din ascunzătoare, trage la mal, Sinon desprinde bîrnele și, în frunte cu Ulise, Menelau, Neoptolem, ginerele său și feciorul lui Ahile, războinicii se răspîndesc în cetatea amețită de vin și de somn, deschid dinăuntru porțile care-i înfruntaseră nouă ani de zile. Grecii năvălesc în Troia, pretutindeni se dă foc caselor, dardanii sînt uciși în somn. Cei pe care larma de glasuri și trîmbițe apucă să-i trezească sînt buimăciți, degeaba luptă. Preoții încearcă să salveze odăjdiile și chipurile zeilor. Cînd se adună, în cele din urmă, troienii rămași în viață se bat deznădăjduit, dar tot mai multe scări sînt aduse și lipite de pereții caselor, grecii împrăștie jăratec prin poduri și pe acoperișuri. Berbeci puternici sparg zidurile palatului lui Priam, stîlpii suflați cu aur se prăbușesc. În fruntea grecilor, Neoptolem năvălește în palatul ale cărui femei se vaietă, ajunge în fața altarelor, unde dă peste bătrînul Priam, încins cu sabia și ținînd sulița în mîna lui slăbită. Sub ochii regelui îi ucide un fecior, iar cînd Priam dă să arunce sulița în pieptul năvălitorului, Neoptolem îl tîrăște spre altar prin sîngele fiului abia răpus și-l înjunghie. Afară, măcelul se dezlănțuie, femeile și copiii sînt mînați ca vitele, de pretutindeni se adună prăzi. Troia a căzut, Troia e cuprinsă de flăcări, războiul de nouă ani a luat sfîrșit...

Și Evip încremeni ascultînd strigătele pylenilor. Se izbeau cu palmele peste coapse, săreau de pe

bănci, mimau scene de luptă. Tuturor le ardeau privirile. Dar, ascultînd glasul aspru al grifonului, Ulise se simţi din ce în ce mai singur. Oare aşa se petrecuseră lucrurile ? În amintirea lui trăia o noapte eroică şi ameţitoare, însufleţirea nenumăratelor lupte corp la corp prin fumul străpuns de scîntei, înaintarea pe străzile necunoscute sub ploaia de bîrne aprinse şi pietre, vacarmul şi bucuria, o bucurie care-l făcea să chiuie învîrtind spada pentru că era noaptea victoriei, îndelung aşteptatul triumf al dreptăţii. Totul apărea josnic în cîntarea lui Evip, se preschimba într-o înşelăciune grosolană, urmată de măcelul unor oameni adormiţi. Şi nimeni nu-şi dădea seama ? Cum de se puteau înflăcăra ascultînd povestea unui şir de ticăloşii de felul celor la îndemîna unor piraţi de rînd ? Asta fusese căderea Troiei ? Orele de vîrf ale războiului în care se avîntase floarea lumii greceşti ?

Atunci cînd propusese întocmirea calului de lemn totul era altfel. Fusese un vicleşug, dar cerea pricepere şi curaj. Cîtă muncă şi îndemînare numai pentru înălţarea uriaşei alcătuiri de lemn, minune a iscusinţei la care nimeni, în afara lui Ulise, nu visase ! Îşi amintea planurile, încercările neizbutite. Mirosul lemnului crud... Apoi tragerea la sorţi a celor ce urmau să se ascundă în golul întunecat, înăbuşindu-se, strînşi unii într-alţii, simţindu-şi răsuflările. Nesiguranţa, teama că totul va fi zadarnic, că aveau să fie descoperiţi. Clipa îngrozitoare cînd Laocoon îşi zvîrlise suliţa şi ei erau încredinţaţi că troienii vor sparge scîndurile, scoţîndu-i unul cîte unul din ascunzătoare. Apoi ve-

nirea Elenei care îi chemase pe nume, schimbîndu-şi de fiecare dată glasul ca şi cum ar fi fost soţia celui strigat, chinul de a nu răspunde şi nevoia de a-l înăbuşi aproape pe Anticlus, care nu înţelegea sau nu se putea stăpîni şi era gata să-i trădeze.

Dar luptele din timpul nopţii ? Deşi surprinşi, troienii se dezmeticiseră neaşteptat de repede. Se dăduseră bătălii pentru fiecare stradă, pentru fiecare casă. Pe zei, troienii nu le ţinuseră piept vreme de nouă ani pentru a se lăsa măcelăriţi după cum credea Evip ! Neoptolem, firește, îşi pierduse capul. Chiar dacă răzbuna moartea lui Ahile, uciderea lui Priam în faţa altarelor nu era o faptă de războinic. Prăzile, în schimb, reveneau pe drept luptătorilor. Ca şi femeile, pe care şi le împărţiseră a doua zi. Femei şi tripiede de aur. Ei da, Eupites era o oaie rîioasă. Femeile şi aurul sînt plăcute deopotrivă, numai un nebun ar gîndi altminteri, dar sînt plăcute pentru că însoţesc victoria, sînt semnul ei vizibil. Fără victorie... Nemulţumit, fu nevoit să-şi mărturisească faptul că femeile şi aurul puteau fi plăcute, chiar neînsoţind o victorie.

— De ce taci, cinstite Castor ? întrebă Pisistrate.

— Iartă-mă, slăvite rege. Mă pierdusem în gînduri.

— Cu toţii am fost mişcaţi de cîntarea grifonului, spuse înţelegător celălalt. Iată de ce te întrebam dacă n-ai vrea să mi-l vinzi.

— Să-l vînd ? Ulise aruncă o privire spre Evip, care se aşezase pe nisip şi părea o statuie. Pe cîte ştiu, nimeni nu poate cumpăra un grifon. Nici eu nu

l-am cumpărat, Pisistrate... Altminteri, e liber să hotărască.

— Sînt Evip, grifonul lui Castor, vesti atunci Evip.

— Vezi ?

— Dragul meu Castor, sîntem oameni în toată firea, rîse regele, şi n-o să ne luăm după un animal, oricît ar fi de ciudat. Am o cuşcă zdravănă, în care am ţinut cîndva un leu. Va fi la fel de primitoare pentru leul tău înaripat... Dar adevărul e că n-aş dori să-l închid pe după gratii.

— Mă îndoiesc, dealtfel, că ai izbuti. Dar ce ai dori să faci cu el ?

— Să-l ascult, mărturisi Pisistrate. Te-ai mirat mai înainte că Diomede nu cunoaşte căderea Troiei. Vezi tu, Castor, Diomede e un cîntăreţ foarte priceput, dar e destul de tînăr. Ca noi toţi.

— Într-adevăr, răspunse Ulise.

Pe plajă nimeni nu mai vorbea, trăgeau cu toţii cu urechea la spusele regelui. În faţa lor, neagra corabie ugariteană se legăna în port.

— În afara lui Agenor, cu care ai venit printre noi, nu se mai află în Pylos nici un bătrîn, recunoscu Pisistrate. Şi Diomede, pentru că despre el vorbeam, n-a mai avut de la cine să înveţe. Ne cîntă, bietul, cît ştie, cît a apucat să afle...

— Dar ce s-a întîmplat cu bătrînii ?

— Tatăl meu, Nestor, a fost cel mai înţelept dintre greci. Dar, dacă l-ai fi văzut în ultimii lui ani, i-ai fi plîns de milă. Orb, surd, mişcîndu-se împleticit, nu mai înţelegea nimic şi vorbea anapoda. Şi nu era singurul... Ai înţeles că anii de glorie ai războiului sînt sfinţi pentru noi. Am cres-

cut pentru frumusețe, pentru bărbăție, pentru dreptate. Nu ne-ai văzut orașul. Ne-am străduit să-l facem luminos și curat, piatră albă tăiată după linii drepte. Urîm fățărnicia. Nu cunoaștem teama. Sîntem feciorii celor care au nimicit Troia. (Vorbind, Pisistrate se înflăcăra. Cuvintele îi sunau răspicat și glasul bătea pînă departe. Se ridicase în picioare, își lăsase capul pe spate și cicatricea care-i însemna pometele stîng se înroșise. Grave, fețele celor din jur păreau măștile felurite ale aceleiași mîndrii.) Și a venit o vreme cînd n-am mai vrut să îndurăm sluțenia. Ne-am adunat aici, la malul mării, și am hotărît.

Privindu-l, Ulise își spuse din nou că trebuia să fie un luptător de temut. Necruțător.

— Ați hotărît, repetă el. Ce ?

— Înlăturarea nepotrivirii. Curățirea cetății. Milă ? De ce ? Și pentru cine ?... Într-o singură zi ne-am descotorosit de toți bolnavii, de schilozi, de bătrîni, de lași. Pentru că nu vreau să-ți ascund, nobile Castor, că s-au aflat printre noi trei lași care s-au împotrivit planului de curățire a cetății.

Agamemnon ucis de Clitemnestra și Egist. Nestor ucis de Pisistrate. Ulise ucis de Telemac... Ar fi vrut să-și repeadă pumnul în fața regelui sigur de sine, bine înfipt în nisip, ar fi vrut să strige pururi fecioară Atena, un Nestor se ivește o dată la o sută de ani, amintește-ți, dar în sînul ucigașilor se simțise un timp printre ai săi, îi văzuse tineri și strălucitori și inima i se încălzise. Pînă unde poate merge orbirea ? Femei și tripiede de aur... Ce deosebire era între eroii care uciseseră, totuși, destui troieni în somn și Eupites, asasinul lui Astipil ? Între prăzile luate la Troia și cele pe care Eupites

le împărţise în peşteră ? Războiul ? Tot ce e nelegiuit în timp de pace îşi află îndreptăţirea în timp de război ?

Îngrozit, îşi repetă în minte : Curaj. Frumuseţe. Dreptate... Cuvintele aveau acum sunetul găunos al unei armuri ce nu acoperă nimic. Lumea se răvăşea, nu mai rămînea nimic sigur, totul se pulveriza de îndată ce întindea mîna. Cei de care se apropia mureau. Rătăcesc printr-o viaţă care nu-i a mea, n-o cunosc, nu vreau s-o recunosc.

Dar, sub privirile atente ale lui Pisistrate, spuse doar :

— Şi iată de ce Diomede n-a mai apucat să înveţe cîntările, pînă la sfîrşit.

— Înţelegi acum ce folos ne-ar aduce grifonul.

— Ce spui, Evip ? întrebă Ulise.

— Sînt Evip, grifonul lui Castor.

Apoi, bătînd din aripi, se înălţă în văzduh.

— Opreşte-l ! strigă Pisistrate. Un arc ! Daţi-mi un arc !

Dar grifonul nu se mai vedea.

— Păcat, spuse regele, aşezîndu-se. Diomede, măcar ai prins căderea Troiei ?

— Fii fără grijă, Pisistrate. Ce am auzit o dată mi se întipăreşte în minte pentru totdeauna, căci ochii mei nu se lasă amăgiţi.

Vor avea căderea Troiei pe care o merită, îşi spuse Ulise. Dar nu mai putea rămîne printre pyleni. Pretextînd oboseala drumului, ceru îngăduinţa să se retragă. Pisistrate se împotrivi din răsputeri, el stărui însă şi, pînă la urmă, se întoarse cu Teoclimene pe corabia ugariteană. Abia îndreptîndu-se către corabie îşi dădu seama că, de cînd coborîseră pe ţărm, prezicătorul nu-şi descleştase buzele.

5

Focurile se stinseseră pe plajă. Ulise ar fi vrut să-şi adune gîndurile, să cumpănească în liniște tot ce ultimele zile şi nopţi îi aduseseră, de la îngrijorarea lui Telemac la setea de viaţă a Eurinomei, de la îndoielile lui Teoclimene la amărăciunea lui Astipil, apoi sceptica nepăsare a lui El-Melek, ticăloşia lui Polimel, dragostea lui Regedet, sălbăticia pylenilor lui Pisistrate şi, mai presus de toate, ar fi vrut să privească în el însuşi, să se azvîrle în propriul lui trecut ca scufundătorul în adîncurile mării, pentru a se ivi din nou în prezent cu adevărul, tînăr şi strălucitor, al mărgăritarului. Dar exista oare un adevăr tînăr şi strălucitor ?

Pe punte, la lumina stelelor, echipajul ugaritean îşi jelea căpitanul. Glasurile psalmodiau neobosit şi Ulise auzea o vreme un fel de şoaptă bolborosită, apoi tresărea la strigătul răguşit ce părea un semnal, căci îndată ugaritenii se tînguiau laolaltă şi i se părea că blestemă, ameninţă cu toţii, răcnetele încetau fără veste aşa cum începuseră şi din nou prindea să curgă bolboroseala ritmică, rugăciune sau evocare a vieţii lui El-Melek, întreruptă de strigătele pătimaşe, modulate în stranii registre răguşite de lacrimi.

Nemaiputînd îndura, Ulise apucă un vraf de piei de oaie, îl îndemnă şi pe Teoclimene să-i urmeze pilda şi, coborînd amîndoi pe ţărmul pustiu, se depărtară de larma funebră. Apoi, întinşi alături şi vegheaţi de puzderia de stele, tăcură. Plîngerile ugaritenilor răsunau acum ca un freamăt depărtat,

însoţit de talgerele valurilor ce se spărgeau pe nisip.

— Nu asta a fost tinereţea mea, Teoclimene, spuse într-un tîrziu Ulise.

Vorbea în şoaptă, fără să-şi întoarcă faţa către bătrînul care tăcuse atîta vreme încît, atunci cînd vorbi, cuvintele răsunară ciudat, ca rostite de o gură străină.

— A fost şi asta, Ulise, dar ai uitat. N-am avut încredere, atunci. În fiecare dintre voi, cei ce porneaţi cu falnice coifuri împodobite cu cozi de cal, vedeam doar cîte un Pisistrate. Înţeleg că nu eraţi cu toţii aşa. Tu însă, cel mai viclean dintre greci, te-ai înşelat pe tine. Sau te-ai lăsat înşelat.

— Mi-am luat visele drept adevăruri ?

Şi, în chiar clipa cînd rosti întrebarea, măsură depărtarea dintre cuvintele lui de acum şi cele schimbate cu Teoclimene în poiana amintirilor, înaintea ivirii lui Astipil. În ciuda Eurinomei, eram încă atît de sigur, atunci... Îl năpădi o mare oboseală. Dacă după moartea lui Regedet simţea nevoia să amîne căpătarea răspunsului, acum nu mai dorea nimic. Sau, poate, să se întoarcă din nou în Ithaca pentru a ieşi în întîmpinarea profeţiei lui Teoclimene. Ulise ucis de Telemac. Ca Nestor de Pisistrate ; ca Agamemnon de... I se păru deodată că morţile năprasnice aveau un tîlc, ei trebuind să moară pentru că se făcuseră vinovaţi de noaptea cîntată de Evip. Victoria fusese a lui Eupites.

— Cine poate pune mîna pe hotarul dintre vis şi adevăr ? întrebă prezicătorul. Visul în care te mişti e adevăr, adevărul se vădeşte un vis.

Tînguirile ugaritenilor răsunau înfundat, ca dintr-o lume de dincolo de lume.

— Am trăit degeaba.

— Înţeleptul nu e sigur de nimic.

— N-am fost înţelept, recunoscu Ulise. Şi nici nu vreau să fiu. Iată de ce ne vom întoarce, bătrîne.

— Telemac ?

— E singura mea certitudine.

— Poate, răspunse şovăitor Teoclimene. Dar uiţi de Evip.

Vorbeau în şoaptă şi nici acum nu se priveau. Cu ochii larg deschişi, cu feţele încremenite, priveau stelele.

— Evip, repetă Ulise, da. Nu-i o certitudine. E un semn de întrebare.

— Încearcă să dormi.

— Am să încerc.

Şi-şi traseră pe umeri pieile de oaie, potrivindu-le în jurul trupurilor. Să mai cobor o dată în împărăţia lui Hades, îşi spuse Ulise. Să-i chem să bea sînge din şanţ şi să-i întreb. Dar îşi aminti de Telemac, de profeţia lui Teoclimene şi, gîndul părîndu-i-se acum liniştitor, adormi cu speranţa că va muri curînd.

Se treziră devreme. Corabia ugariteană nu se mai vedea, pornise încă şi mai devreme, iar Ulise se întrebă dacă El-Melek avea să fie însoţit tot drumul de tînguirile echipajului. Mirat, descoperi în el milă pentru rotofeiul căpitan cu ochi cercănaţi, deşi nu se îndoi că viaţa îi va fi fost plină de fapte îndoielnice. De ce se înduioşa de pieirea unui negustor-pirat, a unui barbar îmbrăcat în năframe ţipătoare ?

În ciuda pieilor de oaie, Teoclimene se deşteptă înţepenit. Îl dureau oasele, mîinile şi picioarele nu-l ascultau şi, înlăturînd pieile rău tăbăcite în care se învelise peste noapte, rămase întins, cu faţa în soarele ce răsărea. Aşa, cu ochii închişi, spuse încetişor :

— Aseară voiai să te întorci în Ithaca.

— Mai vreau şi acum.

Ulise îşi dăduse cu apă de mare pe faţă şi soarele îi schimba pletele într-un coif de aur. Teoclimene deschise ochii, îl văzu falnic, frumos şi tînăr. Oftă. Deşi nu-i împărtăşise credinţa, se legase de bătrînul rege în anii petrecuţi în Ithaca, dar se simţea mult mai apropiat de tînărul descumpănit, care nu-şi recunoştea tinereţea. Apoi îşi spuse că, înapoindu-se cu Ulise, nu va fi nevoit să moară. Dar va mai vedea oare ?

— Mergem în port, hotărî Ulise. Poate avem norocul să dăm peste o corabie care să ne lase acasă.

Şi se gîndi la Penelopa, la Telemac. Evocarea lor nu mai trezea dorul şi bucuria veche. Nimic, de altfel, nu-l mai bucura şi, regăsind pe limbă gustul cenuşii, se întrebă de ce fusese întinerit. Bătrîneţea avusese acelaşi gust. Atena se străduise în van.

— Poţi să te ridici ?

Nu-i poruncise, aşa cum ar fi făcut odinioară. Clătinînd din cap, Teoclimene se înalţă pe nisip. În clipa aceea auziră amîndoi bătaia de aripi şi-l văzură pe Evip coborînd lîngă ei.

— Am hotărît să ne întoarcem în Ithaca, vesti Ulise.

Grifonul tăcu. Dar, cînd dădură să se îndrepte spre port, cei doi nu-şi putură desprinde tălpile de pe nisip.

— Am vorbit cu cineva, spuse liniştit Evip. Ne închiriază un car, ca să ajungem la Sparta.

Rezemat în suliţă, Ulise îl privi peste umăr.

— N-ai înţeles. Ne întoarcem în Ithaca.

— Nu m-am tocmit, urmă Evip. Carul e zdravăn şi caii sînt buni.

Tălpile lor păreau una cu nisipul, ca şi cum Ulise şi Teoclimene n-ar fi fost decît prelungirile însufleţite ale ţărmului. Siguranţa grifonului şi umilinţa încercărilor zadarnice de a se smulge din loc îl înfuriară pe Ulise în asemenea măsură încît îşi simţi deodată ochii arzînd. Apoi îl scăldă o sudoare îngheţată. Icnind, răsuci suliţa şi o zvîrli cu toată puterea. Vîrful strălucitor se înfipse în pieptul lui Evip şi-i ieşi prin spinare ; lemnul suliţei zbîrnîi.

— Să mergem, spuse grifonul, ca şi cum nimic nu s-ar fi petrecut.

Şi porni agale spre Pylos. Nici o picătură de sînge nu-i păta blana aurie. Suliţa, a cărei coadă se legăna monstruos ieşind din pieptul lui, nu părea să-l stînjenească. Vîrful de bronz lucea în soare.

— Ţi-am spus aseară că-l uiţi pe Evip, şopti Teoclimene păşind resemnat în urma grifonului.

Şi, mînios, Ulise fu nevoit să renunţe la gîndul întoarcerii. Putea călca în voie, se simţea iarăşi uşor, dar faptul că nu mai era stăpîn pe mişcările lui însemna o lovitura atît de neaşteptată încît mînia i se prefăcu în ruşine. Regele Ithacăi, ajuns sclavul unui grifon. Evip îl apăra, îi poruncea ce să facă. Nu tu l-ai ales, spusese tuciuriul din piaţă. Ce urmărea corcitura de leu cu vultur ? Mergînd repede, Ulise o luase înainte şi, fără să se gîndească, răsucindu-se, apucă de lemnul suliţei şi trase.

— Mulţumesc, spuse Evip.

Suliţa era curată. Pe blana aurie, nici un semn.

— Din ce eşti făcut ? scrîşni regele.

— Din ceva pentru care n-aveţi nume.

Atunci, schimbînd o privire cu Teoclimene, Ulise ridică din umeri şi nu mai scoase o vorbă. Poarta cetăţii era deschisă, ieşeau acum pescari cu năvoade şi coşuri, iar, recunoscînd străinii pe care regele îi poftise la ospăţ, straja nu-i opri. Văzînd pereţii albi, străzile drepte, coloanele trufaşe, Ulise îşi aminti de vorbele lui Pisistrate : piatră albă, tăiată după linii drepte.

Într-adevăr, totul era neobişnuit de curat, neomenesc de curat. Nu văzu nicăieri flori. Soarele se înălţase, dar sclipirea pereţilor albi era rece. Băieţii, firește, se jucau de-a războiul, dar şi oamenii în toată firea nu mergeau pe străzi, ci defilau. În picioare, încruntaţi, căruţaşii mînau caii de povară de parcă ar fi condus un car de luptă. Cu toţii, dealtfel, aveau scuturile prinse de loitre. Nu văzu nici o femeie. Toate ferestrele erau zăbrelite.

— Aici, spuse Evip.

Intrară într-o curte pustie. Grifonul se îndreptă spre şopron şi le arătă carul. Îndată se ivi un bărbat chel şi scund, care se sili să pară aspru, deşi faţa lui era blajină, iar pîntecul îi vădea rotunjimi întru nimic războinice. Caii arătau sănătoşi şi odihniţi. Tocmeala nu ţinu mult, omul se voia scump la vorbă, măcar că lui Ulise îi sări în ochi cîtă plăcere i-ar fi făcut să pălăvrăgească, să afle noutăţi şi să-şi deşerte şi el sacul ; la porunca lui, o femeie cu faţa acoperită aduse pîine şi vin, pastramă de capră şi fructe. Teoclimene urcă pri-

mul, Ulise luă loc lîngă el şi, apucînd hăţurile, îndemnă caii. Evip zbura înaintea lor.

Şi ieşiră astfel pe poarta de răsărit a cetăţii şi goniră pe cîmpie, oprindu-se doar la prînz, pentru a porni îndată mai departe. Spre seară ajunseră la Feres, dar nu căutară palatul regelui Diocles, fiul lui Eumelus, cumnatul Penelopei, ci se mulţumiră să doarmă sub cerul liber, lîngă cai şi vegheaţi de Evip. Ulise nu se simţi îndemnat să afle nimic despre traiul oamenilor din cetate, iar Teoclimene era prea istovit pentru a pune măcar o întrebare. În zori porniră din nou, străbătură cîmpia mănoasă şi pe seară ajunseră la Sparta, unde nu opriră decît în curtea palatului lui Menelau, din care se revărsau lumini, zvon de cîntece şi de glasuri.

Un bătrîn slujitor tocmai dădea să intre, purtînd în braţe o mare amforă de lut. Auzind duruitul roţilor pe lespezi, întoarse capul şi, dînd cu ochii de Ulise, încremeni. Scoase un strigăt. Amfora îi scăpă din braţe, cepul sări şi vinul începu să gîlgîie, dar bătrînul nu se repezi s-o astupe şi s-o ridice.

— Mi se năzare, bîigui, acoperindu-şi faţa.

— Nu ţi se năzare, credinciosule Eteoneu, îl încredinţă Ulise, recunoscîndu-l pe vechiul slujitor al lui Menelau, care îl însoţise şi în campania împotriva Troiei.

Apoi, sărind din car, se plecă să ridice amfora. Dar celălalt se şi năpustise şi, cu picioarele pătate de vinul roşu, lăsînd urme sîngerii pe lespezile albe, străbătu în fugă marea sală în care Menelau stătea la masă, înconjurat de prieteni, se izbi de un saltimbanc frîngîndu-i saltul, şi glasul îi acoperi zvonul cîntăreţilor atunci cînd Eteoneu strigă răguşit :

— Minune ! Umbra lui Ulise la poartă...

Menelau puse pe masă cupa de aur pe care o ducea la gură. Era încă falnic, deşi se îngrăşase peste măsură, deşi ochii îi răsăreau din perniţe de grăsime şi obrajii i se buhăiseră; avea părul rar şi-i căzuseră dinţii, aşa că molfolea cuvintele, şi buzele lui moi, umede şi tare roşii, se mişcau întruna.

— Te ştiam om cu scaun la cap, bătrîne. Nedumerit, îşi încreţi fruntea. O fi Telemac.

Dar Eteoneu se prăbuşise lîngă rezemătoarea pentru picioare a scaunului împodobit al lui Menelau şi-şi acoperise creştetul cu amîndouă mîinile.

— E Ulise, gemu. Tînăr şi frumos, ca pe vremuri... Umbra lui Ulise, la poartă.

— Oare umbrele pot căra asemenea amfore?

Ulise se ivise în prag. În ciuda drumului lung, a oboselii, în ciuda prafului care, în amestec cu sudoarea, îi mînjise faţa, în ciuda pletelor răvăşite, a hainelor murdare, părea un zeu tînăr, puternic, plin de viaţă.

Cîntăreţii se opriră din cîntat. Saltimbancii rămaseră încovoiaţi, cu braţele ridicate. Mesenii scoaseră strigăte de uimire şi groază. Menelau păli.

— Eşti... chiar tu, fecior al lui Laerte?

— Din voia zeilor, divine Menelau. În carne şi oase.

Înaintă şi puse amfora în braţele unui sclav, apoi se apropie de regele care se ridicase anevoie, şoptind:

— Neschimbat... Ulise, e cu putinţă?

Încă nesigur, Menelau îşi desfăcu braţele şi regii se îmbrăţişară. Ulise simţi degetele celuilalt pipăindu-l, spre a se încredinţa că era, într-adevăr, alcătuit din carne şi oase, apoi îl auzi răcnind:

— Pe Zeus! E el, e chiar Ulise...

Tîrîndu-se pe lespezi, Eteoneu îşi lipi buzele de mîna eroului. Toţi mesenii se îmbulzeau acum să-l atingă, să-l îmbrăţişeze, cîntăreţii făcură să răsune instrumentele, saltimbancii începură să se dea peste cap, toată lumea vorbea în acelaşi timp, un vînt de nebunie răscoli marea sală. Dar glasul lui Menelau tună, acoperind larma :

— Prieteni, bucuria să nu ne facă să uităm de buna-cuviinţă. Eteoneu, ai grijă de caii lui Ulise. Demodocus, condu-l pe rege.

— N-am venit singur, spuse Ulise.

Apoi, îndreptîndu-se către poartă, se întoarse cu Teoclimene şi Evip. Ivirea grifonului stîrni un lung murmur, pe care Menelau îl curmă dintr-o mişcare a braţului. Porunci :

— Demodocus !

Şi sclavul se repezi, călăuzindu-i către încăperile unde nenumăraţi sori străluceau în aurul risipit în vase, pe scaune, pe pereţi, pentru a-i duce apoi în sălile de baie. Grifonul se aşeză pe podele, iar cele mai frumoase sclave ale palatului veniră să-i scalde pe Ulise şi Teoclimene, îi unseră cu uleiuri scumpe şi le dădură veşminte de preţ. După care, urmate de Evip care nu părea să le înspăimînte, îi petrecură pînă în sala ospăţului, unde îi aşezară lîngă Menelau, pe scaune meşteşugit lucrate şi nelipsite de rezemători pentru picioare. O sclavă aduse un lighean de argint şi un ibric de aur din care le turnă să se spele pe mîini, ca şi cum nu s-ar fi spălat destul, trase lîngă ei o masă pe care se înşiruiră curînd bucatele. Un sclav le puse la îndemînă cupe de aur şi Ulise tresări văzînd că meşterul săpase pe peretele cupei lui o poartă de cetate, în faţa căreia se afla un uriaş cal ţeapăn, cu

picioare nefiresc de drepte şi de lungi. Evip se aşează lîngă scaunul lui Ulise.

— Înainte de a sta de vorbă, hrăniţi-vă, iubiţi oaspeţi, şi primiţi cu inima deschisă ceea ce vă dăruim cu dragă inimă, spuse Menelau îmbiindu-l pe Ulise cu o bucată bine friptă de spinare de bou.

Hotărît să-şi uite frămîntările, Ulise nu se lăsă rugat, dar Teoclimene nu se obişnuia cu aurul, arama, argintul şi fildeşul care-i luau ochii. Neînchipuindu-şi că muritorii puteau trăi în asemenea strălucire, i se părea că ajunsese în palatul unui zeu din Olimp şi, deşi îi era foame, înghiţea cu noduri. Totodată zvîrlea căutături neliniştite în jur, încercînd să desluşească chipul vreunui vechi duşman venit de la Argos să-i ceară socoteală pentru sîngele vărsat într-o tulbure noapte a unei alte vieţi. Dar, ca şi la Pylos, în privirile celor din marea sală nu întîlni decît admiraţie şi respect.

Mîncară deci, în vreme ce, fără a-i scăpa din ochi, Menelau sorbea din cupa lui, o aşeza pe masă şi-şi mîngîia barba albă, ducea din nou cupa la buze. Cînd isprăviră, regele dădu să vorbească, dar, părăsindu-şi încăperile din care se revărsă înmiresmata undă a parfumurilor, Elena se ivi atunci în capul scărilor.

Şi inima lui Ulise prinse să bată mai repede, căci, recunoscînd statura, mişcările unduitoare, mersul de zeiţă, fiica lui Zeus şi a Ledei i se păru neschimbată. Ea îmbătrîni sub ochii lui, pe măsură ce cobora treptele, ca şi cînd fiecare treaptă ar fi fost un an. Pe faţa Elenei albul era acum prea alb, roşul buzelor prea roşu, negrul din jurul ochilor prea negru, pînă şi aurul pletelor strălucea prea tare. Tot ce îl înduioşa odinioară în fragila fru-

museţe care-i tăia răsuflarea, trezind în el nevoia de ocrotire, imboldul de a se cheltui în isprăvi nebuneşti pentru fericirea de a o vedea înfiorîndu-se şi privindu-l cu violetul fără seamăn al ochilor ei alungiţi, se prefăcuse în deznădăjduita împotrivire în faţa inevitabilului, în tragica strădanie de a înşela timpul. În locul aţîţătoarei înduioşări de pe vremuri, Ulise nu simţi decît tristeţe. Îşi aminti de Regedet. Şi-i fu deodată milă de frumoasa îmbătrînită ce supravieţuise propriei ei legende şi, osîndită s-o perpetueze, se silea să dovedească lumii greceşti că nu greşise avîntîndu-se de dragul ei în cel mai lung război pe care îl cunoscuse.

— Ulise, şopti regina. Mi s-a spus şi n-am vrut să cred... Dar e adevărat. Dintre toţi, numai tu, iscusitul, puteai rămîne tînăr şi frumos, ca atunci... Cum mă găseşti ?

Neschimbat, glasul ei tremura.

— Aş înfrunta şi azi depărtările pentru frumoasa Elena.

Se priveau în ochi. În ciuda făcliilor, a lui Menelau, marea sală se topise, intrase în neant acum cînd, în picioare unul în faţa celuilalt, tăceau. M-ai iubit, Ulise, aminteşte-ţi că m-ai iubit, m-ai iubi şi acum ? Privirile ei strigau, implorau, dar în Ulise citiră numai tristeţe.

— Sînt o căţea ! izbucni cu glas ascuţit regina. Îi dăduseră lacrimile şi fardurile curgeau, i se amestecau grotesc pe faţă, dar nu-i păsa, încă o bătălie pierdută şi tocmai Ulise, zadarnic, e totul zadarnic : Floarea tineretului din Grecia şi Troada a murit din pricina mea şi nu sînt vrednică decît de dispreţ. Mîinile mele pătate de sînge...

— Încetează, spuse plictisit Menelau. Unde-i scaunul reginei ?

Îndată una dintre sclavele ei se ivi cu un scaun, o alta îl acoperi cu un covor de lînă ţesut cu fir de aur, a treia aduse un coş de argint şi o furcă de aur pe care se afla un fuior de lînă vopsită într-o purpură violetă ca ochii Elenei, a patra se grăbi să-i refacă masca.

— Sînt o căţea, repetă mai potolit regina, aşezîndu-se cu graţie şi apucînd furca.

— Ştim, răspunse Menelau. Dar a trecut destulă vreme... Mai bine să-l întrebăm pe Ulise cum de a izbutit să se păstreze tînăr.

— Ţi-aş răspunde, dar nu ştiu nici eu. Într-o bună zi, bătrînul Ulise s-a pomenit cum îl vezi.

Falnicul rege clătină din cap.

— Te-am iubit, Ulise, vorbi tărăgănat Atridul. Îţi aminteşti că voiam să-ţi dăruiesc un oraş în Argolida, să-i alung locuitorii şi să-ţi clădesc acolo un palat ?... Te-ai fi strămutat cu tot poporul tău, părăsind Ithaca, şi am fi fost nedespărţiţi. Dar poate că atunci ai fi îmbătrînit şi tu, ca noi toţi...

— Ne leagă multe, răspunse prevăzător Ulise, amintindu-şi că, dacă nu primise propunerea marelui rege, de vină fuseseră şi ochii violeţi ai celei ce torcea acum lîngă el.

Evita s-o privească. Mila nu-l încerca decît atunci cînd îi vedea lupta fără speranţe, altminteri, simţindu-i parfumul, se lăsa purtat în trecut şi, ca pe vremuri, aţîţarea înduioşată punea stăpînire pe el. Era o stare tulbure la înfiripărea căreia luau parte toate femeile lui, cea din poiana amintirilor pătată de sîngele lui Astipil, Penelopa din primii ani, Calypso, Nausicaa şi Regedet, toate se contopeau în

femeia răpită, recîştigată pentru un altul şi din nou pierdută, a Elenei regăsită peste ani şi pentru totdeauna înstrăinată, imagine alterată a celei neatinse de uitare.

Îşi aminti cum, deghizat în sclav, mînjit cu funingine, pătrunsese într-un rînd în Troia asediată. Întreaga armată grecească îi lăudase curajul atunci cînd se întorsese din nebunească recunoaştere, dar fapta lui fusese una de dragoste, căci pătrunsese în palatul lui Priam doar pentru a o vedea pe Elena. Ea singură nu se lăsase înşelată de sclavul în zdrenţe. Recunoscîndu-l, l-a luat cu ea, l-a îmbăiat cu mîna ei şi l-a uns cu ulei scump, jurînd să păstreze taina pătrunderii lui Ulise în inima cetăţii duşmane. Nu şi-au spus vorbe de dragoste, dar nici nu fusese nevoie, se iubiseră în baia palatului cu spaima de a fi surprinşi şi clipele de atunci, scurtate de primejdie, îl înnebuniseră în asemenea măsură încît se năpustise din palat cu spada în mînă, fără să se mai deghizeze, şi-şi croise drum spre tabăra grecilor ucigînd mai mulţi troieni decît răpusese în toţi anii luptelor din afara zidurilor...

La picioarele lui, aşa cum îl văzuse în cuşca tuciuriului, în cuşca lui Polimel, Evip înţepenise. Ce aşteaptă de la mine ? Încotro mă împinge ? Îşi dădu seama că Menelau îl priveşte intrigat şi, făcînd un efort pentru a se întoarce în marea sală a ospăţului, întrebă :

— Ai auzit... de moartea lui Nestor ?

— Dacă eram mai tînăr... dar Menelau se opri din vorbă. Eşti încă tînăr, Ulise. Îţi dau oameni şi arme.

Însufleţite de un umed du-te-vino, buzele roşii ale regelui palpitau ca nişte măruntaie dezvelite urmîn-

du-şi la vedere lucrarea menită să rămînă o taină, în bezna trupului. E mai mult decît gol. E jupuit de piele, îşi spuse Ulise, urmărind fascinat mişcarea moale şi roşie.

— Ar fi ciudat, nu ? răspunse apoi cumpănit. Pisistrate nu trăieşte decît pentru a ne perpetua amintirea.

— Idiotul !

Menelau rostise ocara de parcă ar fi scuipat. Acum se zgîlţîia în scaun, rîdea cu tot trupul săltîndu-şi cărnurile, dar faţa nu-i rîdea, faţa îi rămînea nemişcată şi doar buzele, petale ale unei roşii flori carnivore, înaintau şi se retrăgeau într-un obscen dans pe loc.

— E drept, felul cum înţelege tot ce s-a petrecut în faţa Troiei şi între zidurile ei...

Sub privirea Atridului care părea să-şi cîntărească oaspetele, amuzîndu-se, Ulise nu-şi duse gîndul pînă la capăt.

— Cel mai viclean dintre greci... iscusitul, înţeleptul Ulise, spuse Menelau. Omul care găseşte răspuns la toate întrebările, iese din toate încurcăturile şi rămîne el însuşi...

Muzicanţii cîntau încetişor, abia auzit, glasurile mesenilor se vătuiseră. Faţă în faţă, despărţiţi de un lat de masă, cei doi regi se priveau.

— Ulise, povesteşte-ne ceva, spuse atunci Elena, dîndu-şi seama că uitaseră de ea. Îmi amintesc, povesteai atît de frumos...

— Vezi-ţi de fuiorul tău, o repezi Menelau şi, pe scaunul ei, regina îşi trase capul între umeri.

Apoi ţipă jalnic :

— Sînt o căţea ! Din pricina mea floarea tineretului...

— Taci, porunci din nou marele rege. Obișnuiește-ți capul de pasăre cu gîndul că nimeni n-a murit din pricina ta. După care, arătînd spre Ulise, adăugă : Întreabă-l dacă-ți dă mîna, hai, întreabă !

Degetele lui Ulise se încleștaseră pe lemnul scaunului. Își simțea gura uscată. Da, singur îi spusese lui Teoclimene că, dacă ar fi dorit într-adevăr să se întoarcă în patrie, fiica lui Zeus n-avea nevoie de brațele atîtor eroi. Dar fusese un simbol și, ca atare, cei căzuți îi dăruiseră sîngele lor. O furie cumplită îl încinse, coborîndu-i un văl roșu peste ochi. Evip își lăsă o labă pe genunchiul lui. Vălul roșu se risipi.

— De ce au murit, oare ? întrebă Ulise, și propriul lui glas i se păru mort.

Se făcuse, într-adevăr, tăcere ? Rar și apăsat, își auzea sîngele bătînd în vinele gîtului.

— Te-am iubit, Ulise, spuse încet Menelau. Și am iubit-o și pe Elena...

Baia palatului lui Priam se ivi pe masă și Ulise se stăpîni cu greu să n-o acopere cu trupul lui. Aruncă o privire către regină, dar mila îl cuprinse din nou la vederea femeii de două ori umilită, în frumusețea pierită, în demnitatea călcată în picioare. Cap de pasăre, spusese Menelau, și Ulise nu se putu opri să nu recunoască asemănarea Elenei cu o fermecătoare pasăre zgribulită.

— Mi-am ales iubirile, spunea Menelau. Ginerele lui Zeus, Ulise. Aș fi iubit-o pe Elena chiar șchioapă, chioară, aș fi iubit-o ciungă... Din fericire, n-a trebuit să mă silesc deloc. Amintește-ți-o așa cum a fost. O iubeați cu toții...

Nu știe.

— Am iubit-o cu toții, recunoscu Ulise.

O spuse cu ochii în ochii Elenei, fericit că-i putea face măcar darul cuvintelor. Violetul privirilor ei palpită, sclipi şi două lacrimi îşi croiră din nou drum prin stratul de fard ce-i acoperea obrajii.

— Pe tine, urmă Menelau, te-am iubit nu pentru viclenia sau înţelepciunea ta... n-am crezut niciodată în ele, Ulise... ci pentru că erai iscusit, asta da, şi făceai totul mai bine decît ceilalţi. Era de ajuns să ţi se spună ce să faci.

— Te-ai folosit de mine...

Glasul lui Ulise era blînd.

— A conduce. A şti ce să ceri de la fiecare.

— Recîştigarea Elenei. O faptă bărbătească. Simbolul dreptăţii înfăptuite. Apoi, o lume mai bună.

— Prostii, spuse Menelau. Cînd îţi auzeam cuvîntările îmi venea să mă rup în bucăţi, ca să nu izbucnesc în hohote de rîs.. şi chicoti săltîndu-şi sînii de femeie şi burţile. Dar încetă pe neaşteptate. Nimeni nu vorbea ca tine. Uneori pînă şi eu eram în stare să te cred...

Sînt dincolo de ură, de silă, descoperi Ulise. Dar unde mă aflu ? Nici măcar tristeţe.

— Vicleanul Ulise a fost şi a rămas un mare nătărău, zîmbi, proclamarea adevărului nemaisupărîndu-l şi nestîrnind în el nici măcar mirare. Dar nu mi-ai răspuns, Menelau. De ce au murit toţi morţii de la Troia ?

— Din pricina mea, a mea, spuse cu glas piţigăiat Elena.

Cerşea vina hecatombei. Ulise ar fi vrut să-i poată recunoaşte dreptul de a se împodobi cu suferinţa celor căzuţi cu gîndul la ea, dar Menelau nici n-o luă în seamă.

— Troia se îmbogăţise peste măsură şi bogăţia înseamnă putere. Printre altele, şi puterea de a împiedica ridicarea unei noi puteri.

— Un război ca atîtea altele, spuse Ulise, amintindu-şi de vorbele lui El-Melek.

Şi o perdea de minciuni. Frumoase. La minciuni ne pricepem. Paris şi mărul lui, Elena, chiar faptele sînt răstălmăcite. Îşi aminti de căderea Troiei, cîntată de Evip.

— Un război care a schimbat faţa lumii, spuse însă Menelau. Care a hotărît triumful Europei asupra Asiei. Şi zeii nu s-au lăsat înşelaţi... Chiar dacă Zeus a şovăit o vreme, a înţeles pînă la urmă că ne stă în puteri să-i dăruim mai mult decît troienii. Un tîrg. Pînă şi cu zeii. Firește, ginerele lui Zeus şi-a putut pleda cauza.

— Nu-l asculta, minte, şopti Elena. Din pricina mea, toată lumea ştie... sînt o căţea !

— Hazul e că urmaşii noştri vor gîndi, probabil, la fel, se înveseli Menelau. Bineînţeles că războaiele au nevoie de legende, ca femeile de sulimanuri. Nu m-aş mira aflînd că nepoţii nepoţilor noştri se încăpăţînează s-o cînte pe frumoasa Elena şi pe vicleanul Ulise. Pînă şi un porc bătrîn ca mine va fi pentru totdeauna slăvitul Menelau...

— Sînt frumoasa Elena, se bucură regina ridicîndu-se în picioare cu graţia celei de pe vremuri. Troia a căzut din vina mea. Priviţi !

Şi-şi dădu capul pe spate, aşteptînd şoapta înfiorată a viitorimii.

— Du-te şi te culcă, rosti plictisit Menelau. Urmaşii nu s-au născut... şi noi te cunoaştem prea bine.

Elena scoase un țipăt de pasăre rănită și, acoperindu-și fața cu mantia de purpură violetă, se repezi în sus, pe scări. Plecarea ei nestîrnind măcar uimire, Ulise înțelese că scena la care asistase se repeta destul de des. Dar, dacă mai găsi în el milă pentru prizoniera zbătîndu-se între zăbrelele unui adevăr pe care refuza să-l vadă, se înfioră la gîndul că de cîntecul Eurinomei răsunînd într-o dimineață în curtea palatului din Ithaca atîrnase ca viața lui să nu se desfășoare în hora acelorași fantasme.

— Și Troia s-a ridicat din ruine, spuse, amintindu-și de cuvintele lui Telemac din acea dimineață.

— Nu va mai fi niciodată decît un orășel oarecare, îl liniști Menelau. Exportînd cîntece, dansuri și găteli pentru femei. Toate bune și frumoase, dealtfel...

Tineri și strălucitori, eroii muriseră pentru Menelau, pentru puterea lui. Pentru ca, dintr-o Troie jugănită, marele rege să importe cîntece, dansuri și găteli pentru femei. Bune și frumoase, dealtfel.

— Visătorul meu Ulise, rosti Menelau de parcă i-ar fi citit gîndurile, lumea nu va mai fi cum a fost, ți-am spus. Dar schimbarea nu se petrece de pe o zi pe alta, cum ai crezut, o mare flacără purificatoare — apoi credință, dreptate, bărbăție și mai știu eu ce ți-ai putut închipui. Lumea a apucat pe un drum care o va duce, poate, unde vrei tu. Cîndva, și dacă va alege bine la toate răscrucile. Că vor fi nenumărate, Ulise... Dar ține minte, Troia a fost o răscruce, iar noi, înșelătorii și înșelații, morții sau supraviețuitorii, eroii unei cauze mari. Mai mare, cu siguranță, decît ți-ai închipuit vreodată. Și iată de ce numele noastre nu vor fi uitate.

Şi iată de ce, în visul meu, eroii erau tineri şi strălucitori, în ciuda lui Eupites şi a lui Polimel, în ciuda demenţei lui Pisistrate şi a acestui puhav Menelau. Paradoxal, dreptatea rămîne de partea Elenei. De partea mea.

Dar se cuvenea oare să se bucure ? Visătorul meu Ulise... făuritor de vise nobile şi mărginite ! Chiar dacă braţul şi mintea lui făcuseră ca Troia să se prăbuşească, pămîntul se cutremurase degeaba şi în van se clătinase cerul de larma glasurilor războinice, de vaier şi bocete. Zadarnic rătăcise ani de zile pe mare, zadarnic ajunsese acolo unde nici un om nu respirase înaintea lui. Vîntul nemărginirii îi răvăşise pletele, sarea adîncurilor i se prinsese de barbă. În ochii lui verzi năvăliseră privelişti nemaivăzute, păsări şi stînci, monştri şi scoici, auzise glasurile tunetului şi ţîrîitul ierbii, cîntecul Sirenelor şi răcnetul lui Polifem. Dar rămăsese măruntul rege domnind peste Ithaca, bolovan derizoriu răsărit din valuri, şi visele-i păstrau dimensiunile modeste ale insulei natale. Nu înţelesese nimic. Preţuise iluzii.

— Taci ? Mă dezamăgeşti, Ulise...

Oh, buzele însufleţite de o viaţă desfrînată, a lor, alta decît viaţa trupului robust de care se lipise în pîntecul calului de lemn. Mirosea atunci a sudoare, a rumeguş şi spaimă.

— Ai fost un zeu, Atridule.

— Mă chinceam totuşi pe vine deasupra haznalei, rînji Menelau.

Scîrbit, Ulise şopti :

— Mă întreb de ce te cobori în ochii mei...

Faţa lui Menelau se îmblînzi parcă. O mare nedumerire îi mări ochii.

— Acum, cînd mă întrebi, rosti el tărăgănat, îmi pun şi eu întrebarea. Poate că văzîndu-te din nou tînăr... Oricum, sînt lucruri pe care e timpul să le pricepi !

Sfîrşise cu un alt glas şi era din nou sigur de el. Iar privindu-i faţa congestionată de nenumăratele cupe golite la răstimpuri egale, Ulise fu izbit de asemănarea lui Menelau cu palatul pe care şi-l zidise. Aidoma regelui, palatul era, fără doar şi poate, măreţ. Dar Menelau se buhăise şi palatul se umflase şi el, ca şi cum tot ce devenise respingător în făptura Atridului i-ar fi dilatat încăperile şi pereţii, înfiltrîndu-se în pietre, în cărămizi, răzbătînd în podoabe. Totul era mult prea mare, atît de strălucitor încît obosea privirile şi sfîrşea prin a lăsa simţămîntul neplăcut al unui loc în care nu se trăia, ci se mima viaţa, o somptuoasă viaţă artificială, pe măsura imaginii pe care nişte ipotetici urmaşi vor trebui să şi-o închipuie. Hipertrofia era a viitoarei legende şi, comparîndu-şi din nou visele cu visul lui Menelau, Ulise măsură încă o dată deosebirea dintre aspiraţiile omeneşti şi vastele planuri ale marelui rege. Apoi, descoperind o stranie satisfacţie în contemplarea amănuntului, revelator pentru că nu putea fi controlat, privi îndelung neliniştitoarea, băloasa pulsare a buzelor nefireşti de roşii ale lui Menelau.

— E, într-adevăr, timpul, răspunse într-un tîrziu, atît de tîrziu încît, buimac, celălalt se strădui să-şi amintească despre ce era vorba.

Dar nu izbuti. Ameţit de vin, făcu un semn şi Eteoneu, care abia îşi mai ţinea ochii deschişi, se apropie de scaunul lui.

— La culcare, bolborosi regele. Ai grijă de oaspeți.

Apoi, ajutat să se ridice, sprijinit, părăsi sala. Unii dintre meseni adormiseră demult, alții se retrăseseră. Paturile lui Ulise și Teoclimene fură pregătite în fundul curții, sub un portic. Evip se făcuse nevăzut.

— Nici de față cu Pisistrate și nici aici n-ai scos o vorbă, spuse Ulise atunci cînd rămaseră singuri și se întinseră pe pieile de bou peste care fuseseră așternute stofe de preț, covoare și pături.

— Tu ești cel pornit să-și întîlnească tinerețea, răspunse Teoclimene.

Stelele tremurau deasupra țîrîitului neîntrerupt al cosașilor.

— Am vrut adevărul. Mi s-au dat adevăruri... Pînă și Paris avea, pesemne, adevărul lui!

— Toate se adună poate într-un singur Mare Adevăr, Ulise. Dar ai urechi pentru el?... Ascultă, cosașii scot toți același sunet.

— Sînt sătul de adevăruri, Teoclimene.

— De ce n-ai rămas în Ithaca? Ai plecat numai pentru a găsi o *anume* dreptate?

— Nu mai știu de ce am plecat. Și nu vreau să mai știu... Da, voiam să-mi dovedesc că am avut dreptate.

— Într-un fel, ai avut. Pînă la urmă, voi, naivii, aveți întotdeauna dreptate. Nu s-ar zice, așa-i? Fiecare generație scornește noi cuvinte pentru același țel, dar neamul vostru nu piere. Ba mai și schimbă lumea, Ulise.

— În folosul lui Menelau.

— Și el face parte din adevăr. Ca și minciuna.

— Minciuna e și ea un adevăr?

Îşi aminti de Elena, îşi aminti de anii lui din Ithaca şi nu mai aşteptă răspunsul. Teoclimene, dealtfel, nici nu răspunse. Cînd vorbi, întrebă în şoaptă:

— Cuţitul lui Astipil... e la tine? Şi, cum Ulise încuviinţă mirat, adăugă: Aşează-l lîngă mine, la vedere.

— Te crezi în primejdie?

— Cred în Evip. Apoi, învelindu-se cu pătura, mai spuse: După ce înţelegi adevărul cel mare, totul e să nu-ţi pierzi cumpătul. Să rămîi tu.

— Noapte bună, Teoclimene.

Adevăruri şi sfaturi. Şi consolarea Adevărului cu literă mare, apă şi foc într-o singură oală. Lumea. Prin care orbecăi de la naştere, căutîndu-ţi drumul. Şi cînd l-ai găsit, cînd în sfîrşit ţi se pare că l-ai găsit, calea triumfală se dovedeşte o biată potecă, iar ţinta, masca împodobită a unei ţinte ce cade pentru a te pune faţă în faţă cu o nouă mască, şi visele nu fac decît să sulemenească ţinta, măşti peste măşti, năluci strivite după ce ţi-au fost smulse din lumea dinăuntru şi aruncate în soarele care le-a dat iluzia mişcării. Teano... Pallas Atena, de ani de zile îi uitasem numele şi uite că-mi amintesc cum o chema pe fata din poiana amintirilor... Teano, Penelopa, Elena, Calypso, Nausicaa sau Regedet, ce-au fost, ce sînt oare dacă nu chipurile în care mi s-a părut că o regăsesc pe cea născută de mine, în mine, şi pe care n-o voi afla niciodată? Nesfîrşita căutare a femeii, a adevărului, a înţelepciunii. De îndată ce te opreşti, condamnarea la fericire: clipa de amăgire cînd, năzărindu-ţi că ai găsit, eşti în pace cu tine şi cu lumea. Clipa sau clipele, unii înţeleg mai greu — proştii, naivii,

mereu înşelaţii căzînd în capcanele căptuşite cu vorbe frumoase — dar, dacă ceva nu se frînge în adîncurile trandafirii sau vinete, roşii sau albastre, care le îngăduie să fie, pricep pînă şi ei. Cunosc atunci spaima, desigur, dezamăgirea şi sila, dar ce le rămîne dacă nu să caute mai departe, să orbecăie iar pînă la o nouă trezire, şi aşa mai departe, aşa mai departe, pînă la moarte ?

Cînd se trezi, într-o mare linişte, cuvîntul moarte îi răsuna încă sub frunte. Răsăritul poleia coloanele porticului, dar ochii i se opriră pe îngusta piramidă îndoliată a unui chiparos. Ce mai aştept ? De fapt, am ajuns la capătul drumului. Dacă Teoclimene nu se înşelase, capătul drumului era Telemac... Trebuia să se întoarcă în Ithaca.

— Încă nu, spuse Evip.

— De ce nu ?

— Drumul continuă.

— Crezi că mai am ceva de aflat ? Crezi că nu ştiu tot ?

— Nu ştii nici ce se întîmplă lîngă tine, răspunse Evip.

Şi, întorcînd capul, Ulise îl văzu pe Teoclimene întins pe spate. Avea ochii deschişi şi zîmbea, dar pieptul îi primise cuţitul lui Astipil pînă la plăsele şi, cînd îi atinse mîna, se înfioră. Mîna avea răceala rouei.

Tăcut, regele se ridică. În picioare, privi îndelung faţa prezicătorului. Acum, modelată într-o ceară galben-verzuie, semăna şi nu semăna cu faţa acelui Teoclimene care-l întovărăşise de la plecarea din Ithaca. În ciuda zîmbetului, acest Teoclimene

întins la picioarele lui alesese să fie închis în el şi aspru. Nasul i se subţiase, ochii priveau neînduplecat cerul.

— Aşadar, l-au găsit totuşi, spuse Ulise, întrebîndu-se dacă bătrînul plecase împăcat, aşa cum zîmbetul lui părea să adeverească. Apoi, uitîndu-se la Evip, se încruntă: Credea în tine, grifonule.

— Nu i-am înşelat încrederea.

Dar cuvintele căpătau anevoie înţeles. Gîndurile lui Ulise evocau umbrele lui Astipil, Eupites, Regedet, El-Melek, umbre cu trăsături deosebite, dar umbre toate, osîndite pentru vina de a-l fi întîlnit.

— Mi-a cerut să-i las cuţitul la îndemînă...

— Nu pentru el, rosti Evip.

Umbrele se destrămară.

— Şi-a prezis moartea ? şopti Ulise.

— Nu i-am înşelat încrederea, repetă grifonul. Ca de obicei, glasul lui era egal, lipsit de inflexiuni, neuman. L-am căutat pe omul răzbunării şi i l-am adus.

Cred în Evip. Teoclimene pregătise cuţitul pentru ucigaş. Voia să plătească şi alesese cuţitul lui Astipil. De asta zîmbetul. Dar asprimea ? Era doar a morţii care-i imitase trăsăturile în ceara galben-verzuie ? Şi deodată se întrebă dacă Teoclimene avea acum să prezică pentru umbre şi-şi răspunse singur că umbrele nu mai au viitor. Pe pajiştea cu asfodele trecutul e un lung prezent.

— Zei atotputernici ! şopti îngrozit Eteoneu.

Venise să vadă dacă oaspeţii regelui se deşteptaseră.

— Să fie un rug înalt, porunci Ulise. A fost un om bun.

Apoi, scoţînd cuţitul din pieptul prezicătorului, se îndreptă spre poartă. Evip îl urmă.

— Divinule, strigă Eteoneu.

Dar Ulise nu se întoarse.

6

Ieşiseră dintre zidurile Spartei şi mergeau de-a lungul Eurotasului, coborînd spre mare. Mai înainte, încă în vreme ce străbăteau cetatea lui Menelau :

— Cum de nu stîrneşti măcar uimire ? întrebase Ulise, nici un trecător nepărînd mirat că dă cu ochii de un grifon.

— Nu mă văd, răspunsese cu seninătate Evip. Mă arăt numai cînd vreau.

Apoi se certară din nou, Ulise repetînd că voia să se întoarcă în Ithaca, Evip răspunzînd că va avea el grijă atît de corabie, cît şi de ţintă.

Viile rugineau pe costişe. Era o toamnă dulce a împlinirilor, dar Ulise îşi simţea pustiite inima şi mintea.

— Nu mi-a mai rămas nimic. Nici măcar libertatea de a hotărî încotro mă îndrept.

— Singura libertate de care eşti lipsit e a renunţării.

— Am aflat de ajuns, nu crezi ?

— Nu, spuse Evip.

Şi Ulise simţi deodată vîntul. Sufla din spate şi-l împingea, silindu-l să-şi mişte mai repede picioarele, silindu-l să alerge. Frunze uscate i-o luau înainte, se rostogoleau în vîrtejuri de praf ca şi cum ar fi fost atrase de un uriaş sorb, de o gură nevăzută. Piuind, zbătîndu-se în zadarnice încercări de a se împotrivi şuvoiului, păsări înspăimîntate treceau deasupra capului lui. Un iepure i se izbi de picioare, sări într-o parte, dar fu tîrît de vînt. Alături de Evip, care sălta elastic contractînd şi destinzîndu-şi muşchii sub blana aurie, Ulise gonea într-un tunel de şuierături, de ţipete şi chiţăieli anonime. Vijelia neaşteptată îl orbea şi, cu braţele întinse, căuta zadarnic trunchiul unui copac de care să se prindă sau îndărătul căruia să se adăpostească. Apoi, fără veste, aşa cum se stîrnise, vîntul încetă, de parcă cineva ar fi legat la gură burduful din care ar fi ţîşnit.

Şi Ulise văzu că se află pe buza unei rîpe. Se însera. Apele rîului foşneau în vale. Cineva aprinsese un foc pe mal şi pata roşie părea un semn. Cum o potecă şerpuia pînă la liziera nisipoasă, Ulise începu să coboare. Avea în urechi vacarmul abia potolit şi-n tot trupul o oboseală dureroasă, de parcă s-ar fi luptat cu o armată întreagă şi, clătinîndu-se, ar fi presimţit că intră într-o oază de pace.

— Nu te apropia.

Era glasul unei femei, un glas bătrîn. Ghemuită lîngă foc, femeia îi întorcea spatele. Liziera nisipoasă era presărată cu trupuri strivite, printre care recunoscu un iepure, şobolani de cîmp, o vulpe. Unele vietăţi căzuseră pesemne în apă, ciulinii

şi frunzele pe celălalt mal. În ce-l privea, Evip se oprise la vreme.

— Un iepure, spuse Ulise. Îl jupoi şi-l mîncăm împreună.

Dar femeia nu se mişcă şi nu-i răspunse. Ridicînd din umeri, regele se apucă de treabă. Mai întîi spălă îndelung cuţitul lui Astipil, frecîndu-l şi cu nisip. E doar un cuţit... ştia însă că nu era un simplu cuţit. Se simţi privit de ochii negri ai centaurului, de ochii verzi ai prezicătorului şi se întrebă dacă umbrele lor ştiu într-adevăr că se află pe malul unui rîu, unde spintecă un iepure cu arma care-i străpunsese. Clătinînd din cap, curăţă carnea de pe oase. Apoi spuse :

— Am nevoie de foc.

— Ia flacără, dar fă-ţi focul tău.

Evip tăcea. Ulise adună crenguţe uscate şi lemne uitate de apă, luă flacără şi aprinse un foc. Trecu prin faţa femeii, dar era toată acoperită cu o mantie cenuşie, avea gluga trasă şi-şi lăsase bărbia în piept, aşa că nu-i văzu chipul. Crenguţele luaseră foc. Îl hrăni întruna, puse pe foc şi oasele, apoi fripse carnea.

— Mogîldeaţă cu glas de femeie, nu vrei să mănînci ?

— Te-am înţeles, zise femeia. Te-am înţeles de cum ţi-am auzit paşii. Dar *mie* mi-e milă, auzi ?

— Milă ? De cine ?

— De voi. Toţi la fel... N-ai să te laşi, aşa-i ? Acum, dacă ţi-ai pus în gînd, n-ai să te laşi.

Ulise se aşeză. Oboseală şi dezamăgire, gust al cenuşii (numele tău e zădărnicie). Sila şi ura şi neputinţa îl năpădiseră dintr-odată, ca şi cum de la tălpi, suind prin coloanele picioarelor, l-ar fi

umplut o mîzgă neagră, i-ar fi prins pîntecul şi pieptul şi gîtul, gata să se reverse acum pe gură, pe urechi, pe nări, făcînd să sară dopurile sticloase ale ochilor pentru a curge lînced din gavănele lor, noroi gras, puturos, pe care nimeni şi nimic nu-l mai putea stăvili.

— Aş vrea să mă las, şopti.

Dar :

— Minţi, şuieră glasul dogit. Mă minţi pe mine, aşa cum te minţi. N-ai să te laşi.

Vorbe. Încă. Mereu şi mereu... Aşa că rosti moale :

— Poate că ai dreptate. Deşi dezgustul...

— Dezgustul ? strigă însă femeia.

N-ar fi crezut-o în stare de atîta putere. Sub mantia cenuşie trupul se îndreptase, se încorda.

— Ia şi mănîncă, spuse împăciuitor.

Dar, fără a se ridica, femeia se răsuci atunci pe loc, ajutîndu-se cu mîinile şi cu picioarele acoperite de pulpana mantiei. Avea gesturi sacadate şi, ca nişte capete, genunchii îi împungeau postavul prăfos. De sub gluga care-i ascundea faţa ieşea un geamăt întretăiat. Descinsă de pe un alt tărîm, neomenească, se zbuciuma între focurile aprinse pe mal.

— Ce urmăreşti ? Ştiu ce urmăreşti, răsună glasul bătrîn. Asta !

Şi, făcîndu-i faţă, femeia îşi zvîrli capul pe spate. Gluga lunecă. Totodată braţele îi zvîcniră de sub faldurile mantiei. Şi Ulise văzu solzii livizi şi rănile, nasul mîncat şi cioturile mîinilor.

— Nu asta am vrut, spuse cu blîndeţe, mirat că nu se simte răscolit de oroare, ci doar de imensa milă pentru blestemul ce lovise femeia necunoscută.

Față de Elena am fost la fel, otrăvit de milă. Știam odinioară ce e mila ?

Dar nefericita îl înfruntă cu ură :

— Minți ! Toți, toți... vă știu. Pînă la capăt, cu prețul suferinței voastre, cu prețul suferinței celorlalți. Numai să aflați, să vedeți. Privește ! am fost ca tine și nu știam ce moarte coace în mine, mai cumplită ca toate morțile. Privește. Acum putrezesc pe picioare. Cască ochii, satură-te privind. Bucură-te că nu ești și tu la fel...

— Sînt la fel, spuse rar Ulise. Dar nu se vede încă.

Încremenită, femeia îl privi lung, cu o sălbatecă speranță. Pentru o clipă păru să reînvie.

— Nu, spuse ea apoi, nu se vede.

Și începu să plîngă. Focurile descrescuseră, din rîu urcau fuioare de neguri.

— Cum te cheamă ? întrebă Ulise pentru a-i abate gîndurile și, cînd ea răspunse printre hohote : Briseis..., regele se simți strîns într-o tunică de gheață și-și auzi dinții scrîșnind.

Albă, Briseis în cortul lui Ahile... Prădînd Hrisa, Agamemnon pune mîna pe Hriseis, fiica preotului Hrises. Cînd acesta vine s-o răscumpere la corăbii, regele regilor îl alungă. Dar Zeus trimite ciuma în tabără și Agamemnon e nevoit s-o înapoieze pe Hriseis, luîndu-i-o în schimb lui Ahile pe Briseis. Cearta cu Ahile. Mînia și retragerea Mirmidonului în cort... Soare, totul se petrecea în soare și erau tineri și strălucitori pînă și în sudalme, zei nărăvași, egoiști, sub zidurile Troiei.

— Briseis, repetă Ulise. Și Agamemnon te-a luat cu el la Argos...

Fulgerător, gluga acoperi faţa sluţită şi glasul femeii tremură :

— M-ai cunoscut ?

— Nu, minţi Ulise. Dar cine n-a auzit de Briseis ?

— Ciudat, eşti încă tînăr.

— Tata a luptat la Troia.

— Aşa... Ei bine, da, Agamemnon m-a dus la Argos. Ahile murise... Dar am fost răzbunată. Cu ochii mei l-am văzut pe Atrid răpus, zbătîndu-se în năvodul zvîrlit de Clitemnestra. Răcnea ca o fiară şi-mi vîrîsem unghiile în palme ca să nu chiui, îmi încrucişasem picioarele ca să nu joc... Egist era şi el un ticălos, dar pentru mine rămîne bărbatul care l-a răzbunat pe Ahile. Căci l-am văzut pe Agamemnon mort şi însîngerat şi am înălţat mulţumiri zeilor. Apoi...

Însufleţirea o părăsi şi Briseis păru că se ghemuieşte, se strînge în ea însăşi.

— Apoi ? şopti Ulise.

— Clitemnestra n-avea ochi să mă vadă, dar Electra a fost bună cu mine. Ore întregi plîngeam împreună. O lăsam să vorbească de Agamemnon ca să-i pot vorbi de Ahile... Şi a venit Oreste. Ştiam ce plănuiau şi am tăcut. Între timp îl cunoscusem pe Egist, era la fel de desfrînat ca Agamemnon... Dar cînd s-a prăbuşit sub loviturile lui Oreste mi s-a ivit pe faţă prima pată. De atunci rătăcesc şi fug de oameni. Nimeni nu-şi mai aminteşte de alba Briseis, pînă şi mie îmi vine greu să cred că Ahile m-a iubit şi că a fost o vreme cînd căpeteniile lumii greceşti s-au certat din pricina mea...

Tăcut, Ulise înfipse cuţitul într-o bucată de carne şi i-o întinse. Bătrîna o apucă, ferindu-se

să atingă arama. Şi mîncară, între cele două mormane de jăratec.

— După amar de ani, zise într-un tîrziu Briseis, eşti primul om care s-a dovedit bun cu mine. Nu vreau să ştiu cine eşti. Dar împlineşte-mi o ultimă rugă.

Pornit din mogîldeaţa cenuşie, glasul dogit se ridica monoton şi Ulise încerca zadarnic să-l lege de amintirea iubitei lui Ahile. Mereu îmbujorată, fata avea o aluniţă în colţul ochiului stîng. O trestie albă cu o coamă de păr negru... N-o va mai vedea decît sub înfăţişarea cumplită pe care Moira i-o hărăzise. Nimic din ce fusese nu mai era, vremea soarelui apusese pentru totdeauna, iar adevărul vorbea cu glasul spart ce răsuna acum pe un mal nisipos, la mii de stadii de mormîntul lui Ahile. Unde-i Ahile ? Iubite, mi-e lene...

— Nu spui nimic, rosti jalnic Briseis şi Ulise îşi dădu seama că n-o mai ascultase.

— Iartă-mă.

— Te rugam să-mi iei viaţa, spuse simplu Briseis. Eu nu sînt în stare.

Astipil. Teoclimene. Un iepure. Şi acum Briseis... Singurul care nu voise să moară era Astipil, deşi se ştia condamnat. Teoclimene pornise în întîmpinarea morţii, iepurele apucase să moară. Briseis era o moartă vie. Ce gînduri îmi trec prin minte ? Oameni şi iepuri... Privi cuţitul. Şi mereu şi mereu, ca un val legănat sub frunte, cîntecul Eurinomei : Unde-i Ahile ? Iubite, mi-e lene...

— Pentru Ahile, spuse Ulise. Pentru tabăra de pe plajă şi pentru cei tineri şi strălucitori sub soarele Troiei.

Se ridică în picioare. Încet, stăpînindu-şi un hohot de plîns, se ridică şi Briseis. Şi-şi desfăcu mantia, la piept.

— Pentru alba Briseis, mai spuse regele, înfigînd cuţitul.

Şi bătrîna rămase o clipă în picioare. Buzele i se mişcară. Şopti :

— Om... bun...

Apoi i se muiară genunchii şi căzu ca o păpuşă de cîrpă. Iar lui Ulise i se păru că sîngele lui se scurge în nisip şi că trupul nu-i mai e decît învelişul foşnitor, tăinuind un gol pe care nimic nu-l va mai putea umple. Fără a-şi lua privirile de la mormanul care fusese Briseis şi din care doar mîinile răsăreau, ca două cioturi cenuşii, îşi spuse că murise atît de uşor pentru că era pe trei sferturi moartă şi pentru că celălalt sfert tînjea demult după moarte. Şi-şi mai spuse că şi locul lui era în pajiştea cu asfodele, printre cei în mijlocul cărora se visase.

— Putem pleca, spuse Evip.

Atunci, întorcîndu-şi capul, Ulise îl privi.

— Ştiai. De asta m-ai adus aici.

— Putem pleca, repetă Evip.

— Cîţi morţi o să mai las în urmă ? Eşti în stare să înţelegi că fiecare dintre ei pleacă ducînd şi cîte ceva din mine ?

Dar Evip nu se osteni să răspundă. Ridicîndu-se pe labele dindărăt, bătu din aripi. Toate bucăţile de lemn de pe liziera nisipoasă se puseră în mişcare şi se adunară într-o stivă, apoi, sub ochii lui Ulise, trupul înfăşurat în mantia cenuşie se ridică, pluti şi se lăsă peste stiva sărăcăcioasă. Îndată cele două grămăjoare de jar zburară, tăciunii in-

candescenți se înfipseră în interstițiile lemnelor și, peste puțin, limbile de foc începură să salte.

— Putem pleca, spuse pentru a treia oară Evip.

Și porniră în josul rîului, urmîndu-și drumul spre mare.

— Ai noroc, rîse marinarul arătîndu-și dinții, albi ca albul ochilor lui. În rest, toată fața îi era mîncată de o barbă neagră care-i invada pomeții, fruntea îngustă abia i se zărea printre lațele coborînd pînă în dreptul sprîncenelor, chiar și pe nas îi creșteau peri negri. Nu tragem niciodată aici, dar ni s-a stricat apa...

— Încotro porniți ? întrebă Ulise, cu ochii la corabia oprită ceva mai încolo, în larg.

Semăna destul de bine cu butoiul lui El-Melek, doar că era mai puțin butucănoasă. Alungit, trupul corăbiei se ridica la pupă într-o curbă grațioasă, sfîrșind cu o sculptură înfățișînd gîtul și capul unei păsări de mare.

— Ne întoarcem în Lemnos.

Păcat, vru să spună Ulise. Aveam treabă tocmai în partea cealaltă, în Ithaca. Dar se auzi rostind :

— Se potrivește numai bine. Vin cu voi.

Și, încredințat de zădărnicia oricărei împotriviri, se suflecă și intră în valuri. Căpitanul, un bărbat vesel pe nume Orsiloh, îi luă sulița și o culcă pe punte, apoi îl întîmpină prietenește.

— Mă bucur că vii cu noi. Așa o să mai am și eu cu cine schimba o vorbă... Venim tocmai din Corcyra și mai avem în față un drum lung.

— Ați oprit cumva și în Ithaca ?

— Bineînțeles. Se zice că bătrînul Ulise e încă verde.

Orsiloh părăsise Ithaca înaintea lui. Atunci, lăsîndu-l pe căpitan să-şi vadă de treburi, se rezemă de balustradă. Nimeni nu părea să-şi fi dat seama de prezenţa lui Evip, deşi grifonul se afla lîngă el.

— Încotro mergem ? întrebă în şoaptă.

— La Troia.

O neliniştе bucuroasă şi, pentru o clipă, totul fu altfel, totul fu la fel, şi Ulise cel de cu ani în urmă se îndreptă spre Troia. Prin faţa ochilor i se învălmăşeau corăbiile flotei greceşti, Agamemnon şi Menelau, Ahile şi Nestor şi Aiax şi Diomede, soare, soare şi clinchet şi sclipăt şi rîsul nepăsător, mirosul curelelor... închise ochii şi pînă şi glasurile celor de pe corabie fură glasuri de odinioară, Polites, Euriloc, Perimede... o, zei, încrederea şi certitudinile unei tinereţi entuziaste, agresive şi certăreţe, pînă şi Elpenor, pînă şi Eupites, toţi tineri şi strălucitori în drum spre Troia, ha-ha, spre Troia cea sulemenită, cuib de fătălăi mai deprinşi cu dansurile decît cu spada, se zice că pînă şi bărbaţii umblă acolo înfăşuraţi în năframe cu ciucuri şi-şi leagănă şoldurile în mers, bietele troiene, lasă că venim cu tot ce trebuie, n-am uitat nimic acasă, băieţi, un cîntec pentru regele Ulise...

— Un cîntec pentru regele Ulise !

Deschise ochii. Al cui fusese glasul ? Orsiloh se îndrepta spre el rîzînd cu toţi dinţii, dar o ceaţă părea să-i stăruie pe faţă, trăsăturile nu i se vedeau şi ceva se zbuciuma sub masca de aburi. Opintit pe cele două lopeţi ale cîrmei, marinarul în picioare la pupă avea şi el un văl pe faţă, iar puntea e plină de oameni mascaţi.

— Orsiloh ! strigă Ulise, dar ceaţa se destramă fără veste şi Orsiloh nu mai e Orsiloh.

Ne-a luat cu el Ulise la Troia...

cîntă acum Polites, tînăr şi strălucitor.

La Troia, la Troia...

urlă corul (Euriloc, Perimede, Elpenor şi toţi ceilalţi), iar Ulise se clatină tremurînd, gîfîie, răcneşte :

— Evip !

— Evip ! Evip ! încuviinţează corul. Cîntă cu noi !

Ne poartă peste valuri...

hîrîie Evip, iar corul reia :

La Troia, la Troia !

Era noapte şi s-a făcut zi şi soarele e soarele de atunci, agresiv, entuziast şi tînăr. Sfinte umbre, fie-vă milă, Ulise se clatină şi lacrimile îi şiroiesc, se pierd în mătura bărbii, nu vă jucaţi cu mine, atîta fericire nu încape într-o inimă de om, sînt un om, prieteni, iubiţilor, n-aş da nălucirea asta pe tot aurul lui Menelau, plecaţi, rămîneţi, străpungeţi-mă cu spadele voastre şi luaţi-mă cu voi acolo unde au coborît Astipil, Teoclimene şi Briseis, dar alte cuvinte se adună, gîlgîie, bolborosesc în gîtlej şi Ulise le scuipă deznădăjduit, strigă :

— Evip, încetează !, Oh, încetează...

— Nu-i place, spune Evip. Ştiţi că nu-i place. De ce mă tot puneţi să cînt ?

L-au înconjurat cu toţii (am să-mi pierd minţile) şi Polites (dragul, bunul meu Polites) i-a pus mîna pe braţ. O mînă caldă, puternică.

— Ulise...

— Nu-i cu putinţă, Polites. Se sileşte să-şi stăpînească tremurul glasului, cu dosul palmei şi-a zvîntat obrajii. Înţelegi, ştiu foarte bine...

Dar vorbele nu se lasă rostite, nu-i poate spune că ştie cum a murit, că se afla pe punte cînd Scilla

l-a înşfăcat împreună cu încă cinci marinari şi i-a devorat pe insulă, sub ochii lui, la intrarea peşterii.

— Cred că nu te simţi bine, spune Polites. Du-te şi te întinde, slăvite...

— Dar Evip ? strigă Ulise. Ce caută Evip pe corabie ?

— E mascota noastră. Ai uitat cum l-ai găsit într-o dimineaţă pe muntele Nerit şi cum te-a urmat ca un căţelandru ?

Învins, Ulise încuviinţează, dă din cap.

— Eupites, mai porunceşte Polites, ajută-l pe rege.

Şi Eupites, tînăr, se arată cu măturoaiele sprîncenelor lui de sub care ochii fug într-o latură.

— Astipil, spune Ulise.

— Cum ? Sprijină-te de umărul meu, mărite rege.

Toate bucuriile îmi sînt otrăvite. Singur dintre toţi, ştiu. Să ştii. Să taci. Asta simţeai întruna, Teoclimene ?

— Nu mai e nevoie, Eupites. Mă simt mai bine. Du-te.

— Cum doreşti, slăvite.

— Eşti un ticălos, Evip.

Sînt singuri. Ceilalţi s-au dus la rosturile lor sau joacă arşice lîngă catarg.

— Niciodată mulţumit, se supără Evip. Am vrut să-ţi fac o plăcere.

Îmbufnat, se retrage, se lungeşte pe punte. Coada îi biciuieşte scîndurile. Şi Ulise îşi spune că l-a certat, poate, degeaba. A făcut totul cum nu se poate mai bine, toată marea e înţesată de corăbii, umbre de corăbii, dar dacă s-ar apropia şi ar sări pe puntea uneia dintre ele l-ar găsi acolo,

de ce nu, pe Menelau cel de pe vremuri, pe Nestor sau pe Ahile. Îngrozit, se întreabă ce i-ar spune unui Menelau în care nu va putea să nu-l vadă pe cinicul obez de care se despărţise de două zile, unui Nestor căruia înţelepciunea nu-i folosise la nimic, unui Ahile a cărui Briseis o înjunghiase cu o zi în urmă. Dar Ahile nici n-a apucat s-o cunoască. Anii se încalecă, trecutul e viu aici, vraja lui Evip a despicat o falie în timp şi iată-mă pornind pentru a doua oară spre Troia, tînăr ca Ulise, bătrîn ca Ulise, totul e din nou ca odinioară, cînd marea şi flota, oamenii şi regii erau una.

Doar el şi Troia nu mai sînt la fel. Deşi se apropie unul de alta, atîta vreme cît îi mai despart o mie de paşi, o sută de paşi, zece, trebuie să alunge amintirile. O bucurie mincinoasă, bineînţeles, şi şubredă, dar nu toate bucuriile sînt mincinoase şi nu ne încîntă oare numai pentru că nu ştim cît sînt de şubrede? La capătul drumului, Troia, ultima confruntare. Pînă la ea, nu-mi spulbera, lucidă Atena, sfîşietoarea minciună a visului îngăduit numai pentru că tu m-ai întinerit şi mi-ai redat aurul din plete şi vigoarea braţelor.

— Iartă-mă, Evip, spune Ulise apropiindu-se de grifonul care-şi rumegă supărarea. Ca întotdeauna, ai dreptate. Îţi mulţumesc.

— Omule Ulise... răspunde Evip, şi regele nu ştie dacă a pus în cuvinte dispreţ sau compătimire.

Dar nu mai are ochi pentru Evip. E tînăr cu ceilalţi şi-i vine să rîdă prosteşte ca Elpenor cînd vîntul îi bate în faţă şi corabia sare peste valuri ca un delfin, pentru că îşi simte faţa udă şi buzele sărate, dar mai ales pentru că se află acolo, în drum spre Troia, spre Troia unde Elena îl aş-

teaptă s-o scape de Paris şi unde se va bate în aşa fel încît numele lui va răsuna în toate limbile pămîntului.

— Prieteni, strigă, vom zări curînd în dreapta insula Afroditei. Să ne spălăm pe mîini şi să înălţăm rugăciuni zeiţei.

Şi toţi se spală pe mîini, iar cînd trec prin dreptul Cytherei o slăvesc pe aceea care le-a prilejuit bucuria de a înfrunta depărtările şi de a purta un război ce va rămîne în amintirea oamenilor.

— Elpenor, întrebă apoi Euriloc, ce faci de cum intri în cetatea lui Priam ?

— Întîi şi întîi ? Trag un chiot...

Şi rîde, şi din nou rîd cu toţii şi, ca nişte animale tinere, se hîrjonesc pe punte. N-au nevoie să-şi vorbească, se înţeleg din priviri. Ştiu că lumea întreagă le urmăreşte înaintarea pe marea Egee (cea mai mare flotă care a înfruntat vreodată valurile), ştiu că dreptatea e de partea lor (au pornit s-o readucă pe Elena în palatul lui Menelau), ştiu că trăiesc marea aventură din care se vor înapoia încărcaţi de glorie (dar şi de pradă, ceea ce, bineînţeles, nu supără pe nimeni). Fiecare visează prima luptă, primul troian pe care îl va despuia de arme şi podoabe, clipa cînd va năvăli în cetatea cucerită pentru a face tot ce-i trece prin minte, cruţînd sau ucigînd, siluind, jefuind, dînd foc într-o dezlănţuire fără oprelişti, pe zei ! numai gîndul ăsta te face să-ţi pierzi minţile şi umbli ca un leu în cuşcă gemînd de nerăbdare, tremurînd de nerăbdare, mai repede, trageţi de vîsle, urniţi lada asta care scîrţîie din încheieturi şi pare încleiată pe valuri, la capătul drumului sînt luptele

Troiei, aurul Troiei, femeile Troiei, tot ce se zbate în visele noastre şi face să fiarbă sîngele în cazanele de bronz ale trupurilor gata să plesnească...

Atunci cînd nu mai poate îndura, cîte unul se repede, izbeşte la întîmplare şi lupta se încinge, otgoanele şi nodurile muşchilor se umflă, iar braţele strîng, trupurile pîrîie, tălpile izbesc scîndurile şi buhaii gîfîie leoarcă de sudoare, se rostogolesc pe punte şi se descleştează într-un tîrziu, buimaci, rînjind uşuraţi.

Fecioară Atena, ia-mi gîndurile celuilalt Ulise, se roagă regele, dar Atena nu-l aude şi, printre ai lui, tineri şi strălucitori aşa cum i-a visat, tînărul Ulise trece stînjenit şi singur. Nu-i recunosc, sînt alţii... E cu putinţă ca Evip să se fi înşelat ? Să le fi înviat trupurile fără să le poată dărui adevărul simţirii, al gîndurilor ?

— Perimede, bunul meu Perimede, de la Elpenor nu mă aştept la nimic de seamă, dar ce ai să faci tu, o dată pătruns în Troia ?

— L-ai auzit ? O să chiuie... şi Perimede rîde, bătîndu-se cu palmele peste pulpe. Apoi, serios deodată : M-am gîndit mult. O să fiu cu băgare de seamă. Nu scap o casă. Le cercetez pe rînd şi-mi aleg trei... nu, cinci fete. Cele mai frumoase. Aici e aici, în zăpăceala iureşului te poţi înşela... E greu să-ţi păstrezi sîngele rece, ştiu, dar eu am să aleg cu grijă. Cele mai frumoase fete din Troia, divinule. Numai pentru mine. Ce zici ?

— Fete frumoase găseşti peste tot, Perimede.

— De-ale noastre ?... E vorba de troiene, slăvite ! şi glasul i se pierde într-o şoaptă umedă : Se spune că ucenicesc de mici într-un templu al

Afroditei. Învață de zece ori cîte zece feluri de a iubi, n-ai auzit ?

Dintr-o lume a viitorului, care numai pentru Ulise e trecut, șoapta lui Eupites, tulbure, pătimașă, răsună pe punte : Femei... și tripiede de aur... Iar văzînd zîmbetul înțelegător al lui Astipil, Ulise repetă înmărmurit :

— Tripiede de aur...

— Bine, am să fac eu destule fapte vitejești pentru ca nimeni să nu mă uite la împărțirea prăzii, îl încredințează Perimede. Dar cinci fete, înțelegi, cele mai frumoase din Troia...

E roșu la față și zîmbetul care-i umezește buzele e zîmbetul lui Menelau. Evip nu s-a înșelat niciodată. Și dacă, totuși, de data asta ?

— Amintește-ți, Perimede. Dreptatea... o lume mai bună...

Cuvintele i se sleiesc pe buze și, sub privirile celuilalt, Ulise e acum la fel de roșu. De rușine.

— Fără îndoială, spune repede Perimede. Ce, parcă nu știm ? Ne-ai vorbit de atîtea ori... Elena... și toate celelalte... bum să nu !

Apoi se repede spre Euriloc și amîndoi șușotesc, trăgînd cu coada ochiului către Ulise, mereu mai străin și mai singur. Ciudată răzbunare, Polifem !... Viclesugul din viitor se întoarce împotrivă-mi, din trecut. Nimeni. Acum, într-adevăr, sînt Nimeni.

— Nu te necăji, spune însă Polites apropiindu-se. Eram de cealaltă parte a catargului și v-am auzit. Nu-l știi pe Perimede... ?

— Nu, șoptește Ulise. Are fața trasă și-și mușcă buzele. Și toți ceilalți... Dragul, bunul meu Polites, îți dai seama ?

— Trebuiesc ţinuţi în frîu, slăvite. Nu-s nici mai buni, nici mai răi decît atîţia alţii.

— Nu mai am încredere, Polites...

Dar inima-i e deodată fierbinte şi valul de căldură îi cuprinde pieptul, se răspîndeşte în trupul tînăr înainte ca Ulise să-şi fi dat seama că nu mai e singur.

— Nu ţi le mai pune pe toate la inimă, adaugă Polites. O să fie bine, ai să vezi... şi din nou regele nu-i poate spune că ştie cum au să fie toate şi nici că îi mulţumeşte de dincolo de perdeaua mînjită a treizeci de ani pentru că el, Polites, nu l-a dezamăgit.

— Dragul, bunul meu Polites...

— O lume mai bună, visează acum Polites. Dreptate... Face să lupţi, Ulise, şi face să trăieşti !

— Dar să mori ?

— Nu murim noi cu una, cu două ! Rîsul lui Polites mătură puntea, goneşte peste marea înspumată. Am în mine o poftă de viaţă că ar ajunge pentru încă douăzeci...

Dar undeva, în peştera unui viitor, pîndeşte Scilla, monstrul cu şase gîturi cît şase şerpi purtînd şase capete, şase boturi cu cîte trei rînduri de dinţi. Numai o asemenea iasmă a putut zdrobi vigoarea lui Polites. După Troia, după toate încercările din vremea întoarcerii.

Simţind că nu mai poate înfrunta privirile strălucitoare, Ulise îşi întoarce faţa. Şi umbra severă a lui Teoclimene se înalţă din valuri.

Corăbiile lunecă printre insule, din cînd în cînd opresc şi marinarii coboară, pe rînd, după hrană şi apă proaspătă. Ulise i-a însoţit prima dată şi a încercat zadarnic să-i înfrîneze atunci cînd, la mar-

ginea unei păduri, au dat peste o mică așezare. Acum rămîne pe punte și se retrage de îndată ce oamenii întorși de pe uscat își povestesc isprăvile. Așa se vor purta și la Troia. Nu le poate vorbi despre Circe, vrăjitoarea care îi va preface în porci, nici despre insula Soarelui unde, neținînd seama de rugămințile lui, vor ucide boii lui Apollo și-și vor atrage astfel mînia lui Zeus, care le va trăsni corabia, îngăduindu-i numai lui să ajungă pe insula lui Calypso.

Toate se vor petrece mult mai tîrziu, pe lungul drum al întoarcerii și, timp de ani de zile, Ulise avea să creadă că era vorba de întîmplări nefericite, iscate de ura pe care i-o purta Poseidon. N-am știut cu cine am părăsit Ithaca. Dar un gînd îl urmărește, otrăvindu-i ceasurile, faptul că nu-și dăduse seama cine îi erau tovarășii nu însemna oare că fusese deopotrivă cu ei ? Privindu-i acum, cu o milă în care intră un dram de silă, își simte sufletul sfîșiat. Atît de rar, și doar lîngă Polites mai încearcă fericirea contopirii cu tinerețea lui regăsită, încît se surprinde dorind să ajungă mai repede la Troia, numai pentru că ținta înseamnă sfîrșitul călătoriei.

Într-un rînd, rezemat de catarg, își amintește cum demult, în copilărie, Laerte îi pusese o dată în brațe un mare pachet verde, legat cu rafie. Se apucase să-l desfacă și înlăturase mai întîi o uriașă frunză de brusture, care acoperea o altă frunză, roșie. Tot mai nerăbdător, despăturise frunze de toate soiurile și petice de țesături sclipitoare. Pachetul se micșora văzînd cu ochii și el tot mai despuia înveliș după înveliș. Îi trecu prin minte că Laerte făcuse o glumă dîndu-i pachetul, dar regele

de atunci al Ithacăi nu-l slăbea din ochi şi Ulise nu îndrăzni să se oprească înainte de a desface şi cea din urmă frunzuliţă, care învelea o boabă străvezie. Nedumerit, o duse la gură. Era amară.

— Ţine minte. Ai să fii rege. Adevărul se ascunde sub învelişuri amăgitoare, dar e ades amar, spuse Laerte, căruia îi plăcea să vorbească în pilde.

Rezemat de catarg, Ulise zîmbeşte. Căci pilda lui Laerte învie prea tîrziu : regele are acum nu gura, ci sufletul amar.

— Prost a fost iscusitul Ulise, îi spune mai apoi lui Evip, care-l priveşte ţintă cu un ochi de aur şi de sînge.

Grifonul rosteşte din nou :

— Omule Ulise... şi nici acum nu se poate şti dacă glasul lui poartă compătimire sau dispreţ.

Au lăsat în urmă furtuni, fapte la care regele n-a luat parte şi pe care preferă să nu le afle. Apele albastre clatină corabia ca o doică legănînd un prunc.

— Pămînt în stînga ! vesteşte Elpenor din vîrful catargului şi Ulise recunoaşte cel dintîi coastele insulei Tenedos, al cărui nume nu spune încă nimic nimănui, deşi îndărătul ei se vor ascunde corăbiile flotei greceşti atunci cînd troienii vor descoperi pe ţărm uriaşul cal de lemn.

Forma stîncilor e cea rămasă în amintire. Pe punte, regele le vede apropiindu-se şi, spunîndu-şi că ele, măcar, sînt aşa cum le ştia, se simte din nou aproape de Teoclimene. În tot timpul călătoriei, asemenea prezicătorului, a trebuit să înăbuşe în el amintirile din viitor. Ar vrea să se gîndească la asta mai pe îndelete, şi-a mai spus cîndva că

taina prezicătorilor nu ține, poate, decît de darul lor de a retrăi un trecut ce revine periodic, ascultînd de aceeași lege a rotirii ce perindă căluțul de lemn la anume răstimp prin fața celui ce privește goana călușeilor, dar era obosit atunci și totul se petrecea într-o tulburare a minții, acum e altfel, știe, se gîndise la Parce, la împrejurările, cîteva, reluate și refolosite la nesfîrșit pentru că oamenii n-au răgazul să-și amintească, trăiesc puțin, lui însă i-a fost dat să vadă căluțul de lemn rotindu-se de două ori, așa că știe și cum arată și pe unde va trece și ar putea prezice viitorul, dacă n-ar fi încredințat că e uneori mai bine ca oamenii să nu afle ce îi așteaptă... și uite că a ajuns la vorbele lui Teoclimene, care nu voia să-i destăinuie tîlcul macilor din vis, ai macilor veniți pe mare, cu care îl împodobise femeia cu fața acoperită. Ce împrejurare se repeta atunci, cunoscută lui Teoclimene, pentru ca bătrînul să-i poată prezice crima lui Telemac ?

— Privește, mărite rege... strigă Polites de la celălalt capăt al punții și, cum se grăbește să se apropie, fîșii de neguri i se vălătucesc pe față.

Toate capetele au dispărut iarăși pe după glugile de aburi, destul de străvezii pentru a trăda frămîntarea zvîcnită de sub ele. Și, liniștit acum, cu un amestec de ușurare și de tristețe, Ulise recunoscu fața blajină a lui Orsiloh și glasul lui întregind fraza începută de Polites :

— ...ai ajuns.

Ulise întoarse spatele stîncilor din Tenedos. Dincolo de fîșia de coastă, o cetate cu ziduri mai scunde decît își amintea. În zare, pe malul Helles-

pontului, movila de piatră ce acoperă urna de aur lucrată de Hefaistos şi în care osemintele şi cenuşa lui Ahile sînt amestecate cu rămăşiţele lui Patrocle, albeşte în soare.

— Da, Orsiloh, spuse Ulise. Am ajuns la Troia. Şi glasul i se frînse.

7

Se despărţiră schimbînd vorbe frumoase, Orsiloh neostenind să-i mulţumească cinstitului Castor pentru plăcutele convorbiri din timpul călătoriei. Ulise se uită la Evip, dar grifonul părea de piatră. Trecuse de prînz. Cu suliţa în mînă, Ulise atinse ţărmul Troiei. Şi un nor acoperi soarele cînd regele se îndreptă cu paşi mari spre locul unde, cu ani în urmă, se înălţa tabăra grecească.

Nu văzu însă nici o urmă a trecerii Aheilor pe pămîntul străin şi doar numărînd paşii se opri acolo unde ştia că-şi întinsese cortul. Ştia sau credea ? Un smochin creştea pe locul unde se zbuciumase înflăcărat, nerăbdător, unde urzise planuri. Pescăruşii scîrţîiau avîntîndu-se în larg. Eficace, mătura anilor trecuse peste întinderea înnobilată de istorie şi nimeni n-ar fi deosebit-o de oricare loc unde niciodată nu se petrecuse nimic. Ridică din umeri, corectîndu-se. Unde el nu ştia să se fi petrecut ceva... Oriunde sapi descoperi un topor de

piatră, un ciob de oală, un vîrf înverzit, de săgeată. El-Melek avusese dreptate, războiul Troiei era unul printre multe altele. Ce-ar găsi săpînd pe locul unde îşi înălţase cortul ? Nici vise, nici speranţe.

— Cauţi amintiri, străine ?... Cu greu se mai găseau, acum cîţiva ani. Am şi eu acasă un pumnal ştirb.

Un băiat de vreo optsprezece ani, cu ochii ca două măsline coapte.

— Ştii, deci, ce a fost aici ?

— Tabăra ticăloşilor.

Ulise se aşează. Acolo unde şezuse, cu înfăţişarea lui de acum. Liniştit, băiatul se ghemui lîngă el, pe vine.

— Ticăloşi, repetă Ulise. Erau încredinţaţi că au dreptate.

— Ei aşi ! i-o reteză băiatul. Care dreptate ? Am năvălit cumva noi peste ei şi au trebuit să-şi apere căminele ? Am dat oare foc cetăţilor greceşti ?

— Mă tem că se cuvine să porneşti de la cauză, şi nu de la efect.

Dar, încruntat acum, băiatul îl privi dintr-o parte.

— Mă tem că te pregăteşti să-mi torni braşoavele cu Elena...

— Cum ?... Nu, zise Ulise. Nu.

Şi se simţi umilit. Din pricina răspunsului ? Fiindcă şi el crezuse cîndva în acele braşoave ? Ţipetele Elenei îi răsunau în urechi, aşa cum le auzise în palatul lui Menelau, şi privirile nu i se dezlipeau de pe smochinul crescut pe locul cortului. De cîte ori mîncase acolo smochine ?

— Atunci ? se încăpăţînă băiatul. Apoi începu să rîdă : Vă ştiu eu, pelerinilor. Tatăl tău a luptat

aici, aşa-i ? Ai venit să te reculegi, să-ţi înalţi sufletul...

— Poate...

Îl asculta cu o ureche. Din întinderea moartă smochinul răsărea, viu. Încă un adevăr. Ce să-i spună băiatului ? De fapt, nu-i venea să spună nimic.

— Şi bunicul meu a luptat aici, vezi tu ? Dacă l-ar fi întîlnit atunci pe tatăl tău s-ar fi năpustit unul asupra celuilalt şi s-ar fi schilodit cît ai zice peşte. Şi uite că noi stăm alături şi vorbim despre ei.

— Cum te cheamă ? întrebă Ulise.

— Hector. Nu, nu mă trag din neamul lui Priam. Sîntem acum mulţi Hector în cetate... Cum ţi se pare ?

— Numele ? Frumos. E bine că-i păstraţi amintirea.

— Lasă numele. Cetatea. Cum ţi se pare Troia de acum ?

— Nici n-am apucat s-o văd, zîmbi Ulise. Abia am venit.

— Şi te-ai dus întins la locul amintirilor nepieritoare...

— Unde am găsit un smochin.

— Pe care nu-l poţi căra acasă !... Dar negustorii au fost mai harnici. Au apucat să sosească din Argos, din Lacedemonia, din Creta... Şi, deşi s-au întors cu mîinile goale sau cu cîteva fleacuri, se pare că nu mai pridideşc vînzînd săgeata otrăvită a lui Paris, smulsă din călcîiul lui Ahile, coiful lui Agamemnon, cupa lui Menelau şi aşchii din calul de lemn al lui Ulise.

— Mă cheamă Castor, spuse Ulise.

Aşadar, vechile glorii căzuseră pe mîna telalilor. Totul e calp, pînă şi semnele trecerii noastre. Măsluite, mormanele de haine vechi, podoabele sparte şi amintirile.

— Ştii ceva, rupse Hector tăcerea, dacă te-ai recules îndeajuns te iau cu mine în cetate.

— Îţi voi fi recunoscător, spuse Ulise rotindu-şi privirile peste ţărmul pustiu.

Ţărm dezolant. Ţărm binecuvîntat, care-i înflăcărase amintirile : o fîşie de nisip, apoi pămîntul de sărătură, albicios, ca presărat cu cenuşă. Dar *este* cenuşă... Ici, colo, trunchiuri schiloade, tufişuri mărunte, ţepoase. Şi zdrenţe de glorii purtate prin văzduh : Regele regilor, Ahile şi mînia lui, Briseis... scaieţi rostogoliţi sub pale de vînt.

— Ăsta cine mai e ? întrebă Hector.

Evip hotărîse să se arate. Dar, înainte ca Ulise să poată răspunde, grifonul hîrîi :

— Sînt Evip, grifonul lui Castor.

— Hm, făcu Hector. Vii de departe, Castor ?

— Din Creta.

— Şi-s mulţi ca el în Creta ?

— Atîţia cît trebuie, îl înştiinţă Evip.

— Despre oameni nu se prea poate spune acelaşi lucru, observă Hector şi, adresîndu-se grifonului, mai întrebă : Şi ce mănînci ?

Ulise îşi dădu seama că nu-l văzuse niciodată pe Evip hrănindu-se. Curios, aşteptă şi el răspunsul.

— Oameni, zise grifonul.

Iar Ulise şi Hector se uitară la clonţul lui, scoabă de bronz sclipind în soare, şi tăcură.

— Nu cred că ai haz, rosti troianul, în cele din urmă. Apoi, ridicînd din umeri, adăugă : Să mergem, Castor.

Atît de uşor drumul spre Troia, încît nu-i vine să creadă că se îndreaptă spre cetatea pe care a asediat-o timp de nouă ani. Dar poarta e aceeaşi, au refăcut-o aidoma, şi turnurile care o străjuiesc, şi zidurile, parcă ceva mai scunde decît în amintire. Aici se înălţase calul de lemn (Ulise îi caută pe pămînt urmele şi zîmbeşte vinovat cînd simte privirea lui Hector aţintindu-l batjocoritoare), aici s-au zvîrcolit Laocoon şi fiii lui în inelele şerpilor, aici s-a oprit Elena strigîndu-i pe nume cu glasuri prefăcute şi ei au tresărit părîndu-li-se pentru o clipă că-i cheamă într-adevăr nevestele, rămase de cealaltă parte a mării. Urme de roţi. Pămînt ars de soare. Vînt.

Ca pe oricare poartă, trec pe poarta Troiei, ca oricare stradă, strada albă se întinde paşnic între pereţii orbi. Nimic nu mai aminteşte războiul, noaptea atacului cîntată perfid de Evip. Oare numai din pricina asta nu recunosc cetatea ? Totul e altfel în lumina crudă, oamenii trec pe lîngă ei, privirile le lunecă nepăsătoare peste faţa, peste hainele străinului.

Hector dă lămuriri, dar Ulise nu-l ascultă, se străduie să-şi amintească înfăţişarea Troiei *lui* şi uneori i se pare că recunoaşte o piaţă, colţul unei străzi, nu e sigur, nu poate spune dacă tot ce-l înconjoară e mai frumos sau mai urît, nu mai ştie cît adevăr e în amintirile înceţoşate, acum cînd le confruntă cu piatra şi cărămida pe care poate pune mîna.

— Templul Atenei, strigă, în sfîrşit bucuros de certa coincidenţă a trecutului cu prezentul, iar Hector încuviinţează :

— Da, n-a fost atins.

Şi în clipa acea, pe fereastra lîngă care trec, cîntecul Eurinomei ţîşneşte, scaldă strada în valurile leneşei lui melancolii :

Apropie-ţi gura de buzele mele,
Lasă-i pe cei ce se-ntrec să te-nşele.
Unde-i Ahile ? Iubite, mi-e lene,
Uită de arc şi de coiful cu pene...

Ulise ar vrea să asculte, cîntecul e aici la el acasă, dar Hector a luat-o înainte, amîndoi pătrund în piaţă (înghesuială, larmă de glasuri) şi cîntecul nu se mai aude. Ciudat, acum îmi pare rău. Nici mînie, nici suferinţă... Ithaca e departe, într-o lume scoasă din lume şi, ca şi el, cîntecul Eurinomei le leagă pe amîndouă. Hector s-a îndreptat spre una dintre dughenele în care meşterii trebăluiesc, o sandală făcută pentru piciorul unui uriaş spînzură de un lanţ subţire şi se leagănă deasupra uşii înguste, deschisă.

— Ai nevoie de ceva, bunicule ? întreabă băiatul.

Bătrînul care bocăne la măsuţa lui îşi ridică privirile. O curea groasă cît degetul îi trece ca o diademă peste frunte şi-i prinde pletele albe.

— Puţină tinereţe mi-ar trebui, băiete. Vezi că Alcmaon a deschis azi-dimineaţă o putină plină... Poate i-a mai rămas un strop şi pentru mine.

Şi rîd amîndoi, după care Hector îi spune lui Ulise că Alcmaon ciobanul e cel mai bătrîn om din Troia. Atît de bătrîn, că nici la război n-a luat parte.

— Mi-ai adus un muşteriu ? întrebă meşterul.

— E Castor din Creta, bunicule. A venit să vadă locurile unde tatăl lui a luptat împotriva noastră.

Bătrînul rămîne cu ciocanul ridicat. Îl așează pe măsuță, iese din umbra dughenei mirosind a iuft și a clei. Clipește în soare, pune mîna streașină la ochi și se uită la Ulise. E înalt și drept, n-ai zice că stă cît e ziua de lungă aplecat peste masa scundă, la care meșterește sandale.

— Din Creta ?... apoi zîmbește : Nu-i cumva o insulă mai mică ?

— L-ai cunoscut pe tata ? întrebă liniștit Ulise. Agastrof a fost un luptător vestit.

Dar bătrînul clatină din cap.

— Cine l-a văzut măcar o dată nu-l mai poate uita. Și eu l-am văzut de aproape, străine, așa cum te văd... Se furișase în cetate să iscodească, nimeni nu prinsese de veste și năvălea acum dinspre palatul lui Priam, gonind spre poartă. Hermes însuși părea să-i fi împrumutat aripile de la glezne și Ares înverșunarea. Mahaon al lui Evrimedonte îl recunoscu cel dintîi și-și repezi sulița, dar vîrful lunecă pe scutul eroului, care se repezi ca un leu. Spada i se înfipse necruțător în grumazul lui Mahaon și, cînd o smulse, un val de sînge țîșni din rană. Eram cîțiva acolo și ca un singur om ne-am aruncat să-i tăiem drumul, dar tatăl tău, străine, rotea zece brațe. Unul după alții cădeau vitejii în fața lui și el rîdea împărțind lovituri năprasnice, ca și cum sîngele l-ar fi îmbătat, iar o putere mai presus de fire i-ar fi călăuzit mișcările. Eu am rămas să-l înfrunt cel din urmă. N-aveam nici o nădejde să-l opresc, dar m-am zvîrlit înainte strigînd și am încrucișat spadele. O dată a lunecat în sîngele celor căzuți și am prins curaj, dar a rîs și și-a învîrtit spada cu atîta dibăcie că nu l-am putut atinge. S-a ridicat, piciorul stîng i se prinsese în

cureaua tolbei unuia dintre ai noştri şi din nou m-am repezit cu spada ridicată. Am înţeles însă că un zeu îl apăra atunci cînd, şontăcăind şi jucînd pe loc pentru a-şi desprinde piciorul, a izbutit să-mi zboare arma din mînă. Noroc că nu se descurcase din cureaua care-l ţinea locului, altminteri n-aş mai fi aici. M-am aplecat, am cules unul dintre pumnalele scăpate din mîinile celor căzuţi şi m-am ridicat să-i fac faţă. Între timp izbutise să-şi desprindă piciorul. Şi nici azi nu-mi dau seama cum s-a întîmplat, dar şi-a înfipt spada aici, în dreapta, sub lingura pieptului şi a trecut peste trupul meu, gonind pe strada pustie, pe poarta deschisă, pînă a ajuns în tabăra grecească. Se zice că n-avea nici o zgîrietură... Eu am zăcut trei luni încheiate, eram tînăr pe atunci şi viguros, aşa că m-am înzdrăvenit. Dar port pentru totdeauna semnul întîlnirii cu cel ce ţi-a dat viaţă... şi cu care semeni într-atît încît, dacă n-ai fi prea tînăr, aş zice că-l am în faţă pe Ulise.

— Ulise ? strigă Hector.

Ascultase cu destulă nepăsare povestea bunicului, încă una dintre multele ţinînd de războiul purtat înaintea naşterii lui şi de aceea împins într-un trecut fabulos, greu de crezut şi oarecum plictisitor, dar nu se aşteptase să audă numele lui Ulise. Încremenit, privea spre cel ce-şi zisese Castor.

— Pe toţi zeii, şopti, ducîndu-şi mîna la gură.

Dar, cu ochii în ochii lui Ulise, bătrînul îşi dezveli umărul drept, arătînd o cicatrice albă.

— Tata m-a învăţat să cinstesc vitejia, spuse Ulise aplecîndu-se în faţa bătrînului şi apropiindu-şi buzele de buzele întărite, pe care le croise cu spada.

Se silea să se stăpînească, dar amintirile se zbuciumau în el, întîlnirea cu Elena, baia şi clipele de dragoste furate bătăliei, apoi iureşul sălbatec pe străzile celeilalte Troie şi lupta nebunească, inegală, în care se zvîrlise cu înăbuşitoarea vitalitate ce se cerea cheltuită, expulzată din trupul devenit invulnerabil... Calm, cu zîmbetul care-i însoţise cuvintele : Nu-i cumva o insulă mai mică ? bătrînul stătea drept în soarele Troiei.

— Telemac, mi se pare ? întrebă. Şi adăugă : Mai trăieşte Ulise ?

— Trăieşte, răspunse Ulise. Şi s-ar bucura să te ştie în viaţă.

Bătrînul dădu din cap. Privea acum forfota pieţii.

— A trecut multă vreme... Fireşte, e rege în Ithaca şi e Ulise, iar eu un biet meşteşugar. Dar m-am întrebat de multe ori ce ar face dacă soarta ne-ar pune din nou faţă în faţă...

— Ce am făcut şi eu, răspunse Ulise. Şi asta ! Culcînd suliţa, apucă lemnul cu amîndouă mîinile şi-i întinse bătrînului arma care îl însoţise la Troia, în rătăcirile întoarcerii, în anii petrecuţi în Ithaca şi în noile lui peregrinări. E suliţa lui Ulise.

Cuţitul lui Astipil în pieptul lui Briseis, suliţa mea la Troia. E un tîlc aici ?

— Nu mă credeam vrednic de un asemenea dar, spuse încet bătrînul luînd suliţa din mîinile lui Ulise.

Ca fermecat, Hector îşi apropie degetele de vîrful sclipitor. Dar, de parcă s-ar fi fript, le trase repede îndărăt şi le duse la buze.

— Ce faci ? întrebă Ulise.

— Suliţa lui, şopti băiatul.

— I-aş face şi eu un dar, zise atunci bătrînul fără a lua în seamă tulburarea nepotului. Şi, intrînd în dugheniţa lui, se întoarse cu o pereche de sandale. Dă-i-le cînd te întorci. Şi spune-i din partea unuia pe care l-a însemnat la Troia că-i doreşte să le poarte sănătos. A trecut multă vreme, Telemac. De Ulise mă despart atîtea... şi marea. Dar înţelepciunea vîrstei ne uneşte azi, de bună seamă.

— E şi gîndul meu, răspunse Ulise apucînd sandalele.

Mai apoi, despărţindu-se de vechiul duşman şi pornind pe o uliţă umbrită de coroanele oţetarilor, se simţi, după multă vreme, împăcat cu el şi cu lumea. Nu-şi aminti că în noaptea uciderii lui Teoclimene socotise amăgitoare asemenea clipe de împăcare. Numele Troiei căpătase altă rezonanţă, oamenii şi casele încetau să fie decorul refăcut al amintirilor sau li se integrau păstrîndu-şi noua dimensiune într-un univers deschis pentru amîndouă.

— Iartă-l pe bătrîn, spuse ruşinat Hector. Lui Ulise... nişte sandale !

— Prostuţule, zîmbi Ulise, întinzînd mîna şi ciufulindu-l. Unde mergem acum ?

— Ştiu eu unde. Dar, mai întîi, ai vrea să vezi ceva anume ?

— Palatul lui Priam. A fost refăcut ?

— Nu mai seamănă cu cel de pe vremuri.

Şi înţelegînd că trecutul se cufundase pentru totdeauna în apele unui timp mort, Ulise ridică din umeri.

— Pace umbrelor. Du-mă unde vrei tu, Hector.

Străduţe cotite, înguste, apoi una şi mai îngustă, coborînd spre mare. Era un cartier sărăcăcios, fără

arbori, fără verdeaţă. Copii cu ochi mari şi picioare subţiri cîntau, lîngă măgari cu burţile cît butiile. Fetiţele nepieptănate, în zdrenţe, dansau. Praful cald ţîşnea de sub tălpi ca o apă şi mersul era o afundare lentă în nicăieri.

Ulise tăcea. Furîndu-l din cînd în cînd cu coada ochilor, Hector îi respecta tăcerea. Ulise: păşesc de parcă aerul mi-ar frîna mişcările. Aş vrea să nu mai ajung. Înaintez în mine, uliţa n-are putere, mă soarbe atît de încet încît am răgazul să străbat depărtările într-o ţară pustie. Nici oameni de care să mă ciocnesc, nici umbre. Pace fără semne, albă.

Dar Hector se opri în faţa unui zid. Împinse o poartă îngustă şi amîndoi ieşiră din cetate, pe un fel de pinten de piatră. Marea sclipi în vale. Din larg sufla un vînt aducător de miresme şi, întorcîndu-se în lumea din care alunecase pe nesimţite, Ulise rămase împăcat cu cerul şi marea, cu stînca şi vîntul. Cum Hector sărea dintr-un colţ de piatră într-altul, îl urmă coborînd după el pe plaja aflată aici mai aproape de cetate decît în dreptul marei porţi, unde grecii îşi instalaseră, cu ani în urmă, tabăra. Nici măcar nu se întrebă dacă poarta îngustă exista şi atunci.

La poalele stîncii, un hăţiş de tufe, de fire de papură, de scaieţi. Hector se apropie, trase dintr-o parte şi împletitura dibaci meşterită se dădu în lături, descoperind intrarea unei peşteri. Ulise se întrebă dacă peştera însemna pentru băiatul care i-o arăta ceea ce însemnase pentru el peştera din poiana amintirilor. Intrară, apoi Hector astupă dinăuntru gura îngustă. Era beznă şi, peste mirosul de piatră umedă, plutea un iz dulceag.

— Aşteaptă, spuse Hector, care se repezi şi aprinse făcliile prinse în scoabele pereţilor.

Flăcările se zbătură, scoţînd fum. Şi, în peştera neaşteptat de înaltă, Ulise văzu ridicîndu-se trufaşa siluetă ţeapănă a calului de lemn gîndit de el într-un timp pe care îl socotise mort, dar ale cărui ape zvîrleau din nou în prezent martorul mut al tinereţii sale. Pallas Atena, şi abia mă împăcasem cu toate !

Încă nevenindu-i să creadă, dădu ocol calului al cărui cap îngust se ridica sfidător pe coloana gîtului, privi picioarele lungi şi subţiri, pîntecul primitor şi pieptul lat. Nu era o copie, recunoştea lemnul, semnele dulgherilor şi semnele lui, gaura făcută de sulița lui Laocoon şi, învîrtindu-se în jurul alcătuirii neînsufleţite, auzea din nou larma bătăliei, strigătele de îmbărbătare şi vaietele, mugetul flăcărilor.

Hector desfăcu bîrna potrivită şi, împreună cu o parte a gîtului, pieptul de lemn se desprinse, lunecă în jurul balamalelor de bronz şi atinse piatra, descoperind treptele prinse pe faţa dinăuntru. Fără să-şi dea seama ce face, Ulise începu să urce, iar glasurile înviară, cu sunetul de atunci.

Pînă la capăt, lipeşte-te de perete, e loc destul. Nu puteau să ia praful ? Îmi vine să strănut. Strănută acum, Glaucos, mai încolo te omor cu mîna mea dacă strănuţi. Mai repede. Puteau să pună o pătură, mi-a intrat o ţeapă în genunchi. De ce nu şi o fată ? Ei, gata ? Ai loc, Menelau ? Închideţi, băieţi.

Se întinse pe scîndurile pătrunse de mirosul dulceag, ce-l izbise de cum intrase în peşteră. Dacă

i-ar da prin minte să mă închidă aici, ar fi un sfîrşit bun. Hector, închide.

— Nimeni nu s-a atins de calul de lemn, spuse de afară Hector. Pînă şi flăcările l-au cruţat... Cîţi n-au pierit în noaptea atacului sau n-au fost robiţi, s-au împrăştiat care încotro. Şi s-au întors numai după ce au văzut plecarea ultimelor corăbii. Atunci au găsit calul de lemn lîngă templul Atenei, acolo unde îl lăsaseră cei care îl trăseseră în cetate. Şi-au amintit de soarta lui Laocoon şi a fiilor săi şi n-au cutezat să se atingă de el. Mi-a spus bunicul că a rămas pe loc timp de luni de zile, apoi, într-o noapte, n-a mai fost. S-a vorbit întîi de o minune, dar s-a aflat cu timpul de noua credinţă născută în lunile şi anii cumpliţi cînd oamenii rătăceau printre ruine. Adăpostit aici, în peşteră, calul de lemn şi-a găsit închinători. A fost adorat ca întruchiparea mîniei Atenei şi se zice că, la început, i s-au adus jertfe omeneşti. Dar poate că nu-i adevărat... Treptat, peştera a ajuns un templu, ca oricare altul. Apoi Troia a renăscut şi închinătorii calului de lemn s-au împuţinat. Rar mai vine cîte unul să aprindă jertfelnicul... Dar nimeni n-a cutezat să se atingă de imaginea mîniei şi calul părintelui tău, Telemac, a rămas aici, aşa cum îl vezi.

Jertfe. Încă. Mereu şi mereu, ca şi cum cele de atunci n-ar fi fost destule. Împăcarea cu lumea, din nou o amăgire. Pentru Ulise nu există împăcare.

— Ieşi din peşteră, Hector, porunci apoi, coborînd pentru a doua oară din ascunzătoare.

Vorbise potolit, fără să ridice glasul, dar băiatul nu puse nici o întrebare şi, împingînd împletitura din dreptul intrării, părăsi peştera. Iar Ulise se în-

dreptă spre peretele de piatră. Cu mişcări încete, ca şi cum toată oboseala anilor pe care nu-i arăta i-ar fi împovărat braţele, desprinse din scoabele lor două făclii şi le zvîrli în pîntecul calului de lemn. Cu faţa împietrită aşteptă să vadă primele limbi de foc (rugul lui Astipil, rugul lui Briseis), ascultă primele trosnete ale lemnului. Vălătuci de fum începeau să se tragă către ieşire, ţîşneau pe gura peşterii. Îl înecă tusea. Şi în clipa în care se înscrise în golul intrării, o suliţă i se înfipse în piept şi Ulise se clătină, făcu cîţiva paşi cu mîinile încleştate pe lemnul lustruit şi se prăbuşi pe nisip.

— În sfîrşit, şopti. Şi îndată, închizînd ochii: Teoclimene... te-ai înşelat... totuşi...

— Nu prea mult, răspunse Evip, coborînd din cer. Omul cu suliţa e Telegonos, feciorul tău şi al nimfei Calypso. Sînge din sîngele tău, aşa suna profeţia.

Un fiu de care nici n-am ştiut ! Dar nu-i Telemac...

— Omule, eşti rănit ? Abia am debarcat... Am văzut focul. După luni de zile pe mare... zeii mi-au luat minţile şi de bucurie, eu... cum să fi bănuit ?

Ulise îşi ridică pleoapele. Atît de grele. Femeia cu vălul pe faţă erai tu, Calypso. Doar ochii sînt ai mei, verzi.

Auzi hohote de plîns şi, descoperindu-l de cealaltă parte pe Hector, o mare linişte îl cuprinse la gîndul că moare pe ţărmul Troiei, sub ochii înlăcrimaţi ai unui troian.

— Mi-ai pregătit... o moarte... frumoasă, Evip...

Dar limbi de foc ieşeau acum pe gura peşterii. Buimăciţi, Telegonos şi Hector traseră trupul lui Ulise la adăpostul unui colţ de stîncă.

— Telegonos... dă-mi mîna.

— Știi cine sînt ?

— Și tu... Hector.

Răstignit pe spate, cu mîinile în mîinile celor doi, Ulise privi cerul. Aș fi putut sfîrși aici, cu ani în urmă. Fericit în neștiință. Dar sînt Ulise... Voi naivii, aveți întotdeauna dreptate, spusese Teoclimene. Auzi, Menelau ? Și înțelese că nu greșise și că, dacă s-ar naște pentru a doua oară, ar porni din nou împotriva Troiei, pentru că Troia lui nu era de piatră, sau nu numai de piatră.

O mare lumină îl orbi, ca și cum nisipul s-ar fi prefăcut în pulbere de aur și fiecare grăunte ar fi răsfrînt focurile soarelui.

— Da, Mentor. Din nou vii la timp.

— Nemuritorul meu Ulise, acum deopotrivă cu zeii. Știi ?

— Am văzut tot, Mentor. Știu.

— Și ești în pace ?

— Și sînt în pace.

— Pe pajiștea cu asfodele, Ulise. În curînd.

Și apucînd de coada suliței, Mentor smulse bronzul din rană. Apoi se făcu nevăzut. Aurul nisipului se întunecase.

— Ce-a fost asta ? strigă Hector.

Dar Sirenele cîntă și Telemac are mîinile curate, el și Hector vor scorni noi cuvinte pentru vechiul țel, femeia care stă cu fața spre mare se întoarce, își ridică nemaipomenit de încet vălul alb și nu e doar Calypso, e Teano și Penelopa, Elena și Nausicaa și Regedet, toate întruna care-i împodobește pieptul cu maci fierbinți, lunecoși, macii îl acoperă din cap pînă în picioare și Troia arde și Troia strălucește în soare, lumea e o mare corabie ce în-

frunte talazuri cu feţele lui Menelau, Pisistrate, Eupites, totul e să...

— Totul... e... să...

Cuvintele sînt tot mai grele, dar zîmbetul e încă uşor, citiţi-mi zîmbetul sub soarele Troiei şi veţi înţelege.

Cei doi privesc zîmbetul, în mîinile lor mîinile lui Ulise zvîcnesc şi se destind. Apoi, sub ochii lor, faţa tînărului răstignit pe nisip se brăzdează pe nesimţite, se scofîlceşte, aurul din barbă şi plete se întunecă şi trece în argint, trupul se usucă, scade, lăsînd pe plajă un mort bătrîn.

— Telemac, se înfioară Hector.

— Ulise, spune Evip, şi Telegonos tresare, îşi ascunde faţa în palme. Gata, plecaţi !

Din peşteră nu mai ies decît fuioare de fum. Îngroziţi de răstignitul înţepenit într-un prezent pe care veşnicia a şi început să-l drapeze în faldurile legendei, îngroziţi de Evip, Telegonos şi Hector o iau la fugă.

— Sînt Evip, grifonul lui Ulise, proclamă Evip bătînd din aripi pe ţărmul pustiu, apoi clonţul de bronz se înfige în rana lăsată de suliţă.

Şi e soare, beţie de soare, cu umbre nevăzute roind neauzit.

Lei 4,75